

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції

16 березня 2023 р.

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО ТА ФІЛОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Івано-Франківськ-2023 р.

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО
ТА ФІЛОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції

16 березня 2023 р.

Івано-Франківськ – 2023 р.

Перекладознавство та філологічний дискурс (м. Івано-Франківськ, 16 березня 2023 року). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ ЗВО “Університет Короля Данила”, 2023. 154 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою ЗВО «Університет Короля Данила» (протокол №8 від 16. 03. 2023 р.)

У збірнику опубліковано матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Перекладознавство та філологічний дискурс” (16 березня 2023 року).

Усі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов’язковими.

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ СТУДІЇ

<i>Гасюк Н. В.,</i> ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА: СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ... 8	8
<i>Гушул Р. В.,</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ..... 13	13
<i>Масляк В. В.,</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВОГО ТЕКСТУ (НА ПРИКЛАДІ ІТ-СФЕРИ)..... 17	17
<i>Тишакова Л. Т.,</i> СПЕЦИФІКА ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ Й ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ..... 20	20
<i>Федик В. В.,</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОВНОЇ ГРИ В ГРАМАТИЧНИХ ДЕВІАЦІЯХ НЕУЗГОДЖЕННЯ ПІДМЕТА І ПРИСУДКА 26	26
<i>Циганюк В. М.,</i> МОВНІ ТА КУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ..... 30	30

СУЧАСНІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ СТУДІЇ У ПРАЦЯХ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

<i>Батюк Н. Т.,</i> ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ВІЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В НАШ ЧАС 34	34
---	----

Безнощук І. А., ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	38
Івасик Є. М., СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РІЗНІ ПЕРІОДИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ (ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧІВ УКРАЇНИ)....	41
Кудрявець Х. О., ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ГУМОРУ.....	47
Кузьмик С. Р., СУЧАСНІ ПИСЬМОВІ ПЕРЕКЛАДИ: ВИМОГИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.....	51
Климців В. В., ВОЄННИЙ СЛЕНГ.....	55
Назарук А.-М. А., ОСОБЛИВОСТІ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ.....	60
Озарко З. М., ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ.....	64
Олексинин А. А., ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	69
Пасічняк Б. М., ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ.....	74
Сливоцька Ю. Ю., ПРОВІДНІ ЛІНГВІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ.....	78

<i>Челядин Р.,</i> ДО ІСТОРІЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНИ.....	82
--	----

МОВОЗНАВСТВО

<i>Андрійв О. Б.,</i> ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДВІЙНИХ ПЕРФЕКТНИХ КОНСТРУКЦІЙ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	88
<i>Бойчук В. М.,</i> МОВОЗНАВЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВНУТРІШНЬОЇ ФОРМИСЛОВА.....	92
<i>Бойчук М. В.,</i> МІЛІТАРНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА В КОРПУСІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (на матеріалі мови інтернет-видань).....	95
<i>Гулян Б. І.,</i> СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА “THE NOVWITT, OR THERE AND BACK AGAIN”.....	99
<i>Душкевич А. Я.,</i> ПАРЕМІЯ ЯК АРГУМЕНТ НА КОРИСТЬ ВЛАСНОГО ТВЕРДЖЕННЯ.....	103
<i>Зубрицький Р. Я.,</i> ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ ПІД ВПЛИВОМ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ.....	108
<i>Пушик Н. В.,</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГАСТРОНОМІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	111

Тхір М. Б.,
РИТОРИЧНА СТРАТЕГІЯ ПОЗИТИВНОЇ
САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ В ІНАВГУРАЦІЙНІЙ ПРОМОВІ
ПРЕЗИДЕНТА США ДЖО АЙДЕНА..... 116

Хайруліна Н. Ф.,
СЕМІОТИЧНА ПРИРОДА ОБРАЗУ ЮДИ ІСКАРІЮТА
В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ..... 121

СУЧАСНЕ МОВОЗНАВСТВО В ПРАЦЯХ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Грималюк М. В.,
ЯВИЩЕ ПАРОНІМІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ..... 126

МЕТОДИКА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ПЕРЕКЛАД

Гуцол М. І.,
МЕТОД ФАСИЛІТАЦІЇ ЯК ОДИН З ІННОВАЦІЙНИХ
МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ
(ЛАТИНСЬКОЇ) МОВИ В МЕДИЧНОМУ ЗВО
УКРАЇНИ..... 130

Krasnopolskyi V. E.,
INNOVATIVE APPROACH IN FOREIGN LANGUAGE
TRAINING OF FUTURE LAWYERS..... 133

Максимів Г. М.,
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ..... 137

**ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕДІАОСВІТНІХ
ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ФІЛОЛОГІЯ”**

Турчин О. В.,

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НЕВЕРБАЛЬНОГО
СПІЛКУВАННЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 146

**СУЧАСНА МЕТОДИКА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
ТА ПЕРЕКЛАД У ПРАЦЯХ МОЛОДИХ
ДОСЛІДНИКІВ**

Гуменюк О. Г.,

ВПЛИВ КЛАСИЧНОЇ МУЗИКИ НА ВИВЧЕННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ..... 150

СУЧАСНІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ СТУДІЇ

*Гасюк Н. В.,
доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА: СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України загострило проблему термінового перекладу документації, пов’язаної з військовою термінологією. Зацікавленість громадськості військовою лексикою зросла в рази, адже громадяни нашої держави постійно моніторили та продовжують слідкувати за новинами в англomовних джерелах, статті в яких насичені такою термінологією. Країни всього світу надають військову підтримку – усе це ще більше підкреслює актуальність військового перекладу, що має забезпечити швидку та згуртовану роботу українських військових з міжнародними партнерами.

Об’єктом дослідження є лексичні одиниці в текстах на військову тематику.

Мета роботи – дослідити лексичні особливості перекладу військових текстів.

Виклад основного матеріалу. Лексика військової сфери включає термінологію, до якої належать слова, що вживаються у зв’язку з військовими поняттями, та емоційно-забарвлені елементи військового лексикону, які є здебільшого стилістичними синонімами відповідних військових термінів.

Варто звернути увагу на те, що військова лексика на момент проголошення незалежності України була практично відсутньою, що спричинено низкою геополітичних факторів. На жаль, ще й сьогодні відчувається неуніфікованість для номінації всіх понять сучасної військової техніки й озброєння, що частково пояснюється епізодичністю розвитку української військової терміносистеми.

Терміни і терміносполучення несуть основне смислове

навантаження у військових текстах, тому правильний переклад цих текстів значною мірою залежить від правильного перекладу термінів.

У військовому перекладі важливе значення мають точність та адекватність перекладу, оскільки перекладений матеріал може слугувати основою для прийняття важливих рішень, проведення військових операцій. Важливе значення має також передача структурної форми й послідовність викладу інформації [2, с. 97].

Перед викладачем постає питання, як передати стиль оригіналу та правильно обрати лексико-граматичні засоби. Стиль військових матеріалів не є однорідним. Військові тексти перекладають або сухою канцелярською мовою з використанням складних архаїчних конструкцій, або простою розмовною мовою. Остання тенденція спостерігається при перекладі військових і військово-технічних матеріалів, призначених для молодшого офіцерського складу строкової служби. Це пов'язується з бажанням зробити складні технічні тексти більш доступними для більшості військовослужбовців. Тому завдання перекладача – передати текст оригіналу, використовуючи український військовий стиль, а також нейтралізувати зайву образність і жаргонні елементи як неприйнятні в українській мові.

Військову лексику можна поділити на три основні групи:

1. Військова термінологія.
2. Військово-технічна термінологія.
3. Емоційно-забарвлена військова лексика (сленг).

Адекватність перекладу військових матеріалів значною мірою залежить від правильності перекладу військових і військово-технічних термінів. Склад цієї термінології постійно змінюється: одні терміни зникають, інші змінюють значення, а ще більше з'являється нових термінів.

Військові терміни утворюються характерними для англійської мови способами словотворення:

1. Морфологічними, що включають
  - a) афіксацію (*missileer, rocketeer*),
  - b) словоскладання (*countdown, target-seeking*),

- с) конверсію (*to officer, to mortar*),
  - д) аббревіацію (*copter, ROAD*).
2. Лексико-семантичними способами:
- а) перенесення значень (*Diesel, Pentagon*),
  - в) зміна значень слів (*acquisition*),
  - с) розширення значень (*to land*),
  - д) звуження значення (*cruiser*),

е) шляхом запозичення з інших галузей науки чи навіть інших мов (*bunker, Blitzkrieg*) [2, с. 98].

Насиченість термінами військових текстів вимагає від перекладача знання не тільки іноземної військової термінології, а й відповідної української військової термінології. Отож, переклад термінів є однією з основних труднощів. Слід пам'ятати, що термін, як правило, перекладається відповідником з іншої мови, тому такі прийоми, як синонімічний переклад, описовий переклад, використовуються тільки тоді, коли в мові немає потрібного терміна.

Лексичний еквівалент є основним способом перекладу термінів. Еквівалент – це лексичний відповідник, який точно збігається зі значенням конкретного слова.

За складністю перекладу військові терміни можна поділити на три групи:

1. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності. Розуміння й переклад цих термінів зазвичай не становлять особливих труднощів, тому їх можна перекладати наступним чином:

а) використовувати український еквівалент, форма якого пов'язана з формою англійського терміна (інтернаціональні терміни): система – *system*, маркер – *marker*, полігон – *polygon*;

б) використовувати український еквівалент, форма якого не пов'язана з формою англійського терміна;

с) для перекладу багатокomпонентного англійського терміна використовувати український термін, компоненти якого збігаються за формою і значенням: *antitank artillery* – “проти-танкова артилерія”, *atomic bomb* – “атомна бомба”;

d) перекладати багатокomпонентний англійський термін за допомогою українського терміна, окремі компоненти якого відрізняються.

2. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські еквіваленти: *National Guard* – “Національна гвардія сухопутних військ”. Такі терміни перекладаються за допомогою підбору відповідних українських аналогів. Для перекладу цієї групи термінів велике значення має контекст.

3. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, які відсутні в українській дійсності, і НЕ мають загальноприйнятих українських еквівалентів: *clothing allowance* – “грошова надбавка на отримання форми одягу”.

Основною проблемою перекладу термінів є те, що військова термінологія може мати кілька варіантів перекладу. Терміни поділяють на однозначні і багатозначні:

1) однозначні терміни – терміни, що мають єдиний варіант перекладу в мові. Прикладом такого терміну може бути *cyberspace security*. Це словосполучення має тільки одне значення й перекладається як “кібербезпека”;

2) багатозначні терміни – терміни, що мають декілька можливих способів перекладу. Таким терміном можна назвати слово *policy*. Це слово має такі значення: “політика”, “страховий поліс”, “лінія поведінки”.

Під час перекладу текстів військової тематики деякі труднощі викликає переклад лексичних одиниць на позначення військових звань і рангів, що відрізняються, наприклад, у термінології НАТО й армії США: *сержант* – *sergeant* – *staff sergeant*; *прапорщик* – *warrant officer* – *sergeant major*; *старший прапорщик* – *senior warrant officer* – *sergeant major of the army*; *лейтенант* – *lieutenant* – *second lieutenant*; *старший лейтенант* – *senior lieutenant* – *first lieutenant*; *генерал-майор* – *major general* – *brigadier general*; *генерал-лейтенант* – *lieutenant general* – *major general*; *генерал-полковник* – *colonel general* – *lieutenant general* тощо [3, с. 136].

Абревіатури та скорочення заслуговують не меншої уваги під час усного чи письмового перекладу текстів військової тематики. Здебільшого вони не мають відповідників у мові перекладу, а розшифрування займає значно більше часу, наприклад: PFC (*private first class*) – старший солдат; LTG (*lieutenant general*) – генерал-полковник; LTC (*lieutenant colonel*) – підполковник; CI (*counter-intelligence*) – контррозвідка; HN (*host nation*) – країна-господар; PO (*peace operations*) – миротворчі операції; HA (*humanitarian assistance*) – гуманітарна допомога; CZ (*combat zone*) – зона бойових дій; MOOTW (*military operations other than war*) – операції невоєнного характеру тощо [3, с. 139-142].

Висновки. Таким чином, із викладеного вище бачимо, що військова термінологія вимагає від фахівця значної уваги й ретельності, а також високого рівня компетентності. Відтворення текстів військової тематики має свої особливості. Із розвитком світових процесів і глобалізацією, а відтак і виникненням певних збройних конфліктів і воєн зазначена нами термінологія не втрачає своєї актуальності. З еволюцією військової справи, появою нової термінології та сленгу постає необхідність більш детальних розвідок у цій галузі перекладознавчої науки, а ознайомлення студентів із такою лексикою у межах спеціальних курсів дає змогу розширити коло їхніх професійно-освітніх можливостей.

Ключові слова: воєнно-політичний текст, інформаційно-аналітичний текст, військова лексика, військовий термін, адекватність перекладу, стратегія перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабін В. В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні : монографія. Київ : Логос, 2018. 492 с.
2. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів на військову тематику. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова*. 2013. Випуск 10. С. 96–102.
3. Маркелова А. Словник військової прокурорської лексики англійської мови : довідкове видання. Київ : Національна академія прокуратури України, 2018. 144 с.

*Гушул Р. В.,
викладачка, спеціалістка II-ої категорії
ВСП “Івано-Франківський фаховий коледж
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника”,
м. Івано-Франківськ*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

Військова термінологія займає важливе місце в галузі військової діяльності та комунікації між військовими підрозділами різних країн. Зараз англійська мова є міжнародною мовою спілкування військових, тому переклад військової термінології з англійської мови на українську є актуальною та важливою задачею.

Переклад військової термінології з англійської на українську має свої особливості, оскільки ця галузь містить багато специфічних термінів та аббревіатур, які можуть викликати труднощі у перекладі [4]. У підручнику “Основи військового перекладу” В. В. Балабін визначає термін “військова лексика” як особливий вид спеціальної лексики зі специфічною комунікативно-функціональною спрямованістю, що перебуває між двома функціональними стилями мови (офіційно-діловим і науково-технічним) [1; 2; 3]. Тому, щоб забезпечити точний і зрозумілий переклад, варто дотримуватися певних тактик і правил.

Основні принципи перекладу військової термінології з англійської на українську полягають у збереженні точності, ясності та наочності перекладу, а також у використанні стандартних термінів і норм української мови. Отже, перейдемо до практичних результатів. Матеріалом цього дослідження слугував словник військових термінів [7]. Розглянемо основні тактики перекладу військових термінів:

1. Транслітерація: використання літер з алфавіту української

мови для передачі звуків літер англійської мови. Наприклад: “*tank*” – “*танк*” (бойова машина, яка має великий калібр зброї та здатна рухатися по місцевості різного рельєфу); “*artillery*” – “*артилерія*” (військова частина складу, що займається вогневою підтримкою і веденням вогню зі зброї далекого діапазону); “*battalion*” – “*батальйон*” (військова частина складу, що складається з трьох або чотирьох рот); “*attack*” – “*атака*” (наступ, або удар, напад) [4; 8; 9].

2. Калька: переклад за допомогою повторення форми чи структури слова з англійської мови. Наприклад: “*air strike*” – “*повітряний удар*” (дія з повітря на наземний (морський) об’єкт авіаційними засобами ураження з метою його знищення (придушення); “*ground troops*” – “*наземні війська*” (найчисленніший самостійний вид збройних сил практично будь-якої держави світу нарівні з військово-морськими і військово-повітряними силами, призначений для виконання стратегічних і оперативно-тактичних завдань на сухопутних театрах воєнних дій); “*air support*” – “*повітряна підтримка*” (використання літаків, вертольотів або безпілотних літальних апаратів для забезпечення вогневої підтримки військ на землі) [4; 8; 9].

3. Переклад за допомогою спільних коренів: використання спільних коренів української та англійської мов для передачі значення терміна. Наприклад: “*infantry*” – “*ніхота*” (військова частина складу, що займається бойовими діями на землі, підтримує об’єктивну ситуацію на передовій), “*commander*” – “*командир*” (посадова особа командного складу у збройних силах, на котру покладено командування підрозділом, частиною, з’єднанням) [4; 8; 9]. В українській армії командувач військовим формуванням – це командир, натомість в американській армії використовуються два основні терміни – *commander* і *leader*, а також два конкретні – *commanding general* і *commanding officer*. *Leader* вживається лише щодо командирів взводів та схожих формувань меншого складу (*platoon leader*, *squad leader*, *team leader etc.*); в інших випадках використовується *commander* [6].

4. Переклад за допомогою еквівалентного терміна: вико-

ристання військового терміна, який має аналогічне значення в українській мові. Наприклад: “*sniper*” – “*снайпер*” (спеціальний боєць піхоти або інших родів військ чи правоохоронних органів, що вражає важливі цілі з першого пострілу як правило з замаскованої засідки); “*army*” – “*армія*”; “*general*” – “*генерал*”; “*submarine*” – “*підводний човен*” (різновид кораблів, найчастіше військових, які здатні занурюватися під воду і тривалий час перебувати в підводному положенні) [4; 8; 9].

5. Переклад за допомогою пояснень: використання пояснень, щоб передати значення терміна. Наприклад: “*IED*” – “вибуховий пристрій, що діє за допомогою ініціювання”, “*counter-insurgency*” – “операції проти повстанців”. Інколи той чи той термін у різних контекстах може мати інший переклад, особливо тоді, коли він передбачає більше ніж одне значення. Наприклад: “*cover*” – “*прикриття*” (у контексті бойової ситуації), “*обкладинка*” (у контексті книги) [4; 8; 9].

Розглянемо ще декілька прикладів перекладу військової лексики. Наприклад, термін *reconnaissance* зазвичай перекладається як *розвідка*. Проте під час вибору варіанта перекладу потрібно враховувати той факт, що *reconnaissance* не використовується для поняття “розвідка” в загальному як виду діяльності зі збору інформації. В англійській мові цей термін здебільшого використовується на позначення дій, спрямованих на отримання інформації про певну ділянку місцевості, а також відомостей про ті формування й об’єкти противника, які знаходяться на цій ділянці. У таких випадках перед терміном є визначення, що вказує на те, якими засобами відбувається розвідка. Наприклад, *ground reconnaissance* – наземна розвідка, *air reconnaissance* – повітряна розвідка [6, с. 267].

Окремої уваги потребують аббревіатури та скорочення, які широко використовуються у військовій термінології. Вони повинні бути точно перекладеними, щоб уникнути неправильного розуміння термінів [5, с. 57]. Нижче наведені основні прийоми перекладу англійських військових аббревіатур на українську мову:

1) повне запозичення: скорочення *WS* (*weapon system*) – “система озброєння” українською мовою буде позначатися цими ж латинськими літерами;

2) транслітерація: “*NATO*” – українською мовою буде перекладатись як “*НАТО*”;

3) транскрибування разом із калькуванням: *ATL* (*Alpha team leader*) – “командир групи Альфа”;

4) розшифрування скорочення і його переклад: *FEBA* (*Forward Edge of Battle Area*) – “передній край району оборони”;

5) розшифрування скорочення і його переклад з наступним формуванням у мові перекладу нового скорочення: *CIA* (*Central Intelligence Agency*) – “ЦРУ” [5, с. 58].

Переклад військових термінів з англійської на українську мову вимагає спеціального підходу та знання військової термінології обох мов. Тому з метою забезпечення точного та зрозумілого перекладу варто дотримуватися вищезгаданих тактик перекладу. Особливу увагу потрібно звернути на точність та однозначність перекладу, щоб уникнути неправильного розуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. *Філологічні трактати. Мовознавство*. 2018. Том 10. № 1. С. 7–18.
2. Балабін В. В., Лісовський В. М., Чернишов О. О. Основи військового перекладу : (англ. мова). Київ : Логос, 2008. 587 с.
3. Військова лексика як різновид спеціальної лексики. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/23/part_1/57.pdf (дата звернення : 10.03.2023).
4. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Головна_сторінка (дата звернення : 10.03.2023).
5. Литовченко І. О. Типи аббревіативних утворень у військовій лексиці української мови. *Збірник наукових праць “Філологічні студії”*. 2015. Випуск 12. С. 56–60.
6. Старух В. О. Особливості англо-українського перекладу

- військової термінології. *Збірник наукових праць “Нова філологія”*. Том II. 2020. № 80. С. 266–268.
7. Bowyer R. Campaign. Dictionary of military terms. 3rd edition. Macmillan, 2004. 288 p.
  8. Oxforddictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (дата звернення : 10.03.2023).
  9. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com> (дата звернення : 10.03.2023).

*Масляк В. В.,
асистент кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВОГО ТЕКСТУ (НА ПРИКЛАДІ ІТ-СФЕРИ)

Переклад є одним із найважливіших способів національної культурної взаємодії та способом міжкультурної комунікації. Переклад – це використання однієї мови для нерозривного об’єднання змісту та форми того, що було записано іншою мовою, а також для точного та змістовного вираження цього. Правильний переклад передає зміст і стиль оригінального тексту з дотриманням усіх норм літературної мови.

Сьогодні сфера науки і техніки визначається як одна з найважливіших сфер діяльності людини. Зі стрімким розвитком науки і техніки та широким розповсюдженням науково-технічної інформації переклад науково-технічних текстів став надзвичайно важливим. Такі тексти відрізняються від інших певним стилем, що створює багато проблем під час перекладу. Головна мета перекладача – домогтися правильного перекладу. Для досягнення цієї мети необхідно вміло використовувати перекладацькі трансформації (лексичні та граматичні), дотри-

муючись відповідних норм мови перекладу, забезпечуючи тим самим детальнішу передачу вихідного повідомлення.

Перекладацькі трансформації, які використовуються в процесі перекладу науково-технічних текстів, здебільшого складаються з замін і перестановок, тобто варіантів часткового перекладу [5, с. 5]. Пропусків і дописок набагато менше. Можна навести наступний приклад заміни синтаксису: using – 48 – a single unified communications system – “за допомогою єдиної системи уніфікованих комунікацій”; instead of being transmitted – “замість передачі”. Наводимо приклади перестановок: performance degradation – “погіршення продуктивності”; operating system kernel – “ядро операційної системи”. Також пропонуємо приклади опущення: closed networks for private user bases – “закриті мережі для приватних користувачів” – та доповнення: the steps and principles involved – “етапи та принципи, які використовуються”. Основною ознакою науково-технічного жанру є наявність у тексті спеціальних одиниць – термінів з індикативною функцією, що позначають специфічні поняття обмеженого застосування.

Комп’ютерна термінологія – особливий лінгвокультурний феномен, який заслуговує на пильну увагу й дослідження. Він утворюється шляхом перетворення загальноживаної лексики в термінологічну й навпаки. Крім того, перекладачі, які мають безпосереднє відношення до перекладу у сфері інформаційних технологій, повинні приділяти особливу увагу не лише вивченню спеціальної лексики, а й розумінню загальних характеристик текстів науково-технічного стилю [3, с. 129].

Комп’ютерні тексти й технічне наповнення відрізняються структурною складністю, оскільки науково-технічний стиль характеризується логічною послідовністю викладу, упорядкованою системою зв’язків між частинами висловлювання, прагненням автора до точності, простоти і ясності при збереженні насиченості змісту. У науково-технічних текстах слова часто багатозначні, тобто можуть виражати багато різних значень. Наприклад, термін bug може перекладатися як “помилка”, “дефект”,

“збій” і навіть “проблема”. Проте однією з головних вимог науково-технічної термінології є однозначність [2, с. 135].

Джерелом поповнення термінологічної системи є запозичення з інших мов [4, с. 41]. Як приклади можна навести такі терміни сфери інформаційних технологій: computer – комп’ютер, booster – бустер, feeder – фідер, compound – компаунд. Термінологія постійно збагачується новими одиницями. Багато з них стало інтернаціоналізмами внаслідок тенденції до інтернаціоналізації термінів [1, с. 28].

Можна зробити висновок, що переклад науково-технічних текстів повинен точно передавати зміст оригінального тексту у формі, максимально наближеній до останнього. Специфіка, стилістичні вимоги української мови мають виправдовувати пропуски. Переклад у цілому не повинен бути ані дослівним перекладом, ані вільним повторенням оригінального тексту, хоча елементи обох мають бути присутніми. Важливо не втратити суттєвої інформації оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гургула О. Б., Мельник В. Д. Тексти науково-технічного стилю у перекладацькому аспекті. *Молодий вчений*. 2017. № 3 (43). С. 310–314.

2. Калініченко А. І. Науковий текст як об’єкт перекладу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* : збірник наукових праць / за науковою ред. В. Д. Сиротюка ; Мін-во освіти та науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. Випуск 61.

3. Партико З. В. Норми редагування перекладів. *Вісник Книжкової палати*. 2013. № 7. 52 с.

4. Ключник О. Труднощі науково-технічного перекладу : стаття з наукової конференції / О. Ключник, Г. Грицюк. Київ, 2013. 4 с. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/1408> (дата звернення : 12.03.2023).

*Тишакова Л. Т.,
кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін
загальноінститутських кафедр
Луганського навчально-наукового інституту
імені Е. О. Дідоренка Дон ДУВС,
м. Івано-Франківськ*

СПЕЦИФІКА ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ Й ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ

Належність твору до епосу, драми або лірики значною мірою зумовлює його художньо-естетичну сутність і відповідний стиль. Особливий статус драми, яка знаходиться на межі літератури й театру, дозволяє розглядати драматичний твір як художню цілісність, здатну до подальшого розвитку за допомогою засобів іншого виду мистецтва. Ця історично зумовлена подвійність визначає численні характерні закономірності драми і її художню специфіку. Текст драматичного твору – це частина чогось більшого, наприклад театральної вистави, мюзиклу, оперети тощо [1].

Сценічна дієвість драматичного твору має знаходитися в єдності з музичним супроводом, мімікою та рухами акторів, костюмами, декораціями й акустичними засобами. Тобто мова доповнюється іншими аудіовізуальними засобами, які слід ураховувати при перекладі. Складність також полягає в тому, що в різних мовах ритміка й система наголосів набагато більше відрізняються саме в усній формі мовлення, аніж у писемній. Відповідно до цього доцільно навести тезу Жоржа Мунена, який вважав, що важливішим, ніж відповідність лексиці, граматиці, синтаксису й навіть стилю кожного окремого речення тексту, є те, що забезпечує драматичному твору сценічний успіх на його батьківщині [5].

Упродовж тривалого періоду (практично донедавна) більшість п'єс іноземних авторів презентувалася читачеві й гля-

дачеві російською мовою, натомість переклади драматичних творів українською мовою майже не здійснювалися. Різними аспектами перекладу текстів, призначених для сценічного втілення, займалися вітчизняні й зарубіжні дослідники драматичних творів. З-поміж них С. Баснетт, Н. Возненко, В. Матюша, Ж. Мунен, Б. Шульце та інші. Проте в сучасному перекладознавстві питання перекладу драматичних творів залишається недостатньо опрацьованим, про що, зокрема, свідчить доволі незначна кількість перекладознавчих праць, у яких розглядаються особливості перекладу драматичних текстів.

У специфіці драми як літературного роду увиразнюються три характерні риси драматичного твору, що утворюють ту систему координат, у якій здійснюється творчий пошук перекладача: орієнтованість драматичного твору на сценічну інтерпретацію як вираження іманентної театральної природи драми; утілення в драмі дійових сторін буття, а відтак здатність драматургії моделювати культуру, яка її породжує; поліфункціональність мови драми, її сценічність (тобто така властивість, яка уможлиблює акустичне сприйняття тексту драми); стилізованість драматичної мови, її здатність активізувати різні засоби літературної виразності, зокрема змістовно-підтекстову інформацію. Саме цими характеристиками зумовлюється специфіка перекладу драматичного тексту, а всі зазначені властивості разом актуалізують проблему цілісності перекладацької інтерпретації драматичного тексту [1].

Як стверджують дослідники драматичного твору, перекладати слід сценічну дійсність, а вже потім звертатись до відтворення літературних і поетичних засобів. Перекладати треба не текст, а п'єсу. Якщо ж при цьому виникнуть конфлікти, перевагу слід надати саме сценічній дійсності. При перекладі драматичних творів слід оцінювати, наскільки вдалося врахувати умови чужомовного середовища, присутні в першотворі та ступінь участі додаткових засобів вираження у створенні цілісної змішаної літературної форми, якою саме і є драма. Виявлення специфічних жанрово-родових властивостей драматич-

ного твору є абсолютно необхідним на певному етапі вивчення особливостей перекладу таких творів [2].

Так, питання про зв'язки драми й театру пов'язане з проблемою співвідношення текстів п'єси для читання і для сценічної інтерпретації в перекладі, а також із проблемою стилізованості драматичного мовлення; питання про здатність драми моделювати її культуру – з проблемою відтворення в перекладі національно-історичної своєрідності першотвору; особливості мови драми – з проблемою відтворення авторського стилю, зі специфікою адекватного відображення в перекладі авторської позиції, підтекстів тощо.

Наприклад, у багатьох драмах Б. Шоу містяться значні за обсягом ремарки, вставні авторські зауваження, що є безпосереднім свідченням своєрідного вираження авторської позиції, а також активної взаємодії епічних і драматичних начал у творчості Б. Шоу [1].

Читацьке сприйняття – головний критерій оцінки перекладу, бо саме читач організує навколо себе всі інші критерії, необхідні для оцінки перекладу, включаючи найменші деталі мовної відповідності та мовні реалії, які перевіряються не за словниками, а за вживанням у людському мовленні.

Перекладачеві п'єси для адекватного відтворення її засобами рідної мови слід враховувати характер драматичного твору, його художню специфіку, особливості зображеного конфлікту й будови дії.

Особливостями перекладу драми з акцентом на відтворення в перекладі її родових ознак є:

- 1) проблема подвійної природи тексту драми;
- 2) реалізація індивідуальної творчої установки перекладача при перекладі драми;
- 3) відтворення національно-історичної своєрідності першотвору в перекладній драмі;
- 4) особливості перекладу мови драми.

Переклад прямої мови, діалогу – це особливий вид перекладу. Переклад часто порівнюють з режисерським або актор-

ським мистецтвом, і це цілком правомірно, адже в усіх трьох випадках відбувається втілення авторського задуму, що міститься в тексті, у випадку перекладу – засобами іншої мови. Відтворюючи задум авторського мовлення, перекладач “грає автора”, показує його мовленнєву пластику, засвоює його інтонації, говорить його голосом. Але при перекладі діалогу доводиться говорити різними голосами, до того ж так, щоб кожен з них можна було впізнати, щоб він був повнозвучним і виразним. Для цього перекладач повинен вжитися в кожен образ, ураховуючи всі його стилістичні особливості.

Інша складність перекладу прямої мови полягає в особливій, проміжній позиції літературного діалога. З одного боку, він належить до усного мовлення і йому притаманні всі відповідні риси. З іншого – він все-таки є частиною літературного, обробленого тексту, де вираження всіх емоцій і почуттів є результатом свідомого авторського відбору. Сценічний діалог у драматичних текстах відноситься до особливого виду мовлення – літературного розмовного мовлення.

Дослідники розмовного мовлення виділяють у ньому такі дві суперечливі тенденції: прагнення до вільної побудови одиниць і до шаблону, до використання готових мовних формул і до мовленнєвої творчості, мовленнєвого автоматизму. Англійські фрази в діалозі дуже часто коротші за їхній переклад на українську, адже смисловий обсяг більшості англійських лексичних одиниць є більшим ніж у їх українських словникових відповідників. Тож у перекладах на українську мову більшість коротких реплік конкретизується згідно з ситуацією. До того ж реєстри спілкування в українській мові є більш детальними, ніж в англійській. Саме тому при перекладі треба враховувати не лише словникові відповідники, а й комунікативний контекст. Обрати реєстр спілкування – означає встановити обмеження для вибору стилістичних засобів.

Ще одна проблема перекладу драматичного діалога – це перенесення інтонації. Інтонація безперечно повинна відтворюватися в діалозі, але в письмовому тексті вона задається не

голосом, а мовними знаками, будовою фрази, неповнозначними частками, відтінками семантики слів, з яких складається висловлювання. Перекладач драматичного твору першим робить інтонаційно-смыслову інтерпретацію п'єси, тому при перекладі діалогу неприпустимим є зайвий буквализм.

Специфічна функція драматичної мови полягає в тому, що вона зорієнтована на вимову актором і слухове сприйняття глядачем. Орієнтованістю драматичного тексту на сценічне втілення зумовлюються й вимоги до перекладу драматичного мовлення, розглянуті в чотирьох аспектах:

1) в аспекті вимови: легковимовність реплік, оскільки текст розрахований на декламування актором;

2) в аспекті сприйняття – синхронність сприйняття й розуміння тексту глядачами (читачами), миттєвість глядацької реакції; розгортання перекладачем семантичних контекстів (змістово-підтекстової інформації);

3) в аспекті стилю – стилізованість мови драми, тобто особлива емоційна виразність, індивідуалізація мовленнєвих партій персонажів, збереження метафоричного характеру реплік і їх нетотожності з побутовим діалогом;

4) в аспекті емоційного впливу на адресата – збереження в перекладі найважливіших змістовних концептів першотвору, що й визначає його цілісність; експресивне забарвлення реплік, вплив персонажів на читачів або глядачів, спілкування персонажів, множинність сприйняття.

Підсумовуючи різноманітні спостереження щодо специфіки драми як літературного роду в перекладознавчому аспекті, визначимо такі характерні риси драматичного твору:

1) орієнтованість драматичного твору на сценічну інтерпретацію як вираження іманентної театральної природи драми;

2) утілення в драмі динамічних сторін буття, а відтак здатність драматургії моделювати культуру, яка її породжує;

3) поліфункціональність мови драми, її сценічність (тобто така властивість, яка уможливорює акустичне сприйняття тексту драми); стилізованість драматичної мови, її здатність ак-

тивізувати різні засоби літературної виразності, зокрема змістовно-підтекстову інформацію [1].

Саме цими характеристиками драми як літературного роду зумовлюється специфіка перекладу драматичного тексту. Усі ці властивості разом актуалізують проблему цілісності перекладацької інтерпретації драматичного тексту. Перекладач, на жаль, не завжди має змогу бути повноцінним учасником творчого процесу, який передусє виставі. Але перед ним все одно залишається завдання відтворення лінгвістичних та екстралінгвістичних ознак, які можна виокремити з того чи іншого драматичного тексту за умови дотримання театральної і, наскільки це можливо, культурної специфіки [3].

Завдання перекладача – перевтілитися в автора, передати всі психологічні нюанси характерів, відтворити всю неповторність інтонаційного, ритмічного й мелодійного малюнку мовлення кожного персонажа. Але те, що автор може робити інтуїтивно, перекладач повинен відтворювати, зважаючи на відносно невеликий обсяг драматичного твору. Автори нерідко використовують стилістичні прийоми задля сильнішого впливу свідомо [4].

Таким чином, правильне (відповідно до авторського задуму) виділення головного, провідної ідеї митця, необхідність максимальної точності від перекладача першотвору, збереження цілісності структури драми є шляхом до успішного адекватного перекладу драматичного тексту. Проведений аналіз специфіки й особливостей перекладу драматичних творів не вичерпує всіх аспектів цієї проблеми й надалі потребує вивчення критерій оцінки перекладу драматичного твору, засобів передачі авторської позиції, національної специфіки першотвору при перекладі тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бідненко Н. П. Драма в аспекті художнього перекладу (на матеріалі українських і російських перекладів п'єси Б.Шоу "Учень диявола"): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05

/ Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2001. 15 с.

Возненко Н. В. Особливості перекладу драматичних творів. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки*. 2015. Кн. 2. С. 19–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2015_2_5 (дата звернення : 10.03.2023).

Матюша В. І. Асиметрія в українських перекладах сучасної англомовної драми : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2008. 20 с.

Некряч Т. Є. Види асиметрії при перекладі драматичного діалогу. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики* : збірник наукових праць / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2006. Вип.9. С. 191–196.

Mounin G. Die Übersetzung. Geschichte. Theorie. Anwendung. München : Nymphenburger, 1967. 214 S.

Федик В. В.,

*асистентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОВНОЇ ГРИ В ГРАМАТИЧНИХ ДЕВІАЦІЯХ НЕУЗГОДЖЕННЯ ПІДМЕТА І ПРИСУДКА

Сучасна лінгвістика спрямована на вивчення креативних способів творення мовної картини світу. Мова розглядається як засіб передачі інформації і як система мовних одиниць, із яких складається зміст висловлювання. На сьогодні мовна гра є об'єктом дослідження багатьох учених, оскільки мова є живим

організмом, який постійно змінюється й розвивається. У сучасній лінгвістиці мовна гра трактується як певна мовна неправильність чи незвичність, нестандартність, які усвідомлюються мовцем і навмисно ним допускаються для досягнення певної мети [1, с. 223]; “будь-яке умисно незвичне використання мови (наприклад, для створення художнього ефекту)” [2, с. 3].

Отже, незвичне використання мови для створення художнього ефекту називається мовною грою. У тексті будь-яка мовна одиниця може стати стилістично значущою й перетворитися на засіб художньої зображуваності й виразності. Особливістю мовної гри є те, що мова використовується нестандартно, з порушенням загальних лінгвістичних і естетичних норм. Її метою є не тільки комічний, а й художній ефект [2]. Двозначність – обов’язкова основа мовної гри, в алітерації й асонансі двозначність виявляється: 1) у гри з текстом, тобто в повторенні голосних чи приголосних літер; 2) у мелодійному ефекті, який передається за допомогою набору повторюваних звуків.

До гри залучаються всі структурні елементи й рівні мови: фонетичний, семантичний, словотвірний, стилістичний, граматичний і фразеологічний. Проте в ній одночасно може вживатися лише один вид девіації: якщо задіюється фонологічний рівень, то лексика та граматики повинні залишатися стабільними; при зміні лексичних чи граматичних структур незмінною залишається вимова. Це важливо, оскільки мова втратить здатність передавати інформацію, а сама ідея гри буде втрачена [4].

У нашій роботі ми зосередилися на мовній гри, яка здійснена на граматичному рівні. Одним із засобів створення комічного ефекту на стилістично-граматичному рівні можна назвати випадки, коли суб’єкт відхиляється від граматичної норми. Найбільш яскравим синтаксичним засобом створення комічного ефекту є неправильний порядок слів, порушення вживання граматичних часів, форм дієслова, неузгодження між підметом і присудком. Використовуються інші свідомі граматичні порушення, наприклад, неприпустиме в граматиці англійської мови подвійне заперечення: “If he never eats nothing he’ll never get

bigger” [3, с. 5].

Особливістю роману Роальда Дала “Великий дружній велетень” є те, що мовлення велетня сповнене перекручувань, неологізмів і помилок, чим більш схоже на мовлення дитини або іноземця, який тільки починає вчити англійську мову, чи просто неосвіченої людини. Саме через використання нестандартних лінгвістичних елементів різних мовних рівнів, цей твір є матеріалом нашого дослідження.

На граматичному рівні знаходимо порушення мовних норм у мовленні персонажів. У перекладі роману зустрічаємо збереження порушення неузгодження між підметом і присудком.

<i>I is hungry</i>	<i>Я бути голодний</i>
<i>Where you is galloping off to every day in the daytime?</i>	<i>Куди це ти гасати учвал кожного дня?</i>
<i>You is trying to change the subject.</i>	<i>Ти хотіти змінити тему</i>

У цих прикладах перекладач застосував **транспозицію** – перехід однієї граматичної категорії дієслова в іншу. У перекладі граматичне відхилення подається через неозначені форми дієслів *бути*, *гасати*, *хотіти*. Таке перекладацьке рішення продиктоване необхідністю більш точно подати порушення в перекладі на українську мову, демонструючи цим факт, що мовлення велетнів сповнене перекручувань і помилок, тому більше схоже на мовлення іноземця, який тільки починає вивчати мову. У другому прикладі ми зустрічаємо також і граматичне порушення будови питальних речень. Оскільки українська мова відрізняється від англійської вільним порядком слів, то його не було дотримано в перекладі, а використали **опущення**.

Наприклад:

<i>Greeks is all full of uckyshush.</i>	<i>Греки всі такі.</i>
---	------------------------

Неузгодження між підметом і присудком не передали. Натомість при перекладі застосували **опущення**.

<i>Dreams is very mysterious things</i>	<i>Сни – дуже-байдуже загадковісні.</i>
---	---

На граматичному рівні перекладу неузгодження залишилося **опущеним**, щоправда можна говорити про те, що мовлення компенсували такою лексемою, як “дуже-байдуже”, де застосували **ампліфікацію** на лексичному рівні.

Схоже, що вирішення знаходимо також і в такому прикладі:

<i>You is not very clever.</i>	<i>Бачу, ти не дуже-байдуже кмітлива.</i>
--------------------------------	---

Тут застосовані тактики **опущення** (omission) на граматичному рівні, адже при перекладі не було надано відповідного варіанта, щоб зберегти граматичне відхилення в оригіналі. Однак перекладач компенсує цю невідповідність на рівні лексики через “very” як “дуже-байдуже”, підкреслюючи емотивне наповнення висловлювання (використано **ампліфікацію**).

З досліджуваного матеріалу можна зробити висновок, що граматичні девіації неузгодження підмета і присудка в англійській мові здебільшого залишалися неперекладеними. У процесі перекладу використовувалася тактика компенсації та транспозиції; переклад порушень здійснювався на інших мовних рівнях і в деяких випадках перекладачеві вдалося втілити мовну гру, відтворюючи її на лексичному рівні за допомогою використання тактики ампліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Дорошенко К. С. Мовна гра як теоретична проблема. Літературний процес: методологія, імена, тенденції. *Філологічні науки*. 2014. № 4. С. 140–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2014_4_29 (дата звернення : 11.03.2023).

Carpenter H. and Prichard M. *The Oxford Companion to Children’s Literature*. Oxford University Press, 1984, p. 408.

D. Crystal. *Language Games*, Harmondsworth, England, 1980.

Dudley A. *Concepts in film theory*. Oxford, New York, Toronto, Melbourne : Oxford university press, 1984. 239 p.

Циганюк В. М.,

*викладачка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,*

м. Івано-Франківськ

МОВНІ ТА КУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

Переклад юридичних текстів є складним і відповідальним завданням, оскільки вимагає не лише знання мови, але й глибокого розуміння правової термінології та культурних особливостей країни, у якій створюється оригінальний текст.

Основними аспектами, які відрізняють юридичний переклад від перекладу в широкому сенсі, є юридична мова, асиметрія й невідповідність між правовими системами й типологіями текстів. Юридичні тексти написані певною (юридичною) мовою й відображають правову культуру, до якої належать, тому аналіз таких текстів перед перекладом є не лише корисним, але й необхідним [1].

Юридична мова розвивалася паралельно з історією та культурою кожного суспільства, а правова термінологія є системною, прив’язаною до юриспруденції, а не філології. Крім того, право як соціокультурний феномен завжди пов’язане з культурою конкретного суспільства. Отже, національні правові системи глибоко вкорінені в певній правовій традиції та правовій культурі. Це призводить до асиметрії між правовими системами, що часто виступає основною проблемою для юридичних перекладачів.

Одним із головних мовних викликів є вибір еквівалентного терміна в перекладі. Від цього залежить правильність і зрозумілість перекладу для отримувачів. Наприклад, українське слово “договір” може мати різні еквіваленти в інших мовах: “contract” англійською чи “contrat” французькою. Вибір правильного терміна залежить від контексту та правової системи країни [2].

Відтак культурні відмінності є важливим аспектом у пере-

кладі юридичних текстів. Кожна країна має свої особливості правової системи, які відображаються в термінології та підходах до законодавства. Так українське право використовує термін “єдиний державний реєстр судових рішень”, який відповідає реєстру судових рішень у США. Однак у Британії такого реєстру не існує, тому в перекладі на англійську мову може використовуватись інший термін [3].

При перекладі також необхідно враховувати прогалини між правовими системами й характеристики юридичних мов на лексичному, синтаксичному, прагматичному та стилістичному рівнях. Наявні між різними правовими системами прогалини, безумовно, впливають на лексичний аспект перекладу, тобто через відмінності між правовими системами може не бути (повної) еквівалентності між правовими поняттями.

Ще одним прикладом такого розриву, який і собі призводить до відсутності еквівалентності між відповідними термінами й поняттями, є дві основні правові сім’ї сучасного світу - континентальне і загальне право. Дихотомія між цими двома основними правовими системами в основному впливає на три термінологічні сфери: терміни, що використовуються для визначення різних типів юридичних професій; термінологія, яка використовується на позначення різних судових структур; конкретні терміни, що стосуються окремих галузей права і юридичних установ.

Наприклад, у сфері юридичних професій фахівець, який має державну ліцензію консультувати клієнтів у юридичних питаннях і представляти їх у суді, німецькою називається *Rechtanwalt*, італійською – *avvocato*, *odvetnik* – словенською й не має прямого еквівалента в англосаксонській правовій системі, оскільки англійською цей термін можна перекласти як *lawyer*, *counsel*, *advocate*, *attorney*, *solicitor*, *barrister* або *counselor*. У США таких юристів зазвичай називають *lawyer* та *attorney*, формально – *attorney-at-law*. І всі вони можуть виступати у справах у судах штатів, до яких допущені. У Великобританії, Канаді, Австралії й кількох інших юрисдикціях загального пра-

ва використовуються два терміни – barristers (уповноважений виступати у вищому суді, тобто розглядати справи), або solicitor (консультує клієнтів і може виступати лише в суді нижчої інстанції), тоді як у шотландському праві використовується термін “advocate” [4].

Таким чином, переклад юридичних текстів – це складний процес, який стикається з багатьма мовними та культурними викликами. Відомо, що юридичний переклад вимагає правильного передавання не тільки змісту, а й стилю, форми й мети тексту. Найбільш поширеними мовними та культурними викликами при перекладі юридичних текстів є:

1. Один з найбільших мовних і культурних викликів при перекладі юридичних текстів полягає в різниці між системами права різних країн. Наприклад, що означає термін “common law” в американському контексті та що означає той же термін в англійській системі права. Тому для того, щоб правильно передавати зміст термінів, перекладач повинен мати досвід і знання систем права різних країн.

2. Ще одним викликом є відсутність еквівалентів термінів у різних мовах. Це може призвести до неоднозначного перекладу слів, що знову ж таки зіпсує зміст тексту. У зазначених ситуаціях перекладач повинен знайти найкращий варіант перекладу, що буде відповідати специфіці юридичного тексту.

3. Культурні відмінності також можуть впливати на переклад юридичних текстів. Наприклад, поняття власності може мати різний зміст для різних культур. У деяких країнах власність може бути колективною, у той час, як у інших – приватною. Тому перекладач повинен знати контекст, у якому використовується той чи інший термін, і відповідно до цього підібрати найточніший переклад [5].

Отже, переклад юридичних текстів вимагає не тільки відповідних мовних, технічних і юридичних знань, але й уважності, точності щодо деталей. Перекладач повинен знати особливості систем права різних країн, а також бути уважним до культурних і мовних відмінностей. Лише такий фахівець може

забезпечити правильне розуміння юридичних текстів різних мов і систем права. У результаті правильний переклад юридичних текстів забезпечує точність і зрозумілість правових документів, а також сприяє правовій безпеці та захисту прав людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нікіфорова С. Особливості юридичної термінології в англійській мові : збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Харків : «ПРАВО». 2012. С. 173–179.

Snihur S. Legal Terms as a Translation Studies Problem. URL: <http://odes-transl.com/index.php?page=legal-terms> (дата звернення : 10.03.2023).

Schroth P. Legal Translation. *The American Journal of Comparative Law*. 2010. P. 41–45.

Khaydarova U. Specific peculiarities of translation in legal documents. *Journal of Legal Studies and Research*. 2019. № 5 (5). P. 157–165.

Wenlong L. I., & Gonghua H. A. N. Subjective Thinking in Legal Translation. *International Journal of Language, Culture and Law*. 2021. P. 103.

СУЧАСНІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ СТУДІЇ У ПРАЦЯХ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

*Батюк Н. Т.,
студентка IV курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

Науковий керівник:

*Гасюк Н. В.,
доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ВІЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В НАШ ЧАС

Вільний переклад – це інтерпретація, вид перекладу, котрий будується на звертанні до немовних видів діяльності. Цим він і відрізняється від власне перекладу, здійсненого за заданими правилами переходу від засобів вираження, що належать іншій мовній системі. Вільний переклад є “найісторичнішим” з-поміж інших видів - його коріння сягає сивої давнини. Саме тому зазначена тема є актуальною.

Об’єкт дослідження – проблема визначення вільного перекладу і його використання в період сьогодення.

Мета дослідження – дослідити та проаналізувати проблеми визначення вільного перекладу і його використання в наш час.

Виклад основного матеріалу. Переклад – дуже давній вид людської діяльності. Своім корінням він сягає тих далеких часів, коли прмова почала розпадатися на окремі мови й виникла потреба в людях, які знали б кілька мов і могли виступати як посередники під час спілкування представників різних мовних громад [1, с. 28].

XX століття вважається “золотим століттям” усного перекладу, який завдяки бурхливому розвитку особливо у 90-ті роки став дуже важливим і поширеним видом людської діяльності. XX-ге – також століття науки та спеціальної техніки: обладнання для синхронного перекладу, аудіо- й відеоапаратури, комп’ютерів, інтернету тощо.

Вільний переклад – переклад, виконаний на нижчому рівні еквівалентності порівняно з тим рівнем, якого можна досягти за умов перекладацького акту. Це переклад, що передає загальний зміст тексту на мові оригіналу так, як його зрозумів перекладач, без урахування відтінків думки, виражених мовними засобами мови оригіналу [2]. Цей термін визначає перекладацьку діяльність з погляду результату й методу його виконання, тобто з позиції ставлення перекладача до своєї діяльності. При цьому важливим є власне ставлення до так званих обов’язкових елементів тексту.

Припустимо, перекладач перекладає “Гамлета” В. Шекспіра. Відомо заздалегідь, де йому доведеться розставляти номери актів і явищ, крапки, знаки оклику та знаки питання, імена, назви місцевості і такі слова, як “смерть”, “отрута”, “череп”, “корабель”, “лист”, “актори”, “дзеркало”. Можна заздалегідь назвати певною мірою взагалі всі слова майбутнього перекладу, наприклад, задавши список синонімічних рядів [3].

Хибним є твердження, що переклад буде кращим, якщо поводження з подібними обов’язковими елементами буде якомога вільнішим. Але за рівнем безпеки обов’язкових елементів можна робити висновки про жанр перекладу. При великій безпеці ми наближаємося до підрядника, при малій – до вільного перекладу. Переклад повинен відображати цінність оригіналу і водночас бути не «блідим переказом» чи «прямим перекладенням», а неповторним художнім твором, що володіє гармонією змісту та форми. Оригінал і переклад пов’язані складними відносинами похідності чи невідповідності.

Здійснення масової підготовки перекладацьких кадрів виявило неповноту традиційного формулювання кваліфікації

перекладача, яка виглядала так: “Для того, щоб перекладати, необхідно знати дві мови й предмет мови”. Виявилось, що фактори, зазначені в цьому формулюванні, не забезпечують уміння перекладати кваліфіковано. Треба не просто знати дві мови - треба знати їх “по-перекладацьки”, тобто в поєднанні з правилами й умовами переходу від одиниць однієї мови до одиниць іншої. Теорія перекладу прагне з’ясувати, як відбувається перехід від оригіналу до тексту перекладу, які закономірності лежать в основі дій перекладача. Переклад як процес перетворення мовленнєвого твору (тексту) однією мовою в мовленнєвий твір іншою мовою зі збереженням постійного плану змісту. Отже, під час перекладу відбувається заміна одиниць плану вираження, тобто одиниць мови, але зберігається незмінним план змісту, тобто передана текстом інформація [4, с. 52].

Почавши з установа мовних відповідностей між вихідною мовою й мовою, на яку перекладають, теорія перекладу йшла шляхом осмислення перекладацького процесу як явища багатоаспектного, при якому зіставляються не лише мовні форми, а й мовне бачення світу, ситуації спілкування й позамовні фактори, які визначаються поняттям “культура”.

При перекладі відбувається не тільки контакт двох мов, але й дотик двох культур. Наприклад, коли ми перекладаємо діловий лист з англійської на українську, англійська форма звертання *Dear Sir* досить часто передається *Дорогий сер*. Це формулювання не є природним для українського офіційно-ділового стилю, тому й і надає тексту легкого відтінку іронії. Проте воно може бути прийнятним за умови більшої толерантності української культури до іноземних запозичень. Більш органічним для українського ділового листа було б, наприклад, звертання *Шановний пане директоре*, але воно не є адекватним перекладом щодо лексико-семантичного складу вихідної фрази. Таким чином, перекладач має можливість маневрування з метою коректного вибору.

Різними мовами часто сприймається неоднаково одна й та ж предметна ситуація – описувані в тексті предмети та зв’яз-

ки між ними. Так, в українській мові поза людини, що сидить, описується як “сидіти, поклавши ногу на ногу”, а англійською мовою вона сприймається інакше – як положення “with one’s knees crossed”; виразові “пінка на молоці” англійською мовою відповідає фраза “milk with skin on it”. Різниця культур виявляється також у відмінності фонових знань (background knowledge).

Висновки. Варто відмітити, що вільний переклад є одним з найдавніших перекладів; його історія сягає сивої давнини. Вільний переклад – переклад, виконаний на нижчому рівні еквівалентності порівняно з тим рівнем, якого можна досягти за умов перекладацького акту. Також важливо зазначити, що фахівцеві з метою максимально якісного виконання перекладу необхідно не просто знати дві мови – треба знати їх “по-перекладацьки”, тобто в поєднанні з правилами й умовами переходу від одиниць однієї мови до одиниць іншої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : підручник. Вінниця : Нова книга, 2008. 512 с.
2. Вільний переклад. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=16446> (дата звернення : 14.04.2020).
3. Буквальний і вільний переклад. URL: https://stud.com.ua/162349/literatura/bukvalniy_vilniy_pereklad (дата звернення : 14.04.2020).
4. Гапоненко Л. П. Переклад і нормативні аспекти перекладу. *Структура і семантика мовних одиниць. Філологічні студії*. Вип.13. Вінниця, 2015. С. 51–56.

*Безнощук І. А.,
студентка III курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

*Науковий керівник:
Сахневич І. А.,
кандидатка педагогічних наук,
доцентка, доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Актуальність теми дослідження зумовлена великою кількістю військових реалій армій зарубіжних країн, зміною зарубіжних країн на мапі світу, а також постійною зміною лексики військовослужбовців у зв'язку з технічним прогресом і реформами лексики, що викликає труднощі в розумінні й перекладі. Таким чином, актуалізується потреба в адекватному, точному перекладі військової соціолінгвістики загалом і військового соціолекту зокрема. Відтак адекватний переклад військової термінології має вирішальне значення для ефективного міжнародного військового співробітництва сьогодні.

Соціальний аспект живих мов був помічений лінгвістами у 20–30-их роках ХХ-го століття, коли з'явилося поняття соціального діалекту. Виникнення й існування соціальних діалектів – явище закономірне, як й існування територіальних діалектів. Поповнення термінологічного складу мови може здійснюватися шляхом словотвору, приєднанням, трансформацією слова чи поняття, прямим запозиченням слів з грецької та латинської мов, утворенням складних термінологічних груп [4].

Військовий соціолект – це особливий тип соціолекту, притаманний людям певного соціального (військового) інституту, що використовують певний набір професійних текстів (військово-політичні матеріали). За функціональним призначенням і змістовою спрямованістю можна виділити дві окремі групи

текстів: тексти інформаційного змісту й тексти, що регламентують життя й діяльність військ. До першої групи належать військово-наукові, військово-технічні, військово-інформаційні та військово-публіцистичні тексти. До другої групи належать закони, укази й економічні тексти. Закони й нормативні акти регулюють життя й діяльність військ у різних побутових і бойових умовах. Для них характерний спокійний, діловий виклад з прямими вказівками що, як і в якій послідовності робити, що виключає будь-яку двозначність або непорозуміння. Одержувач повідомлення одразу ставиться в певні поведінкові межі й повинен неухильно дотримуватися всіх наказів і визначень, викладених у законі [1].

Таким чином, військовий соціолект виконує низку функцій, серед яких використання суміжних понять у сфері військової справи та політики; часова та просторова співвіднесеність, що передбачає звернення до обмеженого набору термінів, які вербалізують сучасну зброю і тактику; тенденція до використання тактики; цільові групи родових термінів, що вербалізують загальні поняття, описові словосполучення.

Лінгвістичний компонент соціолекту ми розглядаємо як сукупність мовних знаків, поєднаних смисловим зв'язком. Для реалізації певної прагматичної установки або інтенції ця послідовність має певний ступінь самодостатності й виразності. Кожна комунікація передбачає певну мету, тому текст, створений у процесі комунікації, виконує певне завдання або прагматичну установку, для досягнення якої розробляються стратегії й тактики. При постановці цілей завжди розробляються стратегії й тактики для їх досягнення – це відбувається на рівні екстралінгвістичної складової соціолекту [5].

Сьогодні військова термінологія постійно використовується носіями мови в різних контекстах і постійно перебуває в стані інтенсивного розвитку в контексті сучасного технічного прогресу. Склад англійської загальновійськової та військово-технічної термінології є досить нестабільним. Із загального вжитку зникають цілі низки слів, змінюються загальноприйняті

значення, у зв'язку з реорганізацією збройних сил з'являються нові терміни, наприклад:

- “Азовсталь” – фраза, якою українці віддають шану захисникам Маріуполя, їхній стійкості й незламності;
- іроди – один з евфемізмів на позначення військових російської армії. Використовується у значенні “русня”, “кацапи”, “московити”, “рашисти”;
- орки. Під час російсько-української війни орками українці стали називати російські війська, порівнюючи їх з “жителями Мордору” [6].

Аналізуючи військову лексику як “слова і словосполучення, що є засобами позначення військових понять”, відомий мовознавець А. Аксьонов виділяє три основні характерні компоненти, такі як: військова термінологія, неофіційні еквіваленти військових термінів і військові арготизми. Він стверджує, що військові терміни не можуть обґрунтовано відтворювати суб'єктивну оцінку об'єкта мовлення, тому їх використання зумовлене виключно офіційною військовою літературою. Натомість неофіційні еквіваленти військових термінологічних одиниць мають певну суб'єктивність, оскільки створюються окремими військовими фахівцями на позначення певних військових понять, які вже мають офіційно закріплені дефініції. Військові арготизми характеризуються багатим емоційним забарвленням. Вони є експресивним еквівалентом військових термінів і менш активно позначають нові військові поняття.

Отже, можна зробити висновок, що термінологія – це динамічна система мови, яка постійно розвивається й потребує все нових і нових досліджень. Термін має не лише закріплювати основне поняття про предмет чи явище за назвою, а й конкретизувати його, відокремлюючи тим самим від явища за допомогою назви й від інших понять у суміжних сферах використання. Тому термін повинен бути однозначним і точним, що є його основною характеристикою [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабін В. В. Основи військового перекладу (англійською мовою) : навчальний посібник Київ : Логос, 2008. 587 с.
  2. Байло Ю. В. Особливості поняття “військовий термін” (семантичний аспект). *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя / Київ. держ. ун-т ім. М. В. Гоголя : Філологічні науки*. 2013. Книга 3. С. 62–65.
  2. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Київ, 2002. 24 с.
  3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник ; 2-е вид., доп. Київ : ВЦ «Академія». 2009. 376 с.
- Абетка повномасштабної війни. URL: <https://chytomo.com/abetka-povnomasshtabnoi-vijny-iaki-slova-vvijshly-v-uzhytok-i-chomu/> (дата звернення : 10.03.2023).

*Івасик Є. М.,
студент IV курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”
Науковий керівник:
Гасюк Н. В.,
доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РІЗНІ ПЕРІОДИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ (ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧІВ УКРАЇНИ)

Одним із найбільш давніх занять людини є переклад. До цієї важливої діяльності спонукало різноманіття мов у людському суспільстві. Дефініція “переклад” є багатозначною. Тер-

мін має два значення. Перше визначає розумову діяльність, процес передачі змісту, вираженого однією мовою засобами іншої мови. Друге презентує результат цього процесу – усний або письмовий текст. Хоча виокремлені значення різні, вони є діалектичною єдністю: одне не може існувати без іншого.

Об'єкт дослідження – діяльність перекладачів України.

Мета дослідження – визначити особливості перекладацької діяльності в різні періоди суспільно-політичного життя.

Виклад основного матеріалу. Переклад як процес перенесення змісту з однієї мови на іншу є однією з ключових складових комунікації між людьми з різних країн і культур. Діяльність перекладачів є особливо важливою в періоди суспільно-політичних змін, коли національна ідентичність, культура, політичні й соціальні пріоритети зазнають впливу зовнішнього середовища.

Лінгвістична наука про переклад є досить молодою. Дослідження перекладу почало оформлюватись як самостійна лінгвістична дисципліна лише на початку другої половини минулого століття [30, с. 154]. Одночасно переклад є дуже давнім видом людської діяльності, без якого неможливо уявити різноманітних історичних фактів, зокрема створення великих імперій, поширення релігійних і соціальних учень тощо. Однак за десятки років масштаби перекладацької діяльності значно збільшилися, тому є всі підстави для того, щоб стверджувати про початок нового етапу в історії перекладу [6, с. 83].

Останнім часом різко масштабувалися і розвиваються міжнародні контакти, поширився міжнародний обмін культурними цінностями (зокрема літературними), різноманітною технічною, політичною, науковою, діловою інформацією тощо. Тому значущість перекладу в усіх сферах життя й великий інтерес до різних його аспектів невпинно зростають.

Українська школа художнього перекладу почала формуватися досить давно. Саме тоді активізувалися духовні й культурні зв'язки українців з іншими народами, насамперед за часів поширення християнства. Для української історії це був

дуже важливий чинник розвитку, умова залучення до загальноєвропейського культурного процесу [7]. Хоча система писемних знаків у давній Русі-Україні існувала, однак саме прийняття християнства вимагало розвиненої й повноцінної писемності, прийнятної для викладу Святого Письма. Саме такою писемністю став слов'янський алфавіт, який створили Кирило і Мефодій. Вони були першими художніми перекладачами, які працювали на слов'янських теренах. Кирило і Мефодій робили переклади на старослов'янську мову. Брати суттєво вплинули на виникнення перекладацької традиції в Київській державі [3]. Вони перекладали канонічну літературу візантійського й західного походження, переписували старослов'янські переклади Біблії. У 1517–1519 роках було перекладено й надруковано руською мовою Біблію Руську [9].

Пересопницьке Євангеліє (1556–1561 рр.) стало найбільш визначним перекладом Святого Письма українською мовою. Пізніше цю справу продовжили такі видатні постаті української історії, як І. Нечуй-Левицький, І. Огієнко, П. Куліш, І. Пулюй та ін. [12, с. 267].

Таким чином, як свідчить історія перекладу, він є одним із найбільш давніх, актуальних і необхідних у всі віки видів інтелектуальної діяльності.

Становлення перекладацької думки й теоретичних вимог до перекладачів у нашій країні припадає на 70-ті роки XIX століття [13]. Зі зняттям найбільш суворих заборон на українську мову в Російській імперії з'являється багато перекладів на сході України. Зокрема, 1905 року за ініціативою І. Стешенка засновано видавництво “Всесвітня бібліотека”; у 1905 і 1906 роках вийшли багаті на переклади збірки “Український декламатор” і “Розвага”. 1920-поч. 1930-х років на сході України та 20-30-ті роки загалом для заходу України – важливий період в історії українського художнього перекладу. Серед перших перекладачів художньої літератури того періоду слід відзначити М. Терещенка, М. Рильського, В. Підмогильного, А. Кримського та М. Зерова [5, с. 75].

У літературному музеї Г. Кочура в місті Ірпіні серед рукописів М. Зерова зберігається документ, датований 1930-м роком. Це лист О. Білецького, голови Кабінету порівняльного вивчення літератур при Інституті Шевченка у Харкові, в якому читаємо прохання ознайомитись зі списком творів світових літератур з античних часів до найновіших і використати його при складанні плану на п'ять років щодо перекладної літератури для видавництва “Література і мистецтво”.

Список налічує 246 позицій, біля більшості з яких вказано прізвище перекладача і стан готовності перекладу. Зустрічаємо дописки до окремих позицій М. Костьовича, а також окремі тлумачення змісту твору. У цьому списку – вся еліта українського перекладу, зокрема: Лесь Курбас, М. Калинович, В. Свідзінський, М. Рильський, П. Ріттер, В. Мисик, П. Карманський та ін. [5, с. 76].

Після II-ої світової війни завдяки повноцінній школі українського художнього перекладу, яку спочатку очолював Максим Рильський, а згодом Г. Кочур, український переклад досяг творчої зрілості. Перекладна література повноцінно й систематично увійшла до національної культури. Слід зазначити, що це було в часи, коли, за офіційною ідеологією тоталітаризму, українську мову та літературу обмежували “домашнім ужитком”, а масовий читач на підсвідомому рівні зараховував світову класику до російськомовної літератури. У таких складних умовах, коли в Україні були політичні цькування, “штучна відсутність” літератури, а перекладачів діаспори позбавили стихії рідної мови, українські фахівці вивели солов’їну на широкі простори світового письменства, підносячи цим її авторитет.

Перекладачів постійно осуджували за їхній “потяг до буржуазної літератури”, недозволену активізацію мовних засобів, які знайшли прихисток у давніх словниках і збереглися в народній мові, оскільки вважали це відходом від сучасної літературної норми. Підкреслимо, що художній переклад став потрібним для самоусвідомлення нації. Він був ворожим для режиму самим фактом свого існування. Переклад відіграв дуже

важливу роль в історії національного опору й національного відродження.

Протягом давньої історії перекладу були спроби усвідомити згаданий процес, виявити ключові причини, що викликають труднощі при перекладі, виробити принципи й настанови для фахівців. Предметом усебічних наукових досліджень переклад став із середини ХХ століття. У цей період з'явилися перші спроби створити теоретичну модель процесу, описати особливості, які визначають його своєрідність і відрізняють від інших видів мовознавчої та літературознавчої діяльності. Виявлено, що до середини ХХ століття змінилися не тільки масштаби перекладацької діяльності, а й її характер.

Висновки. Переклад є дуже давнім видом діяльності людини. Значення й особливості перекладацької діяльності стануть великий інтерес для вчених з усього світу. Проаналізувавши діяльність перекладачів ХІХ–ХХ століть робимо висновок, що перекладна література є важливою та невід'ємною частиною національного літературного процесу. Плідна перекладацька діяльність українських літераторів міжвоєнного двадцятиліття заслуговує на ґрунтовне осмислення й повагу. Для української діаспори переклад виконував подвійну функцію: перша – презентувати українському читачеві найкращий світовий досвід; друга функція – популяризувати українську мову, літературу й культуру за межами України, у місцях проживання українців зарубіжжя. Такі наміри української інтелігенції реалізували одну з функцій перекладу, а саме: розгортання діалогу культур, або міжкультурну комунікацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабак Д. Максим Рильський як теоретик перекладацької справи. Соціокомунікативний простір України: історія та сьогодення : зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. до 125-річчя від дня народження М. Т. Рильського. Київ, 20–21 лютого, 2020 р. Київ : Міленіум, 2020. С. 32–33.

2. Хорунжа Л. А. Сутність і особливості професійної пе-

академія”. 2008. 766 с.

12. Нікольченко М. В. Переклади Біблії українською мовою у ХІХ ст. (П. Морачевський, П. Куліш, І. Нечуй-Левицький). *Актуальні проблеми науки та освіти* : збірник матеріалів ХХ підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ ; за заг. ред. К. В. Балабанова. Маріуполь : МДУ, 2018 С. 266–268.

13. Коломієць Л. В. Український художній переклад та перекладачі 1920-30-х років : матеріали до курсу “Історія перекладу” : навчальний посібник. 565 с.

Кудрявець Х. О.,

студентка ІV курсу спеціальності “Філологія”

ЗВО “Університет Короля Данила”

Науковий керівник:

Гасюк Н. В.,

доцентка кафедри перекладу та філології

ЗВО “Університет Короля Данила”,

м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ГУМОРУ

У сучасній лінгвістиці зростає інтерес до вивчення мовних явищ, характерних для кожної конкретної мови. Гумор є виключно національним явищем, яке сформувалося під впливом, національних, соціальних, культурних та інших факторів, і втілює в собі картину світу народу, особливості його існування протягом віків, репрезентує національний колорит та ідентичність.

Різномічним аспектам дослідження поняття англomовного гумору, його специфіки й особливостей, присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: А. Є. Болдирєва,

Б. Ю. Борева, І. А. Воробйова, О. Є. Жук, О. М. Калити, Н. В. Карначук, Р. Колесника, Т. В. Мельнікова, А. Clarke, М. Rod, та інших.

Об'єктом дослідження є гумористичний дискурс англійської мови.

Мета роботи – визначити способи перекладу англомовного гумору.

Виклад основного матеріалу. Питання тлумачення поняття комічного є дискусійним та одним з найскладніших у філології. Аналізуючи його, варто зазначити, що комічне є надзвичайно складною для вивчення естетичною категорією, історія вивчення якої сягає корінням далеко в минуле. Найвідоміше визначення комічного дав ще Аристотель: “Комедія ... це відтворення гірших людей, але не у всій їх порочності, а в смішному вигляді. Смішне – частка потворного. Смішне – це якась помилка або каліцтво, що не заподіює страждань і шкоди, як, наприклад, комічна маска. Це щось потворне, але без страждання”. Виникнення комічного сенсу зумовлюється особливістю індивідуального людського сприйняття дійсності, культурним досвідом та умовами [1, с. 123].

Зазвичай виділяють такі три види комічного, як гумор, сатира, іронія. Хоча вважається, що іронія не є основною – швидше проміжною ланкою між гумором і сатирою, оскільки за своїм негативним ставленням до об'єктів комічного наближена до сатири.

Англійський гумор відомий у всьому світі своєю специфічною манерою і вважається одним з найяскравіших та найунікальніших представників національного гумору з-поміж усіх інших. І не дарма, адже він – тонкий, аристократичний, сповнений складними виразами й каламбурами, натяками, відчуттям недосказаності. Дослідники вважають, що англійський гумор – це не жанр, а спосіб життя.

Однією з найважливіших особливостей англійського гумору є самоіронія. Британці люблять посміятися не тільки над оточенням, але й над собою. Також для них не існує жодної

теми, яка не може стати об'єктом висміювання. Навіть королева Єлизавета II славилася своїм прекрасним почуттям гумору. Об'єктами її жартів були як члени королівської сім'ї, так і вона сама. Наприклад, під час квіткової виставки в Челсі одна з учасниць розповіла Її Величності, про те, що раніше люди вважали конвалії отруйними квітами. "Мені цього тижня подарували два букети, – відповіла Королева. – Напевно, вони хочуть, щоб я швидше померла" [2, с. 38–44].

Аналізуючи тематичні особливості англійського гумору, В. О. Самохіна зазначає, що найбільш поширеними вважаються такі жарти: political, lawyer jokes, jokes on religious subjects, professional jokes (medical, mathematical, chemistry jokes), dirty jokes, sick jokes (tragedy, dead body jokes), blonde jokes, jokes about animals, shaggy dog stories, Elephant jokes тощо.

Говорячи про особливості перекладу англійського гумору, варто зазначити, що у великій кількості випадків передати його засобами української мови складно через культурну відмінність.

При перекладі найчастіше застосовуються такі прийоми: компенсація (повна, часткова), описовий переклад, вилучення [5, с. 824]. Виокремлюють також три групи засобів перекладу гумору: лексичні, граматичні, лексико-граматичні трансформації. До лексичних трансформацій у свою чергу відносяться:

- транскрибування (передання звуками: Luke Skywalker – Люк Скайуокер; Darth Vader – Дарт Вейдер);
- транслітерація (передання буквами: Aramis – Араміс);
- лексична заміна (Holy smokes – нічого собі, або That's the beauty of it! – От в цьому й перевага!);
- упущення (одиниця тексту випадає й не використовується);
- конкретизація (наприклад: it has been some time – давно, або a mix CD – музика) – збереження оригіналу [6, с. 25–30].

До граматичних трансформацій належать:

- перестановка (складові тексту змінюють розташування: The dark crescent-shaped patterns under your arms conceal it nicely. – Темні плями у вигляді напівмісяців у тебе під пахвами

відмінно це приховують).

Лексично-граматичні трансформації:

- структурне перебудування (вираз *oh take your time, I'll just finish my crossword puzzle* майже повністю замінено при перекладі: Не кваптеся, дайте кросворд вирішити);

- описовий переклад (наприклад: *the Cheesecake Factory* – заклад громадського харчування).

У результаті кількісного аналізу було виявлено, що найбільш уживаною є трансформація конкретизації. Це свідчить про те, що перекладачі намагаються більш точно донести суть жарту та зберегти гумор.

Висновки. У процесі дослідження теоретичних джерел з'ясовано, що категорія гумору є однією з найбільш складних і яскравих категорій естетики. У сучасній гуманітарній науці особливо цікавими є сучасні теорії гумору, які всебічно розглядають таке явище, як гумор. Наявність великої бази лінгвістичних досліджень відкриває перспективи для вивчення гумору надалі, однак найбільш актуальним на сьогодні є дослідження когнітивних основ гумору, оскільки вони дозволяють зрозуміти не тільки механізм його виникнення, але й формують основи для сприйняття когнітивних процесів людини в цілому. Гумор – вид комічного, який характеризується м'яким, добрим ставленням до життєвих суперечностей і спрямований на вдосконалення об'єкта або явища. Сьогодні гумор відображає комічні явища суспільного життя, але різниця полягає не стільки в об'єкті сміху, скільки в естетичному ставленні до нього автора, авторській модальності та позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болдирева А. Є. Мовні засоби створення гумористичного ефекту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі романів П. Г. Вудхауза) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова. Одеса, 2007. 24 с.

2. Воробйова І. А. Концепт “гумор” у британській лінгво-

культури. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського*. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». Сімферополь : Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, 2011. Т. 24 (63), № 2. Ч 1. С. 38–42.

3. Грінченко Н. О. Проблеми перекладу вербальних репрезентацій фонових знань у назвах англомовних кінофільмів. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. Серія “Філологічні науки. Мовознавство”. 2016. Том 1. № 5. С. 93–95.

4. Софієнко І. В. Переклад кінокомедій українською: кризь терни до сміху. Київ : Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, 2013. С. 225–229

5. Тараненко О. Іронія. Українська мова : енциклопедія. Київ : “Укр. енциклопедія”, 2000. 824 с.

6. Чернова А. В. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. Дніпродзержинський державний технічний університет, 2017. № 3. С. 25–30.

Кузьмик С. Р.,

*студентка IV курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

Науковий керівник:

Гасюк Н. В.,

*доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

СУЧАСНІ ПИСЬМОВІ ПЕРЕКЛАДИ: ВИМОГИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Письмовий переклад – це вид перекладу, під час якого оригінал і переклад існують у вигляді фіксованих текстів, отже, перекладач має змогу неодноразово повертатися до тексту оригіналу, використовувати різноманітні словники, звертатися

до експертів. Одночасно до письмового перекладу ставляться більш суворі вимоги, оскільки він є письмовим джерелом інформації та повинен відповідати загальноприйнятим стандартам, усім нормам граматики, стилістики й орфографії мови перекладу. При перекладі маємо справу не лише з різними мовними системами, а й із різними культурами. Тексти оригіналу розраховані на сприйняття носіїв мови, коли рецептором тексту перекладу є іншомовний читач.

Мета – виявлення й вивчення особливостей письмових перекладів на певну вузькоспеціалізовану тематику, зокрема текстів інструкцій. **Поставлені задачі:**

- охарактеризувати переклад і його роль у сучасному світі;
- дослідити адекватність та еквівалентність як основні поняття теорії перекладу;
- проаналізувати особливості письмового перекладу та прийоми, що використовуються під час його здійснення;
- здійснити аналіз письмових перекладів інструкції і виявити їхні лексичні та граматичні особливості;
- дослідити алгоритм дій технічного перекладу при виконанні письмового перекладу текстів науково-технічної спрямованості та інструкцій.

Об'єктом дослідження роботи є науково-технічні тексти, написані в жанрі інструкція.

Предмет дослідження – письмовий переклад.

У нашому житті переклад відіграє досить важливу роль. На жаль, ми рідко помічаємо й усвідомлюємо його дійсну цінність. Він збагачує життя людини, оскільки дає можливість спілкування і передачі інформації, незважаючи на мовні бар'єри. Усні й письмові перекладачі дуже важливі у світовій політиці. Усі міжнародні політичні відносини підтримуються з їх допомогою. Людство не досягло б сучасного рівня розвитку без мов і перекладів.

Адекватність перекладу – це насамперед його відповідність вимогам та умовам конкретного акту міжмовної комунікації. При розгляді співвідношення понять еквівалентність та адек-

ватність особливу увагу варто приділяти типу тексту. Це є вирішальним чинником під час виборів стратегії перекладу. Еквівалентність – результат перекладацького процесу, адекватність – шлях до оптимального перекладу та спосіб знаходження оптимального перекладацького рішення [1, с. 152].

Письмовий переклад – це передача в письмовій формі тексту вихідною мовою в системі й засобами перекладної мови. Зазвичай вихідний текст також подається письмово. Для письмового перекладу, на відміну від усного, відводиться більше часу, у зв'язку з чим перекладач може довше обробляти вихідну інформацію та підбирати перекладацькі прийоми. Трапляються ситуації, коли письмовий переклад здійснюється з рідної мови на нерідну. Тоді може бути допущена велика кількість інтерференційних помилок, у зв'язку з чим від фахівця потрібно більше зусиль, ніж під час перекладу з іноземної мови на рідну [2].

При повній граматичній трансформації замінюються головні члени речення, при частковій – другорядні. Можна виділити такі типи перекладацьких трансформацій: транскрипція, заміни, додавання, опущення, генералізація, експлікація, конкретизація.

Для аналізу ми вибрали інструкцію до праски Scarlett SC-339S, переклад якої здійснювався з німецької на українську мову. Ряд цілісних перетворень при перекладі заголовків розділів інструкції зумовлений не тільки особливостями української мови, а й вимогами самої структури тексту інструкції, яку вибудував перекладач під час створення тексту перекладу.

Проаналізувавши й зіставивши переклади, ми виявили цікаву особливість, що виявляється при перекладі науково-технічних термінів. У деяких випадках у текстах оригіналу й перекладу не завжди спостерігається єдність термінології. Проте це ніяк не спотворює суті перекладу й, на наш погляд, є правильним.

Вважаємо, що алгоритм виконання письмового перекладу текстів науково-технічної спрямованості, зокрема інструкцій,

повинен передбачати наступні пункти: 1) прочитання вихідного тексту; 2) верстка оригіналу; 3) чорновий переклад; 4) редагування чорнового перекладу; 5) перевірка перекладу за допомогою програми контролю якості перекладу; 6) вичитка готового перекладу; 7) верстка перекладу.

У результаті проведеного аналізу перекладів інструкцій до побутових приладів було виявлено, що при складанні українськомовного перекладу фахівці часто експлікують імпліцитну інформацію тексту оригіналу, використовувачи при цьому прийом додавання й роблячи текст інструкції дещо інформативнішим. Іноді усвідомлено порушується термінологічна єдність тексту, що не призводить до будь-яких помилок чи спотворень його змісту. Крім того, при здійсненні подібного перекладу спеціалісти використовують прийом цілісного перетворення для забезпечення перекладу клішованих фраз, які є більш звичними для українськомовних текстів інструкцій, переглянутих нами.

Висновки. Отож, експлікація імпліцитної інформації тексту оригіналу є достатньо поширеною при створенні українськомовного перекладу. Для поточення інформації перекладачі використовують прийом додавання. Письмовий переклад текстів науково-технічної спрямованості, зокрема інструкцій, є складним процесом, що вимагає максимальної концентрації та певних навичок. Якісний технічний переклад можна здійснювати, володіючи певними перекладацькими компетенціями та знаючи особливості подібних текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 375 с.
2. Поняття письмового перекладу та його види URL: <https://translate.jurklee.ua/uk/vidy-perevodov-i-ih-osobennosti/> (дата звернення : 18.02.2023)

*Климців В. В.,
студент I курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

Науковий керівник:

*Пуш О. М.,
старша викладачка кафедри
перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ВОЄННИЙ СЛЕНГ

Лексика, як відомо, – динамічна система, що змінюється, доповнюється, трансформується відповідно до розвитку суспільства, науки, техніки. У наш час невід’ємним елементом кожної суверенної держави є наявність армії. Цілком очевидний той факт, що кожна з цих армій має свої характерні особливості, що виявляються не лише на структурному й організаційному рівнях, а й у військових звичаях і традиціях, на мовному рівні, особливо у сфері військового документування і сленгу. При передачі реалій, характерних для військового формування певної країни іншою мовою, можливе викривлення їх змісту, що є неприпустимим для військового перекладу.

Актуальність теми дослідження зумовлена значною кількістю військових реалій армій США та Великої Британії, які викликають труднощі при їх розумінні й перекладі, а також постійною зміною словникового запасу військовослужбовців у зв’язку з технічним прогресом, реформуванням військ, виникненням нових сленгізмів.

Розглянемо та проаналізуємо переклад сленгізмів з англійської мови на українську. Безперечно, для цього потрібні глибокі знання обох мов. Проведені дослідження показують, що для успішного виконання цього завдання перекладач має не тільки повноцінно володіти обома мовами, але й бути обізнаним з військовою сферою, з реальною військовою практикою, зокрема орієнтуватися у неформальному сленгу військовиків.

Ось чому переклад військового сленгу є чи не найважчим завданням у царині військового перекладу.

Військову лексику традиційно поділяємо на три основні групи:

- військова термінологія, що позначає поняття, пов'язані безпосередньо з військовою справою, збройними силами, способами ведення збройної боротьби і тощо;

- військово-технічна термінологія, яка включає науково-технічні терміни;

- емоційно-забарвлена військова лексика (сленг), представлена словами та сполученнями, які в основному вживаються в усній розмовній мові військовослужбовців і є фактично стилістичними синонімами відповідних військових термінів [7, с. 13].

“Для передачі англomовної військової реалії українським словом, – зазначає Н. К. Гарбовський, – необхідно застосовувати ряд перекладацьких трансформацій, адже буквальний переклад в більшості випадків порушує сприйняття реалії. При цьому зникає специфіка іноземних реалій, оскільки в більшості випадків ці реалії характерні лише для армій США та Великої Британії й не відповідають реаліям, прийнятним в українській армії” [1].

1. Транскрибування – це спосіб передачі іноземної реалії шляхом відтворення форми її вираження за допомогою букв українського алфавіту. При використанні транскрипції відтворюється її звукова форма, а при транслітерації - графічна.

Прикладами транскрибування є:

Servomechanism (англ.) – *сервомеханізм* (укр.);

Master Sergeant (англ.) – *мастер-сержант* (укр.).

2. Калькування є одним з найбільш розповсюджених прийомів перекладу військової лексики. Воно полягає у відтворенні семантики та структури оригінального слова засобами рідної мови:

semi-combustible cartridge (англ.) – *напівзгораючий патрон* (укр.);

countersniper operations (англ.) – *контрснайперські операції* (укр.).

3. Часто зустрічається й модуляція, або смисловий розвиток, тобто метод, при якому одиниця в мові перекладу на позначення військового терміна логічно виводиться за допомогою значення оригіналу:

calling the shot (англ.) – *оцінка пострілу* (укр.);

pickup zone (англ.) – *зона евакуації* (укр.).

4. Конкретизація полягає в передачі іноземної реалії в українській мові словом або словосполученням, яке має більш вузьку семантику:

driver (англ.) – *механік-водій* (укр.);

data book (англ.) – *журнал спостережень* (укр.).

5. Ще одним способом перекладу є генералізація, тобто передача іноземних реалій в українській мові поняттями з більш широким і узагальненим значенням:

Health Service (англ.) – *медично-санітарне обслуговування* (укр.);

Nuclear, Biological, Chemical (англ.) – *зброя масового ураження* (укр.).

6. Граматична заміна - спосіб передачі іноземної реалії за допомогою українського словосполучення, компоненти якого мають інше граматичне значення у зв'язку з невідповідністю форм вираження граматичних категорій в обох мовах:

Corps of Engineers (англ.) – *інженерні війська* (укр.);

landing zone (англ.) – *зона висадки* (укр.).

7. Експлікація (описовий переклад) полягає в передачі іноземної реалії словосполученням, яке дає досить повне пояснення чи визначення терміна:

continuous wave (англ.) – *телеграфний режим роботи* (укр.);

damage control (англ.) – *ліквідація наслідків нападу противника, ремонтно-відновлювальні роботи* (укр.).

Наступною характерною рисою лексики військових документів є використання багатокомпонентних виразів на позначення військових реалій. Згідно з Л. Л. Нелюбіним,

переклад таких виразів можливий наступними способами:

1. Шляхом послідовного перекладу:

tactical air command (англ.) – *тактичне повітряне командування* (укр.).

2. За допомогою перестановки компонентів:

very heavy cannon (англ.) – *гармата особливої потужності* (укр.).

3. За допомогою дієприкметникових, дієприслівникових зворотів:

stay-behind forces (англ.) – *підрозділи, які діють в тилу ворога* (укр.).

4. Шляхом описового перекладу:

automatic masking criteria (англ.) – *норматив надягання протигазу без команди* (укр.);

radio net discipline (англ.) – *дотримання правил ведення радіообміну* (укр.) [2].

“Ще однією характерною особливістю мови військових документів, – на думку Ю. Г. Кочаряна, – є скорочення. При їх перекладі також можуть виникати певні труднощі, адже в англійській бойовій документації аббревіація може застосовуватися майже до кожного слова. При цьому часто трапляється невідповідність значень термінів у їх повній формі й у скороченнях [3]. Наприклад: *Military Police* (англ.) – *військова поліція* (укр.), *an MP* (англ.) – *військовий поліцейський* (укр.); *Women’s Army Corps* (англ.) – *жіноча допоміжна служба сухопутних військ* (укр.), *a WAC* (англ.) – *військовослужбовець жіночої допоміжної служби сухопутних військ* (укр.)” [7, с. 19].

При перекладі англійських скорочень використовуються наступні способи:

1. Переклад повної форми – найбільш розповсюджений засіб перекладу скорочень. Наприклад: *SPLAN (Service support plan)* (англ.) – *план тилового забезпечення* (укр.).

2. Транскрипція і транслітерація, до яких у більшості випадків додаються пояснення. Наприклад: *SAGE (semi-*

automatic ground environment) (англ.) – наземна система автоматичного наведення на ціль літаків-перехоплювачів “СЕЙДЖ” (укр.).

3. Іноді при перекладі аббревіатур використовується і звичайний описовий переклад, наприклад: *CLP (Cleaner, lubricant, preservative)* (англ.) – змазка для консервації (укр.).

Таким чином, із вищезазначених прикладів можна зробити висновок, що для того, щоб передати реалію, присутню у військових документах США та Великої Британії, можна застосувати ряд перекладацьких трансформацій, з-поміж яких найчастіше зустрічаються описовий переклад, калькування, послідовний переклад, граматичні заміни й модуляція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бурлакова В. Субкультура війни : АТО у традиціях, забобонах і піснях. Тиждень.ua. URL: <https://tyzhden.ua/subkultura/vijny/> (дата звернення : 18.02.2023).

2. Кочарян Ю. Г. Функціональні особливості американського військово-морського сленгу. URL: <https://readera.org/funkcionalnye-osobennosti-amerikanskogo-voenno-morskogo-slen-ga-14934360> (дата звернення : 18.02.2023).

3. Переклад. Словник української мови : академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення : 18.02.2023).

4. Словник фронтового сленгу: Ніштяки, нора та нацики. Дєро. Життя : URL: <https://www.depo.ua/ukr/life/nishtyaki-nora-i-natsiki-yakouy-movouy-rozmovlyayut-biy-tsi-ato-25032015164800> (дата звернення : 08.04.2015).

5. Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики : Соціолінгвістичний аспект. *Українська мова*. 2001. № 1. С. 55–68.

*Назарук А.-М. А.,
студентка II курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”,*

*Науковий керівник:
Пушик Н. В.,
старша викладачка кафедри
перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ОСОБЛИВОСТІ ПИСЬМОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

Кожного дня приватні і юридичні особи зустрічаються з такою проблемою, як необхідність перекладів текстів на різні теми та документів. **Письмовий переклад** – це перекладений текст, який зафіксований на папері або в електронному вигляді.

Види письмових перекладів:

1. *Анотаційний переклад* – коротка форма перекладу, у якому оригінальний текст описується з акцентуванням на головні питання без їх детального розгляду.

2. *Рефератний переклад* – переклад головної думки й важливих частин тексту. Його використовують при виділенні основної інформації з великого обсягу тексту.

3. *Повний письмовий переклад* – відтворення іншою мовою тексту при використанні всіх лексичних конструкцій.

4. *Консультативний переклад* – коли клієнт самостійно працює над перекладом тексту, але потребує деяких уточнень.

Правила письмового перекладу. Процес письмового перекладу складається з декількох етапів, зміст яких формує основні правила повного перекладу:

1. Сприймання на певній мові.
2. Розуміння.
3. Відтворення на іншій мові.

При ознайомленні з загальним змістом не потрібно вдаватися до деталей. Також передбачається й деяка аналітична робота.

Наступним етапом є розуміння: виявлення жаргону, складних лексичних конструкцій і лексичних зворотів, розуміння певних слів. Пізніше повторюється повільне читання тексту.

Перед тим, як приступити до відтворення, потрібно пам'ятати такі характерні помилки:

- 1) ігнорування контексту;
- 2) спроби перекласти елементи в тій послідовності, у якій вони є іноземною мовою;
- 3) шукання певних термінів у словнику до того, як прочитано текст [1].

Вимоги сучасного письмового перекладу. У художній літературі заголовок не несе достовірної інформації про текст. Головними рисами заголовків технічних статей є їхня яскрава форма. А в науково-технічній літературі заголовки мають зовсім інше призначення.

Перекладаючи певний текст, не потрібно переносити в українську мову певні особливості англійської. Це важливо через те, що формулювати думку на рідній мові треба згідно з умовами сучасного перекладу, який повинен відповідати нормам СУЛМ. Перш за все це стосується певних синтаксичних конструкцій, які відсутні в українській мові, але є в англійській.

Також слід пам'ятати, що смислова насиченість речення в українській мові посилюється з кінцем речення, а в англійській – навпаки.

Переклад повинен бути чітким і пройти літературне й наукове редагування (не забуваймо про стандартні скорочення і позначки). У науково-технічній літературі багато термінів є багатозначними, тому навіть в межах однієї галузі можуть мати різне значення.

Слід пам'ятати, що науково-технічна література розвивається, тому найпоширеніші терміни можуть мати нові значення. Зустрівши в тексті термін оригіналу, якого немає у словниках, потрібно підбирати певний еквівалент, котрий задовільнить переклад.

Переклад повинен мати такі частини:

- 1) титульний аркуш;
- 2) зміст тексту;
- 3) ілюстрований матеріал [2].

Проблеми сучасного письмового перекладу. Письмовому перекладачеві в процесі перекладу завжди допомагають додаткові ресурси (енциклопедії, довідники, словники тощо), які сприяють досягненню точнішого рівня еквівалентності перекладу. Фахівець у цій сфері має необмежену кількість часу для роботи. Виходячи з того, що він хоче максимально точно передати вихідний вислів, перекладач не може миттєво приймати рішення.

Письмові перекладачі не здатні контролювати темп говоріння, інтонацію, тон голосу, стежити за жестикуляцією й не володіють техніками публічного виступу. Спершу письмовий перекладач читає текст мовою оригіналу, щоб зрозуміти його сенс, а потім відновлює його мовою перекладу.

Не працюючи в умовах нестачі часу, письмовий перекладач не має здатності зменшувати обсяг тексту без зміни змісту. Також у нього низька швидкість читання тексту мовою перекладу [3, с. 47].

Перспективи сучасного письмового перекладу. У процесі професійної діяльності перекладач повинен оцінювати досвід з позицій сучасних досягнень у філології, уміти раціонально організувати свою діяльність, виділяти головні проблеми своєї дисципліни.

Сучасний перекладач може мати статус *freelance* or *in-house translator*. *Freelance translator* – той, хто працює індивідуально. *In-house translator* – перекладач, який працевлаштований у бюро або перекладацькій компанії.

In-house translator має фіксований робочий день, соціальний пакет, стабільний дохід, роботу в команді. *Freelance translator* розраховує власний менеджмент і працює з дому, має відносно вільний графік роботи, можливість відмовитися від роботи та більш високий заробіток порівняно з *in-house translator*.

Яким би шляхом не пішов майбутній перекладач, окрім професійної компетентності, він повинен знати аспекти рідної мови, мати знання термінології, тематики [4, с. 194].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Письмовий переклад : правила та загальні вимоги. URL: <https://referatss.com.ua/work/pismovij-pereklad-pravila-ta-zagalni-vimogi/> (дата звернення : 05.03.2023).

2. Що таке письмовий переклад. URL: <https://mk-translations.ua/ua/blog/shho-take-pismovij-pereklad/> (дата звернення : 05.03.2023).

3. Межуєва І. Ю. Переклад з аркуша: до питання про основні труднощі для усних та письмових перекладачів. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім “Тельветика”, 2019. Т. 2. Вип. 10. С. 45–49.

4. Сучасний стан перекладацького ринку праці: виклики, пропозиції, рекомендації, перспективи. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ*. Сергія Філолога. Педагогіка. Випуск 38, 2019, 190–195.

*Озарко З. М.,
студент IV курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

*Науковий керівник:
Гасюк Н. В.,
доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Основна вимога до перекладу – максимально можливий ступінь його еквівалентності щодо оригіналу. досягнення якої ускладнюється наявними відмінностями між мовою оригіналу та мовою перекладу, розбіжностями у сфері мовних систем, мовними нормами й узусом. Ефективним способом досягнення перекладацької еквівалентності в умовах відсутності семантичної та структурної схожості між мовою оригіналу й мовою перекладу є перекладацькі трансформації.

Метою дослідження є аналіз особливостей використання перекладацьких трансформацій при перекладі англomовних публіцистичних текстів.

Об’єктом аналізу стали перекладацькі трансформації як зміна формальних або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, що призначена для передачі.

Виклад основного матеріалу. Перекладацька діяльність за визначенням є посередницькою, оскільки її мета полягає в тому, щоб зробити доступним для читачів перекладу повідомлення автора оригіналу іншою мовою [1, с. 40]. Головна мета цієї діяльності – досягнення еквівалентності. Еквівалентний переклад – це такий переклад, який здійснюється на рівні, необхідному й достатньому для передачі незмінного плану змісту при дотриманні відповідного плану вираження, тобто норм мови перекладу [2, с. 120]. Відповідність понять еквівалент-

ності й адекватності перекладу на сьогодні все ще залишається дискусійним.

При перекладі з англійської мови на українську або будь-яку іншу мову причина, що спонукає вдаватися до перекладацьких трансформацій, найчастіше криється у притаманному для англійської мови баченні світу й пов'язаній з цим мовній вибірковості. При перекладі має місце не тільки контакт двох мов, а й зіткнення двох культур.

Необхідно відзначити, що всі причини використання перекладацьких трансформацій зводяться до двох основних: об'єктивної і суб'єктивної. З об'єктивних причин відбуваються трансформації, пов'язані з культурними відмінностями носіїв двох мов, з відмінностями в їхній граматичній структурі. До суб'єктивних причин належать нестача часу в умовах усного перекладу, власний стиль перекладача, рівень його компетенції й той факт, чи є перекладач носієм мови оригіналу або мови перекладу.

При цьому необхідно уточнити, що існує два основних види заміни: стійкі міжмовні відповідності, утворені за допомогою перекладацьких трансформацій, і контекстуальні, що з'являються в процесі перекладу залежно від контексту. Усі ці заміни відбуваються з причини відмінностей у структурах мови оригіналу й мови перекладу, до яких належать:

- розбіжності в системах вихідної мови й мови перекладу;
- розбіжності мовних норм вихідної мови й мови перекладу;
- розбіжність узусів, що діють у середовищі носіїв вихідної мови й мови перекладу;
- розбіжності фонових знань носіїв мови оригіналу й мови перекладу.

Вищезазначені розбіжності створюють труднощі при перекладі. Їх подоланню і служать перекладацькі трансформації як спосіб досягнення еквівалентності при перекладі.

Отже, кожна мова є системою систем нижчого порядку (підсистем) і включає фонетичну, морфологічну, лексичну,

словотвірну, синтаксичну підсистему. При зіставленні мови оригіналу й мови перекладу існують відмінності як між системами окремих мов, так і між підсистемами, що їх утворюють. Вони й зумовлюють необхідність використання перекладацьких трансформацій при перекладі англійських публіцистичних текстів на українську мову. Основними лексичними трансформаціями є конкретизація значень, генералізація значень, смисловий розвиток, антонімічний переклад, додавання й вилучення слова, цілісне переосмислення.

Як відомо, лексичний елемент перекладається не окремо, а в сукупності його контекстуальних зв'язків і функціональних характеристик. Знання словникових відповідників є необхідною, але не достатньою умовою адекватного перекладу лексики, оскільки контекст часто диктує необхідність відхилення від словникових відповідників. Тому перед перекладачем стоїть задача – знайти значення слова чи словосполучення, зумовлене відповідним контекстом. При цьому воно може бути відсутнім у словнику. Аналіз фактичного матеріалу свідчить про те, що вибір контекстуального відповідника може відбуватися в результаті використання наступних трансформацій:

– конкретизації, внаслідок якої “слово ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вузької семантики” [3, с. 39] в перекладі. Конкретизація значення, як це видно з наведеного прикладу, вимагає також низки граматичних трансформацій. Зрозуміло, що цей спосіб перекладу частіше застосовують тоді, коли перекладаються слова з дуже широким значенням на кшталт *thing, matter, piece, affair, unit, claim, concern, fine, good, to be, to do, to get, to come* тощо [2, с. 40];

– генералізація, у результаті якої в перекладі використовується слово із ширшим значенням порівняно з текстом оригіналу; нерідко перекладач використовує гіпонім [2, с. 45]. При цьому слід бути обачним, щоб уникнути втрати точності інформації. Англійське *grandmother*, як і його українські відповідники *баба* або *пестливе бабуся*, означають передусім “мати батька або матері”. Уживання цих лексем щодо жінки похилого

віку (або в українській мові й щодо жінки взагалі) позначене відтінком розмовності. Стилiстичнi норми англiйського iнформацiйного мовлення цiлком припускають уживання розмовних елементiв, але це не властиво українським iнформацiйним текстам, що й зумовлює в розглядуваному контекстi застосування прийому генералiзацiї;

– смисловий розвиток, що передбачає контекстуальну заміну, тобто використання слова, значення якого є логічним розвитком значення одиниці в тексті оригіналу. Використання смислового розвитку часто зумовлене розбіжностями мовленнєвих норм і традицій у мовах оригіналу й перекладу [2, с. 28]. Смысловий розвиток, так само як інші види лексичних трансформацій, стосується не окремо взятого слова, а як мінімум словосполучення, певної смислової групи. Логічно, що при подібній трансформації відбуватимуться й граматичні видозміни конструкцій;

– антонімічний переклад, що полягає в заміні форми слова або словосполучення на протилежну, при цьому значення одиниці зберігається. В. Карабан, зауважуючи, що термін «антонімічний переклад» є неточним, пропонує назвати цю трансформацію “формальною негативацією” [2, с. 30];

– додавання й вилучення слів. Трансформація додавання полягає в додаванні в текст перекладу лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу тексту оригіналу та/або дотримання мовленнєвих і мовних норм мови перекладу [2, с. 48]. Відповідно вилучення – усунення в тексті перекладу тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту [2, с. 50]. Зазначені прийоми зумовлені передусім розбіжностями лексико-семантичних систем обох мов, відсутністю однослівних відповідників, а також контекстом. У тому чи тому контексті лексема може актуалізувати імпліцитні смисли, пов’язані з національно-культурними конотаціями, що вимагає додаткового пояснення при перекладі. Додавання слів у переважній більшості випадків диктується застосуванням описово-

го перекладу;

– цілісне переосмислення, яке передбачає, що значення лексичних одиниць у тексті оригіналу передаються в перекладі одиницями інших рівнів, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками окремих слів тексту оригіналу. Цей прийом широко використовується при перекладі різного роду стійких висловів.

При перекладі публіцистичних текстів виникає необхідність застосування перекладацьких лексичних трансформацій. В опрацьованому матеріалі зафіксовано конкретизацію й генералізацію значень, смисловий розвиток, антонімічний переклад, додавання й вилучення слова, цілісне переосмислення. Це зумовлено зазвичай розбіжностями в лексико-граматичній системі двох мов, відмінностями їхніх стилістичних норм, правил синтагматичної сполучуваності лексем.

Висновки. Численні роботи, присвячені аналізу способів досягнення еквівалентності при перекладі, свідчать, що переклад – це процес, спрямований на передачу повідомлення, виконаний на одній мові мовними одиницями іншої мови. Основною метою цього процесу є досягнення еквівалентності. Але відмінності в системах мов і правилах використання мовних одиниць ускладнюють досягнення цієї мети, унаслідок чого перекладач вдається до певних перетворень, так званих перекладацьких трансформацій. Необхідно зазначити, що перекладацькі трансформації в “чистому вигляді” зустрічаються нечасто й зазвичай здійснюються одночасно. Суть стилістичних трансформацій міститься в зміні стилістичного забарвлення одиниці, що перекладається. Адекватності перекладу можна досягнути саме завдяки вмілому використанню перекладацьких трансформацій, зокрема й у комплексі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов : навч. пос. Вінниця : Нова книга, 2003. 464 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної

літератури. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова книга, 2001. 303 с.

3. Коваленко А. Я. Науково-технічний переклад : навч. пос. для шкіл з поглибл. вивч. англ. мови, ліцеїв, гімназій, коледжів. Тернопіль : Видавництво Карп'юка, 2001. 284 с.

Олексишин А. А.,

студентка III курсу спеціальності “Філологія”

ЗВО “Університет Короля Данила”

Науковий керівник:

Андрійв О. Б.,

старша викладачка кафедри перекладу та філології

ЗВО “Університет Короля Данила”,

м. Івано-Франківськ

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Унаслідок розвитку глобалізації, міжнародних зв'язків, інтеграції сьогодні спостерігається стрімкий розвиток та вдосконалення перекладознавства. Хороший переклад вимагає лаконічності, ясності й точно викладеної інформації. Завданням перекладача є зрозуміле донесення думки автора та збереження всіх нюансів викладу.

При виконанні адекватного перекладу виникає необхідність використання перекладацьких трансформацій. У цьому дослідженні особливу увагу приділено перекладацьким лексичним трансформаціям.

Метою дослідження є визначення класифікації лексичних трансформацій, аналіз основних особливостей і використання трансформацій при перекладі.

Перекладацькі лексичні трансформації – це різноманітні зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і

прагматичних характеристик з урахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники того чи того слова мови оригіналу не можуть бути використані в перекладі через невідповідність значення й контексту [3, с. 300].

Лексичні трансформації – це конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація, додавання слів, опущення слів і змістовий розвиток.

Конкретизація – лексична трансформація, результатом якої є заміна слова з ширшим значенням на слово з вузьким значенням. Це один з найпоширеніших типів лексичних трансформацій, який ґрунтується на встановленні зв'язку між логічними поняттями. Конкретизація дозволяє досягнути смислової еквівалентності при перекладі слів ширшого значення.

Зрозуміло, що цей спосіб перекладу частіше застосовується тоді, коли перекладаються слова з широким, навіть можна сказати, розмитим значенням на кшталт: *thing, matter, piece, affair, entity, unit, challenge, range, claim, concern, weakness, fine, good, useful, to be, to go, to get, to come* тощо [3, с. 301].

Наприклад: *This was a fundamental challenge because the claims has been the driving force behind Prince's principal work.* Це вже претендувало на фундаментальну критику, адже зазначені *положення* становили стрижень цієї основної праці Принца [3, с. 301].

Генералізація ж – явище, протилежне конкретизації. Воно використовується під час перекладу з англійської мови на українську значно рідше. Генералізація – це лексична перекладацька трансформація, унаслідок якої слово з вузьким значенням, що перекладається, замінюється в перекладі на слово з ширшим значенням [4, с. 334]. Наприклад:

American society was an ideal vehicle for industrialization. – Американське суспільство було ідеальним *середовищем* для проведення індустріалізації [3, с. 306].

Трансформація генералізації полягає в опущенні диферен-

ційної семи, що відрізняє значення вихідної одиниці від її іншомовного еквівалента. Цей вид перекладацьких трансформацій нечасто застосовується в перекладі з англійської мови на українську через те, що українська лексика має більш конкретну семантичну структуру порівняно з англійською мовою. [2, с. 113].

Антонімічний переклад – це прийом перекладу, що полягає в заміні поняття, вираженого в оригіналі, протилежним; при цьому зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним. В. Карабан вважав, що термін “антонімічний переклад” є неточним, оскільки слово, що перекладається, не замінюється на антонім у мові перекладу, а змінює лише форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишаються без особливих змін. Саме тому краще використовувати термін “формальна негативація”, у якому підкреслюється саме зміна форми слова або словосполучення й не йдеться про антонімічність як таку, що пов’язана зі зміною змісту на протилежний [3, с. 291].

Наприклад: *He hasn't won the elections.* – Він програв вибори (а не “не виграв”). Інші приклади: *outstanding* – неврегульований (відношення); *unfriendliness* – ворожість; *unabolished* – чинний [5, с. 88].

Компенсація – спосіб перекладу, при якому втрата стилістичних і смислових елементів у тексті оригіналу передається іншими словами або переміщенням слів у тексті перекладу. Наприклад:

Long words go rattling by us like long railway trains. – Довгі слова *торохкочуть* повз нас, як довгі залізничні потяги. У цьому випадку застосовано прийом компенсації, адже словосполучення “go rattling” не має точного еквівалента в українській мові. Задля збереження стилістичного забарвлення словосполучення в мові перекладу його замінено на дієслово “торохкочуть”, тому трансформація вважатиметься лексичною [7, с. 25].

При додаванні слів перекладач уводить необхідні для розуміння й передачі інформації лексичні елементи, відсутні в

оригіналі. Слід зазначити, що залежно від різних культур мови оригіналу й мови перекладу ця трансформація застосовується для дотримання всіх мовних норм.

Опущення слова - явище, протилежне додаванню. Воно полягає у вилученні семантично надлишкових елементів оригіналу, тобто тих елементів смислу, які певним чином дублюються в оригіналі або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої [5, с. 86].

In the inmost recesses of this coppice, not far from the eastern or more remote end of this island, Legrand had built himself a *small* hut. – У потаємних глибинах миртової хащі, недалеко від сходу, віддаленого від материка краю острова, Легран спорудив собі хатину [6, с. 3].

Англійська мова вирізняється своєю конкретністю, у той час як в українській мові таких особливих характеристик немає. У вищевказаному реченні спостерігається приклад лексичної трансформації опущення. Перекладач спростив англійський варіант та опустил слово *small*.

The shrub here often attains the height of fifteen or twenty feet, and forms an almost impenetrable coppice, burthening the air with its fragrance. – Кущі його досягають нерідко п'ятнадцяти – двадцяти футів і утворюють суцільну гушавину, що наповнює повітря важкими пахощами і є майже непрохідними для людини [6, с. 3].

У цьому прикладі перекладач застосував трансформацію додавання слів. Було додано слова “для людини” для того, щоб якомога краще пояснити ситуацію читачеві.

Приєм змістового розвитку полягає в заміні словникового відповідника певного слова або словосполучення контекстуальним, значення якого логічно пов'язане зі значення вихідної одиниці. Сюди, зокрема, відносяться різні метафоричні й метонімічні заміни [1, с. 145].

Наприклад: *Additional evidence comes from comparative studies of living animals and plants.* – Додаткові докази можна отримати через порівняльні дослідження сучасних тварин і рослин

[3, с. 289].

Висновок. Отже, до основних перекладацьких лексичних трансформацій належать конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація, додавання слів, опущення слів і змістовий розвиток. Використання лексичних трансформацій при перекладі необхідне через різницю в їхній семантичній структурі й відмінність у сполучуваності та традиційному вживанні слів у різних мовах. При застосуванні кожної лексичної трансформації потрібно знати всі особливості вживання зазначених прийомів та обачно використовувати їх тільки там, де вимагається.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богайчук О. С. Лексичні трансформації в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. Філологія. 2021. № 49. Том 2.

2. Капранов Я. В. Семна характеристика генералізованих і конкретизованих мовних одиниць у сучасному перекладознавстві. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ*. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія. 2017. Випуск 34. С. 110–116.

3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

4. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську : навч. посіб. для ВНЗ. Вінниця : Нова Книга, 2003. 605 с.

5. Клименко І. М., Зоренко І. С. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. *Філологічні студії*. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2012. Вип. 8. С. 84–90.

6. Козубська В. О. Основні лексичні трансформації при перекладі художнього тексту. *Актуальні проблеми сучасної транслятології, лінгвокраїнознавства та теорії міжкультурної комунікації* : збірник матеріалів VII Всеукраїнської науко-

во-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Частина II. Вінниця, 2022. Випуск 34–83. С. 78.

7. Куцяба О. Лексичні та граматичні трансформації в українському перекладі “Ортодоксії” Г. К. Честертона, здійсненого Остапом Гладким. Львів : Кафедра філології УКУ, 2021. 41 с.

*Пасічняк Б. М.,
студентка IV курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

Науковий керівник:

*Гасюк Н. В.,
доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

На сьогодні безліч книг, написаних іноземними мовами, потребує перекладу українською мовою, оскільки викликає інтерес у читачів. Крім того, фахівці працюють над перекладом не тільки книг, що недавно з’явилися, а й творів, які стали популярними в Україні порівняно давно. Саме тому виникла необхідність вивчити основні види перекладацьких трансформацій, які використовують перекладачі під час перекладу різноманітної літератури. Перекладацькі трансформації були об’єктом вивчення багатьох лінгвістів, з-поміж яких Бик І. С., Вихованець І., Волков А., Кобякова І. К., Коптілов В. В., Корунець І. В., Карабан В. І та багато інших.

Об’єктом дослідження є граматичні трансформації в перекладі.

Основною метою роботи є розкриття сутності граматич-

них трансформацій при перекладі.

Виклад основного матеріалу. Переклад – дуже давній вид людської діяльності [2, с. 21]. Своїм корінням він сягає тих далеких часів, коли прмова почала розпадатися на окремі мови й виникла потреба в людях, які знали кілька мов і могли виконувати функцію посередників під час спілкування представників різних лінгвальних громад.

Переклад з однієї мови на іншу практично неможливий без граматичних трансформацій. Вони передбачають заміну структури речення, синтаксичні й морфологічні заміни, додавання й упущення деяких слів. Основна причина, що робить граматичні трансформації актуальними – це відмінності мовах, коли спроба зберегти вихідну конструкцію призвела б не тільки до граматично недопустимої, але й до стилістично малоприйнятної фрази.

Масштаб і глибина перекладацьких трансформацій є дуже різними – від трансформацій, що спричинюють відносно невелику різницю перекладного висловлювання з вихідним, до випадків так званого парадоксального перекладу, коли зовнішня несхожість вихідного й перекладного висловлювань така, що у продукті, запропонованому мовним посередником, важко відразу ж визнати переклад, і лише “зрілому міркуванню” стає зрозуміло, що рішення оптимальне та що перекласти ближче до тексту оригіналу було би просто неможливо стосовно тексту, що перед нами. Однієї лише констатації факту наявності такого широкого діапазону перекладацьких трансформацій мало [3, с. 278].

Очевидно, що перекладачеві корисно ще й знати основні типи перекладацьких трансформацій, які найчастіше вживаються, і вміти користуватися ними. Володіння цим інструментарієм так само цінне для мовного посередника, як і для шахіста володіння репертуаром стандартних рішень у типових ситуаціях.

Якщо порівнювати деякі граматичні категорії англійської мови з можливими аналогами українською, то стає реальною

можливість виявити: 1) відсутність категорії в одній з мов; 2) неповний збіг категорії. Говорячи про всі ці явища, трансформації при перекладі можна розділити на 4 групи:

- перестановки,
- заміни,
- додавання,
- упущення [4, с. 29].

Для заміни членів речення характерні такі явища, як заміна пасивної конструкції на активну й навпаки, заміна оригіналу, що підлягає пропозиції, на обставину в тексті перекладу тощо. Членування речення – це такий спосіб перекладу, при якому його синтаксична структура в оригіналі перетворюється на дві або більше предикативні структури мови, що приймає [1, с. 45]. Трансформація членування веде або до перетворення простої пропозиції вихідної мови на складну пропозицію мови, яка приймає, або до перетворення простої чи складної пропозиції вихідної мови на дві чи більше самостійні пропозиції мови, що приймає.

Існують три причини, що викликають використання членування речень при перекладі з англійської на українську. По-перше, особливості граматичної структури англійського речення. По-друге, особливості смислової структури словосполучень в англійській мові. По-третє, жанрово-стилістичні особливості англійського речення.

Об'єднання речень. Ця трансформація передбачає перетворення двох речень в оригіналі в одне речення в перекладі.

Заміна частин мови. З використанням цієї граматичної заміни одна частина мови в тексті оригіналу змінюється на іншу в тексті перекладу. Це може бути, наприклад, заміна прикметника на іменник, заміна іменника на займенник і навпаки тощо [5, с. 49].

Висновки. Граматичні трансформації – особливий тип перекладацьких перетворень, у якому відбувається заміна граматичних форм і структур вихідної мови формально нееквівалентними формами та структурами мови перекладу зі збереженням

смісловій відповідності двох текстів. Таким чином, необхідно відзначити, що при перекладі тексту використовують заміни різних типів. Найпоширенішим типом заміни є заміна займенника на іменник. Також часто перекладачі трансформують складне визначення в тексті оригіналу на просте в перекладі. Ця перекладацька трансформація є наслідком розходження структури мов оригіналу й мови перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бик І. С. Основи перекладу для студентів факультетів міжнародних відносин : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 288 с.

2. Волченко О. М., Нікішина В. В. Граматичні трансформації в англо-українському художньому перекладі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : «Філологічна». 2015. Вип. 54. 254 с.

3. Карaban В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

4. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.

5. Остапенко С. А. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу англійського художнього твору українською та російською мовами. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Філологія». 2017. № 2 (26). 115 с.

*Сливоцька Ю. Ю.,
студентка IV курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

*Науковий керівник:
Гасюк Н. В.,
доцентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ПРОВІДНІ ЛІНГВІСТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ЯК ОСНОВА СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАДИЦІЙ

Перекладацька діяльність у сучасному світі набуває все більших масштабів і все більшу соціальної значущості. Професія перекладача стала масовою, і в багатьох країнах створені спеціальні навчальні заклади, які готують професійних перекладачів. У тій чи тій формі перекладами займаються представники багатьох інших професій. Незважаючи на те, що наука про переклад порівняно молода, теоретичні роботи в галузі перекладу є достатньо ґрунтовними. Література, у якій перекладацька проблематика розглядається з позицій провідних логістичних концепцій як основи сучасних перекладацьких теорій і традицій, є надзвичайно інформативною.

Об’єктом дослідження є логістичні концепції в перекладі.

Основною метою роботи є аналіз провідних логістичних концепцій як основи сучасних перекладацьких теорій і традицій.

Виклад основного матеріалу. Переклад – це вид комунікації, що здійснюється за допомогою мови, проте цим процес перекладу не вичерпується. Для її ефективного здійснення слід урахувувати особливості спілкування, пов’язані з культурою людей чи народів, які взаємодіють [5, с. 37]. Крім того, до процесу перекладу залучені перекладач, адресат перекладу, люди, що грають різні ролі й по-різному поведуться в ньому. Перекладознавство – науковий напрямок, що знаходиться в тісному зв’язку з низкою суміжних із ним наукових дисциплін. Насам-

перед воно пов'язане з лінгвістичними дисциплінами, які вивчають мову, ті чи ті мовні яруси в межах якоїсь однієї мови, а також дві мови чи більше [2, с. 63].

Розглянемо основні види перекладу згідно з двома класифікаціями. Жанрово-стилістична класифікація передбачає такі види перекладу:

– художній переклад – переклад творів художньої літератури, мета якого створити мовленнєвий твір, здатний здійснювати художньо-естетичний вплив на читача;

– інформаційний (спеціальний) переклад – переклад текстів, основна функція яких повідомляти відомості [4, с. 32].

З позицій структуралізму мова постає як добре організована система знаків. Вона має ієрархічну організацію, представлену суворою послідовністю мовних рівнів: фонетичного, морфологічного, лексичного, синтаксичного, кожен з яких складається з відповідних одиниць: фонем, морфем, лексем, синтаксем.

Розглянемо теорії, які можна використовувати в практичній діяльності при перекладі текстів різної жанрово-стилістичної належності.

Теорії, які розкривають загальні підходи до проблеми перекладу: загальна теорія перекладу, спеціальна теорія перекладу, теорія перекладу, орієнтована на текст, теорія процесу перекладу, теорія окремих видів перекладу (письмового, усного).

Розглянемо також теорії, які розкривають спеціальні підходи до лінгвістичних проблем перекладу:

1. Загальнолінгвістична теорія перекладу склалася на основі узагальнення досвіду перекладачів, які детально окреслювали власне “перекладацьке кредо” й описували роботу перекладача.

2. Інтерпретативна теорія перекладу, розроблена французькими перекладознавцями Д. Селесковичем і М. Ледерерої [3, с. 81].

3. Денотативна теорія перекладу ґрунтується на тому факті, що зміст усіх мовних знаків відображає якісь предмети, явища та стосунки реальної дійсності.

4. Ситуативна теорія (модель) перекладу виходить із того, що зміст усіх одиниць мови відображає якісь предмети чи явища, реалії мови, що позначаються денотатами.

5. Трансформаційна теорія (модель) перекладу ґрунтується на тому, що в основі перекладацької діяльності лежать перетворення або трансформація тексту оригіналу в текст перекладу.

6. Семантична модель перекладу спрямована на вивчення смислової сторони тексту оригіналу й тексту перекладу [1, с. 34].

Завдання перекладача – відтворити в перекладі смисли оригіналу з урахуванням двох головних тенденцій у перекладі: лінгвістичної (для літератури інформаційного характеру) і літературознавчої (для художньої й публіцистичної літератури).

Кожна мовна одиниця має стійке, властиве тільки їй значення. Ці значення формуються в мовах під впливом різних умов і факторів, і зазвичай не збігаються. Тому перекладачеві доводиться постійно вирішувати, значення яких одиниць мови перекладу найбільше відповідають змісту оригіналу. Порівняймо: слова “*стіл*” та англійське “*table*”, ужиті у прямому значенні – предмет меблів, – є парою еквівалентів, але відповідність порушується з ускладненням значення: “*письмовий стіл*” – “*bureau*”, “*шведський стіл*” – “*smorgasbord*”, і навпаки, “*multiplication table*” відповідає українській “*таблиця множення*”.

Труднощі перекладу можуть виникати й у зв’язку з тим, що в оригіналі називаються якісь явища, що відсутні в культурі, яка приймає, і невідомі рецепторам перекладу. До них можна віднести, наприклад, англійське *double-decker* – двоповерховий автобус тощо.

Сучасний переклад також широко використовує лінгвістичні методи дослідження, що дозволяє отримувати об’єктивні відомості про складний феномен процесу перекладу: порівняльний аналіз, компонентний аналіз, методи трансформаційного аналізу та статистичних підрахунків, метод лінгвістичного моделювання, психолінгвістичні експерименти.

Висновки. Слід зазначити, що провідне місце в сучасно-

му перекладознавстві належить лінгвістичному перекладознавству (лінгвістиці перекладу), яке вивчає переклад у сфері лінгвістичного явища. Загальна теорія перекладу, посилаючись на поняття структурної лінгвістики, а також теорії інформації, розглядає переклад у сфері міжмовної комунікації, а сам процес перекладу як такий, що будується з двох основних етапів: аналізу (розуміння повідомлення) і синтезу (творення повідомлення). Якщо розглядати переклад з боку функціонально-комунікативної спрямованості, то розрізняють три види перекладу: художній, суспільно-політичний, спеціальний. За способом виконання переклад може бути письмовим; усним, на слух; усним, з листа; послідовним/синхронним. До головних видів усного перекладу відносяться послідовний (consecutive) і синхронний (synchronous).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гуз О. П. Основи перекладознавства : конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 72 с.
2. Коптілов В. Теорія та практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2002. 280 с.
3. Некряч Т. Є., Чала Ю. П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів. Вінниця : “Нова книга”, 2008. 196 с.
4. Прокопенко А. В. Історія перекладу та перекладацької думки: Англія, Німеччина, Америка, Україна : конспект лекцій. Суми : 2018. 87 с.
5. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 375 с.

*Челядин Р.,
студент I курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

*Науковий керівник:
Андрій О. Б.,
кандидатка філологічних наук,
старша викладачка кафедри перекладу і філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ДО ІСТОРІЇ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНИ

Перекладацька діяльність була і залишається одним з найбільш важливих чинників міжмовної та міжкультурної комунікацій. У цій роботі розглянемо зародження і становлення перекладознавства на теренах сучасної України.

Але перед тим, як розпочати детальний аналіз епох і особливостей перекладацької діяльності варто розглянути, що означає термін *історія перекладознавства*. *Історія перекладознавства* – наукова дисципліна, яка вивчає розвиток теоретичного осмислення перекладу як важливого чинника на всіх етапах існування різномовного спілкування. Вона є окремим розділом перекладознавства, найтісніше пов’язаним з історичною наукою.

Головною метою даного дослідження є аналіз історії становлення перекладознавства на теренах Української держави.

Актуальність роботи аргументується великою увагою, що наразі приділяється дослідниками унікальній перекладацькій традиції в Україні.

Розпочнемо наш вступ в історію перекладацької діяльності зі знаменної дати, а саме IX ст., коли у 864 р. імператор Візантії надіслав грецьких монахів Кирила і Мефодія для проповідання християнства серед слов’янських народів. Вони розпочали свою діяльність зі створення алфавіту, званого в усьому світі як кирилиця. Саме з його допомогою перекладали з грець-

кої на церковнослов'янську такі релігійні тексти, як: Новий Завіт, Псалтир і молитовник. Після офіційного хрещення Русі в 988 р. з'явилася інша перекладна література, що мала на меті ознайомити нових християн з основами цієї релігії, обрядами та звичаями.

Також варто взяти до уваги той факт, що Київська Русь була вагомим економічним гравцем і мала тісні відносини з іншими європейськими державами. Головним посередником перекладної літератури все ще була Болгарія, однак уже в перші десятиліття XI ст. князь Ярослав Мудрий усвідомив необхідність мати власні перекладені книги [1, с. 34], тому саме в цей момент розпочався активний розвиток перекладної літератури, про що засвідчував літопис тих часів, ведений істориком Нестором, який записав під 1037 р.: “Ярослав собра писци многи і перекладаше на словінське письмо”. Тобто князь Ярослав Мудрий зібрав у новозбудованому Софійському соборі багато перекладачів, які перекладали на старослов'янську мову [2, с. 112].

Це є свідченням того, що на той час на наших теренах уже існували досить потужні перекладацькі школи, які виділяли нашу державу не тільки з-поміж слов'янських держав, але й у середньовічній Європі. Хоча й перекладалася здебільшого релігійна література, але водночас широкого поширення набули візантійські хроніки. Особливо виділяються “Хроніка Георгія Амартола” та “Хроніка Іоанна Малали”. У першій викладаються події світової історії з орієнтацією на церковну історію. Також у цей період ми бачимо велику кількість книг світського змісту, наприклад: “Повість про Акіра Премудрого” чи “Повість про Варлаама та Іосафа”. Своєрідним лицарським романом є “Євгенієво діяння” [2, с. 120].

Також варто зазначити, що більшість перекладів того періоду носила буквалістський характер, адже твори зазвичай були релігійними, однак їхня мова тісно пов'язувалася з народною мовою Київської Русі. Як показали дослідження, тогочасна перекладацька майстерність перебувала на досить високому рівні.

Вершиною перекладацтва вважався твір під назвою “Іудейська війна”. Ім’я перекладача невідоме; також не можна визначити, чи переклад був зроблений у самій країні, чи за її межами, але дві редакції перекладу, що дійшли до наших днів, свідчать про те, що він був виконаний досить вільно [1, с. 122–123].

Зауважимо, що в Київській Русі ніколи не практикувалися прямі переклади класичної античної літератури, але в деяких збірках цитувалися висловлювання певних античних авторів [1, с. 41].

Що ж стосується перекладів, датованих другою половиною XIII і XIV ст., то вони цілком відповідають настроям підмонгольської Русі-України (1228–1480 рр.). Більшість творів була утопічного й есхатологічного (тобто такі, що оповідають про кінець світу) типу. Найвідомішими перекладацькими працями того часу вважалися “Сказання про Індійське царство”, “Повість про Макарія Римського”.

У XV ст. з’являються нові редакції деяких книг Старого Завіту, а також Євангелія. У XVI ст. – переклади таких творів, як “Логіка” Авсифафа, “Таємна Таємних”, “Шостикрил” і “Псалтир” Федора Жидовина. Був також зроблений переклад з німецької твору “Люцифарії” [3, с. 167].

Варто зазначити, що першим перекладом українською мовою вважається “Пересопницьке Євангеліє”, видане між 1556 і 1561 рр. На думку дослідників, цей текст відіграв важливу роль у становленні українського козацтва. Певні особливості перекладу вказують на те, що перекладачі використовували не лише церковнослов’янський текст, а і його чеські та польські версії [3, с. 175].

Особливого поширення у XV–XVI ст. набувають “духовні повісті”, у яких описуються історії про королів-магнатів і страждання Христа. Перекладалися вони методом адаптації латинських оригіналів [2, с. 400]. Однак паралельно з’являються приклади прямого перекладу з латинської мови. До них, ймовірно, належить переклад-адаптація легенди про Святого Георгія. Поряд з релігійними текстами перекладали також на-

укові праці, серед яких “Трактат з логіки” Мойсея Маймоніда (1135–1204) [1, с. 227].

Упродовж XVII–XVIII ст. український читач пізнає геніальні твори періоду італійського Відродження, власне через переклади українських лінгвістів. Ідеться передусім про новелу Боккаччо “Танкред, Сигізмунд і Гвіскард”, уривок з поеми Тассо “Звільнений Єрусалим” (1580) і десять пісень з цієї поеми. Усі ці тексти були перекладені викладачем Київської Академії Л. Горкою. У його інтерпретаціях простежуються полонізми, адже він перекладав значну частину творів з польських копій. Іноді такі переклади були далекими від італійських оригіналів унаслідок вилучення ідей і сюжетів, що суперечили естетичним смакам епохи [3, с. 271].

У цьому контексті ми не можемо не згадати титана перекладацької думки Григорія Сковороду. Саме він переклав твори Горація, Вергілія, Овідія, Цицерона, Плутарха, а також твори неолатинських поетів, зокрема французького гуманіста М. А. Мюре (Муре) [3, с. 273].

Незважаючи на заборону Петра I перекладати книги українською мовою, переклади й надалі відбувалися. Щоправда вони набули форми переспівів, тому їх важко відрізнити від творів національної літератури-сприймача.

Яскравим прикладом такого травестійного твору за мотивами Вергілієвої “Енеїди” стала “Енеїда” І. П. Котляревського, що з’явилася наприкінці XVIII ст [1, с. 357].

У 1918 р. постала незалежна українська держава – Українська Народна Республіка, визнана за кордоном. Серед її міністрів були й перекладачі. Іван Огієнко – історик, філолог, філософ і міністр національної освіти, подає свій переклад Біблії. Зростання української самосвідомості дало поштовх до розвитку оригінальної та перекладацької творчості. Він не зупинився навіть після більшовицьких репресій 20–30-х років, через які українська література зазнала величезних втрат.

Так званий “Гурток неокласиків”, заснований на початку 20-х років, мав на меті заповнити прогалини в перекладаць-

кому спадку української літератури, щоб вивести її на світову арену. Він об'єднував талановитих поетів і письменників. Серед них М. Зеров, М. Драй-Хмара, П. Филипович, М. Рильський, Ю. Клен. Усі вони володіли кількома мовами і проявили себе в перекладі різних жанрів. Оди Горація, сонети Ронсара, трагедії Корнеля й Расіна, комедії Шекспіра, Мольєра, Бомарше й Ростана, поеми, романи у віршах Міцкевича і Пушкіна, поезії символістів утілилися в українській мові завдяки групі неокласиків [4, с. 141].

Незважаючи на всі труднощі, успіхи художнього перекладу в Україні стимулювали розробку його теоретичних принципів. Згадаймо з цього приводу рекомендації перекладача і критика Богдана Лепкого, з якими він звертався до всіх тих, хто хотів точно перекладати ліричну поезію:

1) перекладати лише з оригіналу й тільки тоді, коли знаємо мову оригіналу не менше від мови перекладу;

2) вибирати твори, що нам особливо подобаються, і таких авторів, які нам промовляють до душі, бо перекладач мусить відчувати автора, перейнятися його способом думання і писання, його темпераментом, мусить ототожнюватися з ним, а про себе забути;

3) не перекладати, поки не проаналізуємо твору, не збагнемо його ритміки, строфіки, евфоніки, його рим, порівнянь, динаміки слова, орнаментики та всіх своєрідних його прикмет;

4) не поспішати і не задовольнятися частковим успіхом, а прагнути до повного, хоч би яким важким він був;

5) вірити, що навіть не цілком вдалі переклади посувають уперед техніку перекладання і є тими сходами, що по них інші дійдуть аж на шпиль [5].

Після довгоочікуваного відновлення Української державності й затвердження державної мови на офіційному рівні переклад посів важливе місце в культурному житті. Якщо раніше під час офіційних зустрічей і міжнародних конференцій переклад здійснювався лише з російської мови й на російську, то сьогодні всі зустрічі проводяться українською мовою, що ви-

магає дедалі більшої кількості перекладачів з різних мов на українську й навпаки.

Висновок. Українська перекладознавча традиція має довгу історію – дослідники вбачають її початок з часів Київської Русі, прослідковують її розвиток у подальших століттях, відстежують розквіт українського перекладу в XIX і XX століттях. У дослідженні ми розглянули основні етапи формування українського перекладознавства й, опираючись на отримані результати, можемо з упевненістю сказати, що, незважаючи на складні періоди в історії нашої держави, переклад завжди розвивався, розвивається зараз і буде це робити й надалі з огляду на досить високий рівень культури й освіти нашого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корунець І. Біля витоків українського перекладознавства. Вінниця : Нова книга, 2008. 512 с.

2. Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підручник Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. 543 с.

1. Семенец О. Е. Історія перекладу (Середньовічна Європа XV–XVIII ст.). 1991. 386 с.

2. Українська перекладознавча думка 1920-х початку 1930-х років : хрестоматія вибр. праць з перекладознавства до курсу “Історія перекладу” для студ., що навчаються за спец. “Переклад” / уклад. : О. А. Кальниченко, Ю. Ю. Полякова, Л. М. Черноватий, Л. М. Карабан. Вінниця : Нова книга, 2011. 504 с.

3. Лепкий Б. С. До питання про переклади ліричних поезій. Теорія і практика перекладу. Київ, 1991. С. 388–398.

МОВОЗНАВСТВО

Андрійв О. Б.,

*кандидатка філологічних наук,
старша викладачка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДВІЙНИХ ПЕРФЕКТНИХ КОНСТРУКЦІЙ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Кінець ХХ–початок ХХІ століття ознаменований посиленою увагою лінгвістів до вивчення граматичних категорій часу різних мов. Особливу позицію в цьому часовому розрізі займає вивчення перфектних і плюсквамперфектних форм. У пропонуваному дослідженні зосередимо увагу на такому граматичному явищі німецької мови, як подвійні перфектні конструкції: подвійний перфект (Doppelperfekt) і подвійний плюсквамперфект (Doppelplusquamperfekt) і спробуємо визначити їх роль та місце в часовій парадигмі сучасної німецької мови.

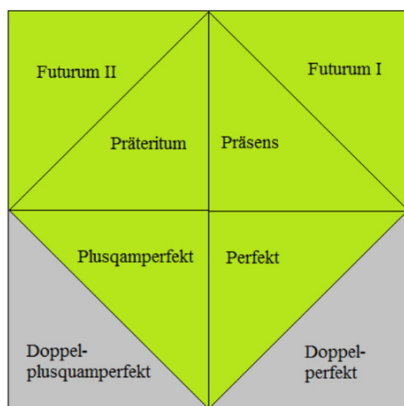
Будь-яка мова – це живий організм, який постійно розвивається й зазнає певних змін. Зі свого боку ці зміни стосуються абсолютно всіх рівнів функціонування мови: від її фонетичного рівня, лексичного наповнення й до функціонування різних граматичних конструкцій. Щодо останніх, то сучасні граматики зазвичай мають справу лише з тим, що вважається нормою, стандартною мовою, а не з явищами, які можна зарахувати до так званих “тенденцій”. Звідси випливає мета цієї роботи – опис “нових” і часто невідомих форм минулого часу в німецькій мові, які більшість лінгвістів подає як подвійний перфект (Doppelperfekt) і подвійний плюсквамперфект (Doppelplusquamperfekt). Актуальність розвідки зумовлена активізацією вживання пропонованих конструкцій у розмовній німецькій мові.

У системі німецької дієслівної парадигми традиційно

виділяють шість часових форм: Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum I, Futurum II. На сучасному етапі до цих часових форм науковці додають ще дві: подвійний перфект (Doppelperfekt) і подвійний плюсквамперфект (Doppelplusquamperfekt) [2; 3]. Якщо для плюсквамперфекта характерним є відносне значення передування стосовно іншого предикативного центру в минулому (Vorvergangenheit), то для подвійного плюсквамперфекта – семантика передпередування (Vor-Vorvergangenheit). Передпередминулість відтворюється при розповідному чи описовому стані справ, який знаходиться перед певним фіксованим пунктом іншого розповідного чи описового положення, яке також належить до плану минулого [3, с. 344–345].

У наших попередніх дослідженнях [1, с. 16] ми вже наводили ілюстративний приклад часової системи німецької мови (Рис. 1), де подвійні перфектні конструкції знаходяться на периферії розгляду сучасними граматиками. Варто зазначити, що схожий статус має й давноминулий час в українській мові, оскільки його форми активно вживаються в усному мовленні, однак ще досі не отримали визначеного місця в граматичній системі української мови.

Рис. 1

У німецьких дослідженнях 1960-х і 1970-х років було багато різних інтерпретацій виникнення подвійних перфектних конструкцій [5]. Інтерпретація існування подвійних перфективів варіювалася від існування виключно в розмовній мові чи діалекті до використання в розмовній і письмовій мові. Вагома праця Литвинова/Радченка 1998 року, які зібрали докази з понад 400 текстів, чітко засвідчила, що це явище можна знайти й у художній літературі, але вона не змінила основного змісту дискусії: чи справді ці конструкції є власне граматичними часами. Помітно, що з середини 1990-х років більшість представлених робіт згадує подвійні перфектні конструкції та класифікує їх як нестандартні часові форми [5, с. 166].

Перш ніж використання подвійних перфектних форм розглянеться більш детально, варто поточнити, що саме ми розуміємо під цим терміном. Подвійний перфект і подвійний плюсквамперфект утворюють свої граматичні форми вираження таким чином: допоміжні дієслова *haben/sein* у теперішньому/минулому часі + *Partizip II* основного дієслова + *Partizip II* допоміжного дієслова [4]. Наведемо кілька прикладів:

Ich habe das schon gemacht gehabt (Doppelperfekt).

Was hat er gesagt gehabt (Doppelperfekt)?

Hattest du schon jetzt gewürfelt gehabt (Doppelplusquamperfekt)?

Wir hatten eine Klausur geschrieben gehabt (Doppelplusquamperfekt).

У цій розвідці ми вже вказували на те, що більшість дослідників не включає подвійні перфектні утворення до часової системи сучасної німецької мови. Можна висунути низку причин маргіналізації таких часів у німецькій мові: їх частотність у письмовій мові порівняно низька, а використання в більшості випадків не є обов'язковим. Тобто подвійні перфектні конструкції можна замінити на відповідну просту складену форму перфекта чи плюсквамперфекта, але чому ж вони тоді так часто використовуються в усному мовленні?

Існування подвійних перфектних конструкцій часто пов'я-

зують з так званим феноменом зникнення верхньонімецького претерита, а проблема дослідження зазначених часових форм полягає в тому, щоб показати, що вони виражають таке значення, яке не може бути замінене жодною іншою часовою формою без допомоги часових детермінантів [2, с. 63].

Ich habe vergessen (все ще забуто).

Ich habe vergessen gehabt (зараз цей момент уже не забутий). Подвійний перфект має в зазначеному прикладі модальне забарвлення перерваного продовження конкретної дії, хоча більшість дослідників розглядає вживання подвійного перфекта радше як функціонально еквівалентну альтернативу плюсквамперфекта [2, с. 68] .

Подвійний плюсквамперфект репрезентує схоже до подвійного перфекта значення переривання завершення дії, але щодо темпоральності позначає передпередминуле (*Vor-Vor-Vergangenheit*), а аспектуально виконує функцію позначення тривалого стану речей у передпередминулому.

Подвійний плюсквамперфект як часова форма на позначення передминулого виражає, на відміну від подвійного перфекта, передминулість результативної дії відповідно до дії, яка виражена претеритом чи плюсквамперфектом. Подвійний плюсквамперфект, на відміну від простого, може без допомоги темпоральних прислівників виражати передпередминуле або поточнену передчасовість результативної дії щодо передминулої дії, яка вказана експліцитно чи імпліцитно [2, с. 78].

Таким чином, можна припустити, що форма плюсквамперфекта може претендувати на відносну універсальність стосовно значення віддаленої в минулому події, що зумовлено ментальним чинником світовідчуття онтологічного часу й необхідністю позначити значну віддаленість у часі окремим граматичним показником, тоді як подвійні перфектні конструкції мають свою особливість – виражають таке значення, яке не може бути замінене жодною іншою часовою формою без допомоги часових детермінантів, у чому й полягає їхня головна функція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійів О. Б. Функціонування плюсквамперфекта у німецькій і давноминулого часу в українській мовах : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Івано-Франківськ, 2016. 186 с.

2. Dorow R. Doppelperfekt und Doppelplusquamperfekt – eine Bereicherung für das deutsche Tempussystem? Deutsche Tempora der Vorvergangenheit. Trier : WVT, Wissenschaftlicher Verlag Trier, 1996. S. 63–85.

3. Eroms H.-W. Die doppelten Perfekt- und Plusquamperfektformen im Deutschen. *Studia linguistica et Philologica: Festschrift für Klaus Matzel zum 60 Geburtstag*. Heidelberg, 1984. S. 343–351.

Haß N. Doppelte Zeitformen im Deutschen und im Französischen. *Beiträge zur germanistischen Sprachwissenschaft (BGS) 24*. 2016. VIII, 334 S.

Topalović E. Perfekt II und Plusquamperfekt II. Zur historischen Kontinuität doppelter Perfektbildungen im Deutschen. *Akten der 25. Tagung des Internationalen Arbeitskreises Historische Stadtsprachenforschung*. 2010. S. 165–199.

Бойчук В. М.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

МОВОЗНАВЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВНУТРІШНЬОЇ ФОРМИ СЛОВА

Лінгвістика як гуманітарна наука скрупкульозно описує й досліджує складні системні явища людської мови, які для вчених часто залишаються актуальними протягом тривалого періоду й потребують інноваційних методологічних підходів

та інструментів мовознавчого аналізу.

Серед згаданих проблем можемо виокремити окремі питання специфікації номінативних процесів у різноструктурних мовах, зумовлених передусім психолого-ментальними аспектами категоризації навколишнього світу носіями мови, особливості формально-семантичної мотивованості лінгвальних знаків, а також формальне структурування етнічно маркованих компонентів значення.

Певною мірою вирішувати такі лінгвістичні завдання дозволяє застосування в студіях поняття внутрішньої форми (далі – ВФ) слова, яка в компаративістиці є дієвим прийомом для “виявлення специфічних ознак лексико-семантичних систем і, відповідно, для розкриття мовних картин світу” [2, с. 334].

У мовознавстві одностайно визнається складне філософське розуміння онтологічної сутності феномена ВФ слова, що зумовлено різними методологічними підходами. Принагідно можна згадати трактування ВФ (не слова, а загалом мови) Вільгельмом фон Гумбольдтом, який співвідносив це поняття енергією мови, її духу, бо “поняття форми виходить далеко за межі словосполучення та словотворення” [1, с. 72].

У наш час питання ВФ завжди перебували у фокусі лінгвістичних зацікавлень українських учених, зокрема: Л. Булаховського, М. Голянич, А. Д’якова, Т. Кияка, М. Кочергана, В. Манакіна, В. Русанівського, П. Селігея, О. Снітко, Р. Стефурак та ін.

Узагальнено виділяють такі підходи до розуміння ВФ слова – номінативний, образний, мотиваційний і когнітивний [4, с. 21], що вкотре засвідчує філософсько-онтологічну складність цієї категорії і її потужний прикладний потенціал у мовознавчому, зокрема зіставному, аспекті.

Аналіз емпіричного матеріалу та попередні теоретичні узагальнення дозволяють стверджувати, що ВФ слова є мотиваційною ознакою (чи сукупністю ознак), що виокремлюється (виокремлюються) мовною свідомістю носія із семантики твірного слова і стає (стають) змістовим підґрунтям новоствореної

номінативної одиниці, яка реалізується у структурі похідного слова. Власне, конкретизуючи спосіб мотивації словотвірного значення в парі “твірне – похідне”, ВФ слова наближає нас загалом до глибинного розуміння характеру національної номінації, виявляє різноаспектно ономасіологічну характеристику мовної одиниці.

Варто зауважити, що генеративні потенції ВФ слова для створення нових думок і змісту ґрунтовно досліджував О. Потебня [3, с. 122], створивши оригінальну концепцію ВФ слова. Для вченого ВФ слова – попереднє етимологічне значення, яке є своєрідною опорою для актуального значення, або смислу. Для прикладу, значення слова *око* слугувало появі значення слова *вікно*. Таким чином, на відміну від В. Гумбольдта О. Потебня вводить ВФ слова в конкретний мовний матеріал, прив’язуючи її до лінгвістичних фактів, але згодом у своїй теорії вчений виходить за межі етимологічного образу слова.

На синхронному зрізі для адекватного відтворення дійсності, на думку О. Потебні, необхідно не одне слово, а словосполучення, бо інакше внутрішньою формою слова може бути не лише етимологічне чи словосполучне значення, але й звуко-символічне враження від слова [3, с. 146].

З огляду на сказане, з позиції теорії мотивації чи номінації актуалізується проблематика чинників, що зумовлюють вибір мотиваційної ознаки. З’ясування природи ВФ похідних слів, у яких ВФ є прозорою та зрозумілою, дозволяє певним чином вирішувати не лише проблеми когнітивістики, етнолінгвістики, етнопсихології тощо, а й накопичувати необхідний емпіричний матеріал для подальших (власне мовознавчих) зіставних досліджень. Це уможливить установлення в різних споріднених мовах кореляцій між типами ВФ слова в межах тих чи тих тематичних груп лексики, виявлення способів мотивації значення і їх номінаційної природи, а звідси - дискутування питання щодо характерології національних мовних картин світу. Отже, застосування категорії ВФ слова як “ментально маркованого” компонента значення в порівняльних студіях уможливить ро-

зв'язання як внутрімовних, так і екстралінгвальних проблем сучасного мовознавства й інших гуманітарних наук.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гумбольдт В. Избранные работы по языкознанию : пер. с нем. Москва : Прогресс, 1984. 397 с.
2. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства: підручник. Київ : Видавничий центр “Академія”, 2006. 424 с.
3. Потебня А. А. Мысль и язык. Киев : СИНТО, 1993. 190 с.
4. Селігей П. О. Внутрішня форма слова: на шляху до створення єдиної теорії. *Наукова спадщина О. О. Потебні в контексті сучасності [Inner form of the word: towards a unified theory. O. O. Potebnia's scientific heritage in the context of the present]*. Київ, 2005. С. 15–22.

Бойчук М. В.,
кандидатка філологічних наук,
викладачка циклової комісії
української мови та літератури
Відокремленого структурного підрозділу
“Івано-Франківський фаховий коледж
фізичного виховання
Національного університету
фізичного виховання і спорту України”,
м. Івано-Франківськ

МІЛІТАРНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА В КОРПУСІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ МОВИ ІНТЕРНЕТ-ВИДАНЬ)

Лексична система будь-якої сучасної мови в глобалізованому світі є, як правило, відкритою для різноманітних упливів, зумовлених чинниками екстралінгвального характеру. Українські мовознавці, етнологи, культурологи й загалом українські

вчені, дбаючи про культуру мови й збереження її національної самобутності, є своєрідним джерелом і драйверами нормотворчих процесів, які балансують іншомовні лексичні компоненти з національними. Однак активне проникнення в лоно української мови, зокрема в термінологічний пласт, запозичених (чужорідних) елементів на сьогодні є яскравим свідченням “переорієнтації” мовних впливів. З огляду на сказане, можемо стверджувати про значну, скажімо, вестернізацію, зокрема англомовну, українського термінологічного словника.

Відомий український мовознавець В. Русанівський, аналізуючи національну терміносистему, зазначав, що в другій половині ХХ століття українська термінологічна мова, як і книжна наукова, творилася під сильним впливом російської. Завдяки цьому, як засвідчує світова практика міжмовних контактів, “українська наукова мова позбавилася пейоративної лексики й посіла належне місце серед інших стилів літературної мови” [1, с. 177].

З іншого боку, з набуттям Україною статусу незалежної держави, розширенням і утвердженням міжнародних суспільно-політичних, економічних, культурно-інтеграційних зв’язків з цивілізованим світом суттєво змінився й лексичний корпус нашої мови, про що свідчить, для прикладу, видання Словника української мови у 20 томах, збагаченого передусім термінологічними новоутвореннями, що відбивають стрімкий поступ сучасного антропологічного пізнання світу й технологічний розвій у всіх сферах життя.

Звідси випливає наступне твердження: високий рівень технізації, глобалізації сучасного життя, активність політичних світових процесів, учасником яких так чи інакше є Україна, детермінують запозичення номінативних одиниць з мов, що ці процеси обслуговують.

Предметом аналізу послуговували запозичені інновації, зокрема військової сфери, які часто нині зустрічаємо в мові ЗМІ, зокрема інтернет-видань, тобто в тому сегменті словника, що активно поповнюється неологічними мілітарними одиницями,

які вже набули термінологічного статусу в іншій мові.

Наявний матеріал засвідчує, що основна маса запозичень припадає на англійську мову. Цей факт підтверджує констатовані лінгвістами положення, згідно з якими “яскравою рисою сучасної мовної ситуації є інтенсивне запозичення англіцизмів, що є характерним не тільки для української мови. Активізація процесу запозичення викликає перенасиченість англіцизмами текстів мас-медіа” [2, с. 5].

*Запозичені одиниці (здебільшого військові терміни) переважно функціонують як варваризми: **Bradley** (Європейська правда, 03.03.23), **Marder** (Українська правда, 21.02.23), **Gepard** (УП, 21.02.23), **Gripen** (УП, 15.02.23), **Challenger 2** (УП, 04.03.23), **Spada, Skyguard** (УП, 21.02.23), **Abrams** (УП, 14.02.23), **Sea King** (УП, 23.11.22), **Brimstone** (УП, 19.01.23), **Sea Sparrow** (УП, 06.01.23), **Stinger** (ЄП, 26.02.22), **VAMPIRE** (УП, 09.01.23), **Javelin** (УП, 24.02.22), **Caesar** (УП, 31.01.23), **Harpoon, Storm Shadows** (УП, 11.02.23), **Patriot** (УП, 22.12.22), **Archer** (ЄП, 09.01.23) тощо.*

Серед неологічних (з погляду української лексики) запозичень-термінів без труднощів розрізняємо назви танків, артилерійських снарядів, ракет і установок, переносної протитанкової стрілецької зброї, зенітних комплексів, бронемашин тощо, що свідчить про надто швидку адаптацію вказаних варваризмів до сучасної українськомовної комунікативної практики й високого кодифікаційного потенціалу, тобто входження в термінологічну систему нашої мови.

Серед інновацій засвідчено також аббревіатури: **HIMARS** (УП, 26.08.22), **MARS** (УП, 26.08.22), **M270** (УП, 26.08.22), **ISW** (УП, 13.02.23), **ATACMS** (УП, 14.02.23), **SAMP/T** (УП, 21.02.23), **GLSDB** (*Ground Launched Small Diameter Bomb* (УП, 03.02.23) та одиниці комбінованої структури: **Leopard I A5** (BBC News, 08.02.23), **Il-76** (УП, 24.02.22), **NLAW** (УП, 24.02.22), **Ka-52, Cy-25** (УП, 27.10.22), **RCH-155** (УП, 17.09.22), **L-70** (УП, 11.02.23), **Stridsfordon 90** (УП, 19.01.23), **GM 200** (УП, 31.01.23), **Ground Master 20** (Hardnews, 02.02.23), **F-16** (УП,

25.01.23), *F-35* (УП, 08.09.22), *L3Harris* (ЄП, 10.01.23).

Зрідка в мові українськомовних інтернет-видань застосовуються калькування: рос. “*лепесток*” (“заборонені міни” (УП, 26.02.22) < укр. *пелюстка*, рос. *хлопок* (хлопки) < укр. *бавовна* (“*Бавовна*” в окупованому Криму. *Сьогодні, 31 грудня, удень у тимчасово окупованому Джанкої (Крим) було чути вибухи*) (Вголос, 31.12.22).

Отже, аналіз неологічних одиниць на позначення мілітарної лексики в українськомовному інтернет-дискурсі засвідчує значний вплив англіцизмів, зрідка – росіянізмів.

Ці номінативні процеси зумовлені об’єктивними позамовними чинниками, що адекватно відтворюються мовою (відповідно до її соціальних завдань) і функціонально адаптуються в лексичній системі через призму когнітивного переосмислення (чи національного тлумачення) українцями онтологічної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ : Наукова думка. 240 с.
2. Архипенко Л. М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця ХХ–початку ХХІ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Харків, 2005. 20 с.

Гулян Б. І.,

викладачка кафедри перекладу та філології

ЗВО “Університет Короля Данила”,

м. Івано-Франківськ

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ДЖ. Р. Р. ТОЛКІНА “THE HOBBIT, OR THERE AND BACK AGAIN”

Однією з характерних, невід’ємних рис авторського дискурсу є інформативне та змістове навантаження, що досягається використанням художніх та образно-виразних мовних засобів. Для підсилення виразності мови насамперед використовуються тропи, які є бінарними утвореннями, де один елемент вжитий у прямому значенні, а інший – у переносному.

Стиль прози Дж. Р. Р. Толкіна характеризується максимальним наближенням до розмовного. Автор використовує різноманітні засоби для досягнення цього: дужки й окличні речення, пряме звертання до читача (або слухача), коментарі від оповідача в першій особі, риторичні запитання, переривання розповіді та фрагменти речення, які пропонують збільшити дужки пояснення. Застосовані в романі описи підкреслюють такі фізичні деталі, як колір, форму та розмір.

З іншого боку, риторичні прийоми, що використовуються для передачі розмовного стилю прози, пронизують увесь твір, однак, відповідно до процесу розгортання подій, стають менш нав’язливими [2].

Не лише юні поціновувачі творчості Дж. Р. Р. Толкіна, але й також зрілі читачі можуть насолоджуватися грою слів у його романі. Більбо й оповідач час від часу складають слова (наприклад, “заплутатися”), але їх звичайна мова забезпечує стандарт, на основі якого можна проаналізувати слова інших персонажів. Тролі, наприклад, підтверджують свою грубість і невігластво промовою.

● *“Mutton yesterday, mutton today, and blimey, if it don’t look like mutton again tomorrer,” said one of the trolls*” [3, с. 41].

Образ Голума викликає занепокоєння та страх, а звичка називати себе “ми” наштовхує на запитання про його психічний стан. Репліки Голума базуються на шиплячих, що навіює негатив.

- “*Bless us and splash us, my precioussss! I guess it’s a choice feast; at least a tasty morsel it’d make us, gollum!*” [3, с. 81].

- “*Ss, ss, ss,*” said Gollum [3, с. 88].

Одним з важливих засобів репрезентації, що широко використовується в авторському дискурсі, є епітет. Розглянемо наступні приклади вживання епітетів у творі Дж. Р. Р. Толкіна “*The Hobbit or There and Back Again*”.

- *We are plain quiet folk and have no use for adventures* [2, с. 7].

В описі героїв автор неодноразово використовує епітети з метою якомога детальніше змалювати кожного. Розглянемо наступні приклади.

- *Beorn was a fierce enemy* [3, с. 154];

- *the nasty noser* [3, с. 99].

Ще однією групою епітетів у романі представлений опис навколишнього середовища.

- *complete darkness* [3, с. 178];

- *blue light* [3, с. 21].

Наділяючи звичні реалії незвичайними властивостями, епітети допомогли автору створити яскравий і виразний світ. Майстерно пов’язані один з одним знайомі слова розкрили характери персонажів, занурили читача в побут і атмосферу описуваної епохи.

Наступним стилістичним засобом є метафора. Її функція – зображення простого неординарним способом. Метафора вживається для опису головних героїв, а також для передачі їхніх почуттів. Вона стимулює читацьку уяву, змушує пропускати все кризь себе [1].

Розглянемо наступні приклади:

- “*His fire belched forth, the hall smoked, he shook the mountain-roots*” [3, с. 252].

Автор використовує метафору *he shook the mountain-roots*,

щоб продемонструвати всю силу і злість дракона Смога.

Продовжимо тему дракона:

- *My armour is like tenfold shields, my teeth are swords, my claws spears, the shock of my tail a thunderbolt, my wings a hurricane, and my breath death* [3, с. 262].

Метафори присутні не тільки безпосередньо в романі, а й у назві однієї глави:

- *“Out of the Frying-Pan and into the Fire”* [3, с. 106].

Знаходимо в романі також приклади персоніфікації, яка є видом метафори.

Тож, першим прикладом є рядок з пісні:

- *“The winds were moaning in the night”* [3, с. 54].

Порівняння, як і метафора, відіграє роль засобу увиразнення. Це також один із найважливіших художніх засобів. Порівняння широко використовується в художній літературі з метою розкриття характерів героїв, їхніх взаємин і вчинків. Проаналізуємо наступні приклади порівняння. На ті чи ті характеристики ситуацій чи героїв: спритність, шум, яскравість тощо – автор натякає, порівнюючи їх з ураганом, світлом, блискавкою, вулканом.

- *... when suddenly a vast rumbling woke in the mountain underneath as if it was an old volcano that had made up its mind to start eruptions once again* [3, с. 251];

- *there was a gleam of yellow upon its far roof, as if the light caught the last pale leaves* [3, с. 243].

Толкін дуже влучно добирає слова. Кожен уривок наповнений різноманітними стилістичними засобами. Проаналізуємо кілька прикладів.

- *There is little or no magic about them at all, except the common everyday sort that helps them to disappear silently and fast when large stupid folk like you and me come blundering along, making a **noise like elephants** that they can hear from far away. They are inclined to **be fat in the stomach**; they dress in bright colors (*chiefly green and yellow*); *wear no shoes, because their feet grow natural leathery soles and thick warm brown* **hair like the***

stuff on their heads [3, с. 4].

З упевненістю можна сказати, що у вищенаведеному прикладі вміло підібрані різноманітні стилістичні засоби. Це робить роман більш інтригуючим. Перший стилістичний засіб – це метод моделювання, у якому автор порівнює рухи хобітів з рухами слонів. Наступне висловлювання презентує метод перебільшення. Безперечно, використання таких засобів є художньо-стилістичною особливістю роману.

● “*Let me introduce **Bifur, Bofur, Bombur**, and especially **Thorin!**” – *At your service!*” – *said **Bifur, Bofur, and Bombur** standing in a row*” [3, с. 14].*

Наступним стилістичним засобом є алітерація. Оскільки три слова у висловлюванні починаються з літери **B**, використання алітерації забезпечує мелодію тексту.

У романі Дж. Р. Р. Толкіна “*The Hobbit or There and Back Again*” можна також зустріти паралелізм.

● *Not a nasty, dirty, wet hole, filled with the ends of worms and an oozy smell, nor yet a dry, bare, sandy hole with nothing in it to sit down on or to eat: it was a hobbit-hole, and that means comfort* [3, с. 3].

Варто зауважити, що в романі спостерігаються випадки вживання полісиндетону, тобто багатосполучниковості. Цим письменник досягає ефекту вповільнення розповіді, більшого її розчленування й разом з тим посилює відчуття зв'язку між словами чи групами слів, що з'єднані сполучниками. Іноді багатосполучниковість – засіб посилення ліричності й співучості або презентація роздумів автора. Наприклад:

● *The walls echoed to the clap, snap! and the crush, smash! and to the ugly laughter of their ho, ho! my lad!* [3, с. 72].

На основі вищенаведених тверджень і прикладів можемо зробити висновок, що роман Дж. Р. Р. Толкіна “*The Hobbit or There and Back Again*” багатий на стилістичні засоби. Письменник використав унікальний спосіб створення цього захопливого роману, який зумів полонити серця й розум багатьох шанувальників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Leech G. N. Stylistics. A linguistic introduction to English fictional prose. London : Pearson Longman, 2007. 425 p.
2. Tayeva R. M., Orazbekova I. G. Lectures on the English stylistics: educational manual. Almaty : Kazakh University, 2014. 100 p.
3. Tolkien J. R. R. The Hobbit, Or, There and Back Again. Boston : Mariner Books/Houghton Mifflin Harcourt, 2012.

*Душкевич А. Я.,
асистентка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ,*

ПАРЕМІЯ ЯК АРГУМЕНТ НА КОРИСТЬ ВЛАСНОГО ТВЕРДЖЕННЯ

Журналісти вдаються до паремійних одиниць заради аргументації тез. Очевидно, у таких випадках головною властивістю паремій стає їхня авторитетність: вони вважаються результатом багатовікового досвіду певної лінгвокультурної спільноти й у цьому мають перевагу над цитатами видатних людей. На думку М. Пітерса, використовуючи цитати, мовці намагаються асоціюватися з такими поважними фігурами, як Альберт Ейнштейн, Авраам Лінкольн або Марк Твен. Проте паремії значно глибші й фундаментальніші, ніж думки окремих, навіть неординарних, особистостей [7], тому як аргументи важать для читачів більше.

Як зазначає О. В. Дмитрук, *тактика посилання на авторитет*, яка реалізується в межах *стратегії імунізації*, є досить часто вживаною та “корелює з риторичним аргументом до авторитету” [1, с. 12]. У межах стратегії імунізації функціонує також інша тактика – *використання універсальних висловлю-*

вань, – яка полягає в тому, що “за її допомогою в людини можна викликати почуття впевненості в тому, що більшість членів групи, певної соціальної спільноти й зокрема такої, з якою конкретна людина себе ідентифікує або думка якої є вагомою для неї, приймають конкретні цінності, ідеї, програми, поділяють точку зору, яка пропонується” [1, с. 13].

Беручи до уваги когнітивну сутність паремій, їх можна віднести до засобів, які поєднують дві властивості: по-перше, вони є авторитетним джерелом, оскільки вербалізують результат колективного досвіду багатьох поколінь; по-друге, паремії чітко маркують представників певної лінгвокультури, оскільки засвоюються в дитинстві під час соціалізації та можуть містити культурно-специфічні образи, окреслюючи таким чином коло тих, хто належить до інсайдерів та аутсайдерів певної спільноти.

Узагалі зв'язок паремійних висловлювань зі стереотипами робить ці мовні одиниці своєрідною основою для маніпуляції свідомістю аудиторії, оскільки сталі вислови залучають соціально-культурні установки суспільства. Таким чином, маніпулятор має здатність приспати пильність читачів і створити умови, за яких його повідомлення буде прийняте беззастережно. Прикладом використання паремії як загальноновизнаної тези, яка може проєктуватися на поодинокі випадки, є такий:

“Sorry, but it’s true – no pain, no gain. If you want to get fit and lose weight, you need to sweat. And nothing works better than martial arts” [8].

Оскільки пареміям властива метафоричність, вони також характеризуються семантичною двоплановістю. Тривале використання призводить до стирання образності й експресивності паремійних одиниць. Журналісти можуть відновити клішований образ, посилити експресивність паремій, а також адаптувати їх узагальнений метафоричний смисл до умов конкретного контексту за допомогою оказіональних утворень.

Прикладом семантичних трансформацій, які базуються на образності паремій, є прийом подвійної актуалізації. Стили-

стичний ефект від цього прийому досягається за рахунок одночасної актуалізації буквального та фразеологічного значення паремій. Першим у декодуванні схожих випадків читачі згадують переносне значення, оскільки воно є найбільш частотним у спілкуванні. Буквальне прочитання паремії вступає з подальшим його осмисленням у протиріччя, що стає несподіванкою для читача, а тому привертає увагу, змушує замислитися й запам'ятовується.

Проаналізуємо такі приклади трансформації паремій:

“Coal mines are ugly, dirty places but beauty is in the eye of the beholder” [2]; “...he who pays the piper must dictate the tune, and the delta has been paying the piper for so very long” [5].

Останній приклад показує, як журналісти можуть творчо перефразувати паремії (“He who pays the piper calls the tune” – “He who pays the piper must *dictate the tune*”). Хоча при цьому зберігається усвідомлення того, що домінує той, який сплачує гроші, модальне дієслово *must* перетворює привілей домінування на повинність, що додає нового, контекстуально-зв'язаного смислу паремії.

Паремії в газетних публікаціях можуть використовуватися як певні синтаксичні шаблони, у які журналісти підставляють граматично рівноцінні елементи, наприклад:

“*Charisma, like beauty, is in the eye of the beholder*” [9]; “*Fairness, like beauty, is in the eye of the beholder*” [4].

Автори можуть модифікувати паремії, перетворюючи їх з розповідних на питальні, у результаті чого вони виконують функції риторичних запитань, тобто таких, відповідь на які є заздалегідь відомою й очевидною. Наприклад, трансформація “*Power corrupts*” у загальне питання:

“*The movie’s gaping narrative aporia was Prince Hans, Anna’s first, misbegotten love interest, evil all along, or does power corrupt?*” [6].

Іншим випадком є перетворення того самого паремійного висловлювання у спеціальне питання з питальним словом “*why*”. Препозицією виступає руйнівний ефект від влади, що

збігається зі змістом паремії та вважається загальновідомим фактом, а питання використовується при цьому як анонс змісту, поданий далі:

“Recent accusations against Chris Christie and members of his staff have many pondering an age-old question: *Why does power corrupt?*” [3].

Слід зазначити, що журналісти свідомі маніпулятивної природи паремій так само, як і читацька аудиторія, про що зокрема пише журналіст BBC М. Пітерс, додаючи: “But you know that they say: “There’s always another proverb at the end of the tunnel”” [7]. Іншими словами, завжди існує прислів’я, яке заперечує інше, утворюючи взаємовиключну пару: “one stitch in time saves nine” – “make haste while the sun shines”, “time is money” – “all good things in life are free” тощо.

Таким чином, автори газетних публікацій використовують потенціал паремійних одиниць виражати стереотипні уявлення представників окремої лінгвокультури як додатковий аргумент для підтримки власної позиції. Це може перетворювати паремії на інструмент маніпуляції, який апелює до загальновідомих схем і перешкоджає критичному мисленню аудиторії. Також журналісти іноді активують буквальний образ метафоричних паремій або вносять зміни до паремійних одиниць, що створює елемент іронії та гри з читачем, очікування якого не були виправдані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000–2005 років) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Київ, 2005. 21 с.

2. A scramble in Africa. The Economist. 2010. URL: <https://www.economist.com/newsbook/2010/12/28/a-scramble-in-africa> (дата звернення : 03.03.2023).

3. Bergstein D. Why Power Corrupts. The Huffington Post. 2014. URL: <https://www.huffpost.com/entry/why-power-cor>

rupts_b_4611433 (дата звернення : 05.03.2023).

4. Mankiw G. Wishful Thinking and Middle-Class Taxes. The New York Times. 2012. URL: <https://www.nytimes.com/2012/12/30/business/on-middle-class-tax-rates-too-much-wishful-thinking.html> (дата звернення : 05.03.2023).

5. Mark M. Nigeria’s oil pipelines are battleground for brittle democracy. The Guardian. 2015. URL: <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/24/nigerias-oil-pipelines-battleground-democracy> (дата звернення : 04.03.2023).

6. Mead R. The commercial compromises (and hygge flourishes) or “Frozen” the musical. The New Yorker. 2018. URL: <https://www.newyorker.com/culture/cultural-comment/the-commercial-compromises-and-hygge-flourishes-of-frozen-the-musical> (дата звернення : 05.03.2023).

7. Peters M. We need proverbs because they reflect who we are. BBC. 2016. URL: <https://www.bbc.com/worklife/article/20161117-we-need-proverbs-because-they-reflect-who-we-are> (дата звернення : 02.03.2023).

8. Shepherd L. You’re a bleeding liability, you are. The Guardian. 2002. URL: <https://www.theguardian.com/money/2002/jun/21/lloydshepherd> (дата звернення : 03.03.2023).

9. Thur V. The Biggest Fish. The Economist. 1998. URL: <https://www.economist.com/science-and-technology/1998/07/16/the-biggest-fish?ah=fe2aac0b11adef572d67aed9273b6e55&zid=313> (дата звернення : 05.03.2023).

Зубрицький Р. Я.,

*викладач кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,*

м. Івано-Франківськ

ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ ПІД ВПЛИВОМ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Динамічний розвиток сучасного світу впливає на розвиток і збагачення мови. Усі події, які відбуваються, відображаються в мові, доповнюючи її словниковий запас новими виразами та фразами. Мова сучасної молоді має ознаки стилістично нейтральної лексики [3] й називається сленгом. Молодіжний сленг характеризується великою кількістю скорочень, метою яких є економія часу та збереження емоційного забарвлення спілкування.

Вивчаючи мову, необхідно брати до уваги не тільки стандарт, а і її розмовний формат, оскільки в побуті люди використовують не тільки літературну мову, а також і розмовну лексику. Щоб бути сучасною і стильною, молодь часто послуговується сленгом. Таким чином вона часто показує власну дружність і комунікабельність.

Термін “сленг” зі значенням “language of a low and vulgar type” уперше зафіксовано в 1756 році. З 1818 року сленг розуміли як “Language of a highly colloquial type, considered as below the level of standard educated speech, and consisting either of new words or of current words employed in some special sense” [4].

Новітні технології й інтернет сприяють поширенню сленгових виразів. Інтернет-мережа “Facebook” має “юзерів” у віці від 25 до 34 років, які використовують сленг. Ним також часто послуговуються студенти.

Молодь уживає неформальні вислови, щоб підкреслити певні характеристики індивіда. Наприклад, щоб описати привабливу дівчину використовують слова *peach* (*персик*), *gold-digger* (*золотко*). *Face* також можна замінити синонімами – таки-

ми, як *smiler, kisser, dish, snoot, mask*. Молодь часто застосовує їх для спілкування в колі друзів. Однак неправильне вживання сленгу може свідчити про невихованість. Деякі сленгові одиниці можна застосовувати тільки в колі друзів. Однак вдале використання сленгу може свідчити про високий рівень володіння іноземною мовою.

Приклади сленгізмів:

Кльовий, суперовий, крутий можна передати такими виразами: *awesome, biggity, bomb, doke, dope*.

Killer – складний навчальний курс.

Book – зубрити.

Dorm rat – мешканець гуртожитку, що постійно в ньому перебуває та рідко виходить з нього.

Babe, betty, cherry, fifi, chick, birdie, cutie – красуня [1, с. 300].

Одним з найпопулярніших сленгових виразів є слово *cool*, яке набуло нових значень і використовується у значенні “чудово”, “клас”, “круто”.

В англійській мові також використовуються слова, пов’язані з технічними термінами: “*screwdriver*” – викрутка й алкогольний напій.

Фразу “*you screw me down*” можна перекласти “ти мене вже дістав”.

Вислів “*screw up*” має значення “все зіпсувати” або “дістати когось”.

Screw around означає “байдикувати” або “нести нісенітницю” [5].

Наприклад: *Get up! Your screw around is over.* – Піднімайтеся! Ваше ледарювання закінчилось.

Hit the hay або *hit the sack* мають значення “вкладатися спати”. *I am tired and gonna hit the hay.* – Я втомлений і йду спати.

Ось ще деякі яскраві приклади:

- *hit the bull’s eye* – влучити у яблучко;
- *hit the jackpot* – піймати удачу за хвіст;
- *hit on* – нарватися, наштовхнутися;

- *hit it off* – добре ладнати з кимось;
- *hit or miss* – навання, наздогад;
- *hit the sauce* – пиячити;
- *hit the nail on the head* – те, що лікар прописав (український відповідник).

Щоб вільно володіти сленгом потрібно перебувати в мовному середовищі (з носіями мови). Англомовні запозичення також мають значний вплив на розвиток сленгу в українській мові. Невпинно зростає кількість англомовних запозичень, що зумовлено популярністю англійської мови, науково-технічним прогресом і глобалізацією.

Використання сленгізмів дозволяє вільно влитися в мовне середовище й часто свідчить про належний рівень володіння мовою. Однак перевагу потрібно надавати стандартизованій мові, а вже потім доповнювати її сленговими фразами й виразами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабін В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу. Київ : Логос, 2002, 313 с.
2. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов. Вінниця : Нова Книга, 2003. 160 с.
3. Маковський М. М. Мовна сутність сучасного англійського сленгу. *Іноземні мови у школі*. 1962. № 4. С. 102–113.
4. URL: <https://www.jstor.org/stable/452521> (дата звернення : 06.03.2023).
5. URL: <https://www.dictionary.com/browse> (дата звернення : 06.03.2023).
6. URL: <https://redford.ua/ua/anglijskij-ta-amerikanskij-sleng/> (дата звернення : 06.03.2023).

*Пушик Н. В.,
старша викладачка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГАСТРОНОМІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Мова – найважливіший засіб спілкування. Кожна мова має свої унікальні культурні риси й особливості, які дозволяють людям точніше виражати власні думки, переживання й емоції. У світі існує багато різних мов, кожна з яких має власну історію та культурні особливості. Багатство мови виявляється в лексичному запасі, особливостях граматики й інших елементів, які допомагають урізноманітнити мовлення, збагатити його, влучно передати всі відтінки смислів і значень. Наприклад, в англійській мові існує багато синонімів та антонімів, які дозволяють виразити різні нюанси та значення. Фразеологізми надають висловлюванням образності, емоційності, експресивності, створюють відтінки іронії, жарту, насмішки, сарказму, виражають позитивні емоції або фамільярність, відтворюють найтонші нюанси значення, точної характеристики предметів, явищ і ситуацій.

Фразеологізм – стійке поєднання слів, яке існує в мові як неподільний за значенням вислів (дорівнює одному слову за значенням) [8]. Кожен народ має власну культуру та мову, однак спільною для кожного є тема “їжі”. На сьогодні багато праць присвячено гастрономічній культурі, адже вона передбачає не тільки правила приготування їжі, а і є певним показником розвитку суспільства. Тому робимо висновок, що гастрономічні вподобання мають вплив на формування світосприйняття, яке натомість формує певний пласт мови у вигляді фразеологічних одиниць.

У корпусі фразеологічних одиниць англійської мови можна виділити групу фразеологізмів з гастрономічним компонентом, тобто одиниць, у компонентному складі яких наявні слова на позначення продуктів харчування, що відображають культурні

уподобання й етнічні традиції споживання їжі певної країни чи народу [12, с. 119]. Територія Англії з давніх часів була багата на різноманітні фрукти й овочі, тому значущість фразеологічних одиниць з фруктово-овочевим компонентом дуже велика.

Найчастіше фразеологізми з фруктово-овочевим компонентом передають характер явища, предмета або людини залежно від зовнішнього вигляду або смакових якостей. Більшість фразеологізмів з овочевим компонентом у лексико-семантичній групі відображає психічні розлади та негативні характеристики. Це може бути пов'язано тим, що вони вимагають важкої праці, а не інтелекту. Фразеологізм “cool as a cucumber” описує холоднокровний характер людини. Цей вираз відтворює природні, біологічні особливості огірка, де внутрішній шар холодніший на 20 градусів, аніж його поверхня.

В англійській культурі особливе місце займає такий фрукт, як яблуко. Це відобразилось у наявності великої кількості фразеологізмів з компонентом “яблуко”. Фрукт згадується в багатьох релігійних традиціях часто як магічний або заборонений плід, та особлива складність і плутанина виникають через те, що з XVII століття всі фрукти, горіхи (навіть овочі з-за кордону) у релігії, міфології та фольклорі називалися яблуками. Наприклад, коли в Європі вперше з'явилися помідори, їх називали “яблуком кохання”. У французькій, перській, німецькій мовах “огірок” і “картопля” були пов'язані з терміном “земне яблуко”. Якщо апельсини в деяких мовах називають “золотими яблуками” або “китайськими яблуками”, то отруйну рослину датура називають “колючим яблуком”.

Хоча заборонений плід у Книзі Буття не названий, популярна християнська традиція стверджує, що Адам і Єва з'їли яблуко із забороненого дерева в Едемському саду. Таким чином, безіменний плід Едему став яблуком під впливом історії про золоті яблука в саду Гесперид. У результаті цієї традиції яблуко стало символом пізнання, безсмертя, спокуси, гріхопадіння та гріха. Той факт, що “яблуко” знайшло широке відображення в античних міфологіях і біблійних книгах, робить зрозумілою причину поход-

ження фразеологізмів, які вживаються з цим компонентом [10].

Приклади фразеологізмів з компонентом “яблуко”: *apple of Sodom* – те, що не відповідає очікуванням; *apple of discord* – причина розбіжності; *to upset the apple cart* – зіпсувати плани; *apple of one’s eye* – особливо улюблена річ чи кохана людина (цей фразеологізм висвітлює ідею про те, що зіниця ока має яблукоподібну форму, око є особливо дорогоцінним для людини); *(one) smart apple* – особливо розумна й освічена людина (такий вираз застосовуються для людей з надзвичайними розумовими здібностями: *Don’t underestimate Cindy’s abilities in the courtroom – she’s one smart apple!*); *polish the apple* – висловити прихильність за допомогою нещирих або надмірних лестощів чи похвали (*Brian is always polishing the apple with the boss, and for what – some vague, vain hope of a promotion or raise?*); *rotten apple* – людина, чії власні слова чи дії негативно впливають на цілу групу людей, яка серед певної групи має поганий авторитет чи підводить команду (*Before you accuse the entire department of wrongdoing, you should try to find the rotten apple that initially caused the problem*); *Apple-knocker* – людина, що переїхала з сільської місцевості (ця фразеологічна одиниця зазвичай використовується жителями великих міст для опису людей, які переїхали до великого міста із сільської місцевості). *Ugh, those apple-knockers move too slow for life here in the big city*); *compare apples and oranges* – спробувати виділити схожість між двома різними речами, що зазвичай неможливо зробити (ця фразеологічна одиниця використовується у ситуації, коли порівнюються надзвичайно різні речі, які не мають жодного відношення одна до одної. *You can’t compare your job as a nurse to mine as an engineer – that’s comparing apples and oranges!*) [12, с. 72, 81, 84].

Значно рідше вживаються фразеологізми з компонентами “банан”, “виноград” і “персик”. Наприклад: *top banana* – шеф, керівник або організатор (*You’ll have to ask the top banana. He’s out right now*); *sour grapes* [12, с. 105] – критика когось/чогось або зневага до того, чого не можна мати (цей фразеологізм демонструє негативне та критичне ставлення до людини, яка

не має певної речі, або має її в недостатній кількості. – *He always mocks sports cars as being really impractical, but it's just sour grapes, if you ask me*); *be a peach* – бути чудовою та чуйною людиною (*Thank you much for picking up the cupcakes on your way to the party – you're a peach*).

Часто фразеологізми порушують звичні правила розуміння слів: у реченні вони з'являються не в тому значенні, яке від них очікують. По суті, фразеологізм – це новий мовний фактор з особливим значенням, яке може бути досить далеким від початкового значення окремих слів, що входять до його складу. Хоча фразеологізм має форму словосполучення, воно надає одному слову кілька значень. Застосування “фруктових” та “овочевих” фразеологізмів для опису людських почуттів ґрунтується на зовнішньому вигляді фруктів або овочів. Наприклад, фраза “червоний як буряк” в англійській мові вживається щодо людини, яка червоніє від сорому. В основі образу, звісно, лежить червоний колір овоча. Серед фразеологізмів із гастрономічним компонентом в українській мові наявні національно-культурні складові, що символізують специфіку нашої країни. Це хліб, пиріг, тісто, сало, молоко, мед і мак.

Отже, фразеологізми як сталі вирази, які не можуть бути змінені без порушення їхнього значення є значущою складовою мови. Надзвичайно важливим аспектом вивчення фразеологізмів є їхнє вживання в певному контексті. Тому важливо вивчати фразеологізми не тільки відокремлено, але й у різних текстових частинах – зі збереженням основної думки. Вивчення фразеологізмів допомагає покращити рівень англійської мови в цілому, сприяє збільшенню словникового запасу та кращому розумінню значення більш складних слів і виразів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо-український фразеологічний словник. Київ : т-во “Знання”, 2005. 1056 с.
2. Бабій О. І. Роль і місце фразеологічної семантики у відтворенні мовної картини світу (на прикладі англійської мови).

Сучасні дослідження з іноземної філології. Ужгород : Ужгород. нац. ун-т, 2005. Вип. 3. С. 229–234.

3. Берловська В. Д. Англійська загальнонаукова лексика і фразеологія. Харків, 2006. 165 с.

4. Білоноженко В. М. Фразеологічний словник української мов. Київ : Наукова думка, 1993. 369 с.

5. Василюк І. М. Фразеологізми як одиниці міжмовної комунікації. *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2004. № 17. С. 102–105.

6. Залужна О. О., Головенько В. В. Особливості генези та функціонування синестетичної метафори в оглядах українських страв та продуктів харчування (на матеріалі YouTube відео англійськомовних блогерів). Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах : зб. наук. праць. /голов. ред. М. Я. Оленяк. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2019. Вип. 38. С. 62–73. URL: <http://dx.doi.org/10.31558/2075-2970.2019.38.6> (дата звернення : 06.03.2023).

7. Левченко О. П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. 349 с.

8. Українська мова: від фонетики до морфології. URL: <https://ukr.ed-era.com/frazeologya> (дата звернення : 06.03.2023).

9. Addison Wesley, Longman Limited Longman Idioms Dictionary, 1989. 398 с.

10. Cassell's N. Rees. Dictionary of word ad phrase origins. Croydon, Surrey : Bookmarque Ltd, 2004.

11. Collins Cobuild Dictionary of Idioms. L. : Harper Collins Publishers, 1997. 493 с.

12. Oxford Idioms Dictionary for learners of English. Oxford : OUP, 2004. 543 с. URL: <https://elt.oup.com/catalogue/items/global/dictionaries/9780194317238?cc=hu&sellLanguage=hu> (дата звернення : 06.03.2023).

13. Pinnavaia, Laura. Sugar and spice. Exploring food isioms in English. Corso Milano : Polmetrica, International Scientific Organization, 2010.

*Тхір М. Б.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

РИТОРИЧНА СТРАТЕГІЯ ПОЗИТИВНОЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ В ІНАВГУРАЦІЙНІЙ ПРОМОВІ ПРЕЗИДЕНТА США ДЖО БАЙДЕНА

Самопрезентація зазвичай визначається як контрольована поведінка людини, що включає мовне вираження та невербальні знаки, щоб сформувати те, як інші її сприймають [7]. У політичному дискурсі, де люди використовують мову, щоб передати владу [3], позитивна самопрезентація відіграє вирішальну роль, оскільки політики, створюючи позитивні образи, змушують людей подобатися, переконують аудиторію у власній компетентності, а отже, стають впливовими лідерами [4; 2]. У цьому ключі ефективне використання мови для досягнення конкретних цілей розуміється як риторична стратегія [1, с. 160–170].

Пильної уваги заслуговують риторичні стратегії Джозефа Байдена у промовах, зокрема інавгураційній промові, адже його вважають новою американською надією. Ефективне використання риторичних стратегій змусило публіку звернути увагу на всю його інавгураційну промову 20 січня 2021 року. **Мета цього дослідження** – дослідити, як риторична стратегія позитивної самопрезентації Байдена реалізується за допомогою тактики, тобто використання риторичних прийомів, що сприяють створенню іміджу Байдена як президента-оптиміста, який вірить в успішне життя своєї нації й окреслює шляхи виходу з глобальної пандемії та фінансової кризи.

1. Позитивне представлення співвітчизників. Тактика позитивної репрезентації співвітчизників передбачає гарне називання й опис деяких колишніх американських президентів і національних героїв. Риторичні прийоми, які Байден викори-

стовує у промовах, звертаючись до співвітчизників, – це переважно гіперболи, метафори й повтори. Гіпербола, наприклад, у такому контексті вживається 4 рази. Як демонструють речення (1) і (2), президент описує відомих американців, колишніх президентів США Джиммі Картера (1) й Авраама Лінкольна (2), у Прокламації емансипації:

(1) <...> *whom we salute for his lifetime of service* [5];

(2) <...> *my whole soul is in it* [5].

Компоненти *lifetime* і *whole* у наведених вище прикладах позначають те, що Норрік [9, с. 1727–1739] називає “формулюванням крайнього випадку”, відрізняючи це від гіперболи. Причому остання тяжіє до метафоричних та/або образних виразів, а перша передбачає крайній ступінь чогось.

Метафора як спосіб розуміння або переживання одних речей через інші [6] 5 разів використовується в аналізованій інавгураційній промові Байдена. У риторичній метафорі використовується насамперед для того, щоб передати аудиторії нову ідею чи значення, пов’язуючи їх з уже знайомими. Застосовуючи тактику позитивного представлення співвітчизників, Байден надмірно використовує метафори, аби створити враження, що американський народ прив’язаний до вищезгаданих і знайомих понять.

(3) *I thank them from the bottom of my heart* [5].

Будь-яка метафора завжди передбачає певний ступінь перспективи, коли деякі риси об’єкта, особи чи ситуації висвітлюються, точніше виокремлюються на передньому плані, а інші залишаються навмисно затемненими. Це відображення відіграє важливу роль у політичному дискурсі, оскільки використання метафоричних виразів у певний спосіб здатне створити особливу перспективу, яка може впливати на аудиторію та маніпулювати нею [10, с. 96–105].

Поєднуючи у виступі кілька риторичних прийомів, Байден демонструє власне красномовство та створює певний ефект для аудиторії. Активне використання гіпербол, метафор і повторень під час позитивного представлення співвітчизників підси-

лює ефект його політичного послання.

2. Прогнозування гарного майбутнього для США. Тактика прогнозування хорошого майбутнього для США полягає в описі позитивного досвіду, успіху, добробуту та процвітання, які очікуються в майбутньому. Риторичні засоби, які Байден використовує в інавгураційній промові, маючи на увазі гарне майбутнє, – це повтори, паралельні конструкції, антитези та метафори.

У проаналізованій інавгураційній промові американського президента 29 разів використовується повтор щодо прогнозування світлого майбутнього. Зазвичай Байден навмисно повторює слова, фрази або речення перед тим, як вимовити слово “майбутнє”. Як демонструє приклад (4), він каже ще двічі, вводячи два речення з прикметниками складених ступенів порівняння *prosperous* і *ready*, що йдуть відразу одне за одним, а потім говорить про майбутнє. Таким чином, президент знову підтверджує ідею Америки як могутньої держави, тому що повторене більше та прикметники означають здатність і силу, або, кажучи термінами Джонсона, можливість. Повторення важливого (тут: Америка могутня й має гарне майбутнє, якщо вона об’єднана) робить ідею частиною спільних знань – те, що загальновідомо спільноті.

(4) <...> *Our country will be stronger, more prosperous, more ready for the future* [5].

Отже, у прогнозуванні гарного майбутнього повторення у промовах Байдена виконує дві функції: 1) фокусування уваги аудиторії, коли повторювані слова стоять перед описом майбутнього, 2) повторне утвердження цінностей, коли повторення використовуються до і після контексту про хороше життя. Антитеза – фігура, яка використовується для встановлення контрасту між ідеями, зустрічається 27 разів у промовах Байдена щодо доброго майбутнього. Приклад (5) нижче містить антитезу, яка передає протилежні значення. Використовуючи її, він чітко пояснює аудиторії власні наміри – спочатку мінімально натякає на виклики вчорашнього дня, тобто на роз’єднаність

деяких альянсів і відсутність взаємодії зі світом, і наголошує на важливості вирішення сьгоднішніх і завтрашніх викликів.

(5) *Not to meet yesterday's challenges, but today's and tomorrow's* [5].

У прикладі (6) представлено протиставлення двох пар різних понять з протилежним значенням – сила і можливість, а також особистий інтерес і суспільне благо. Промовець їм заперечує:

(6) *Not of personal interest, but of the public good* [5].

Таким чином, Байден фактично розміщує дві протилежні ідеї, створюючи баланс і акцент. Ї обидві допомагають йому зробити свою тезу незабутньою.

Висновки. Це дослідження стратегічної самопрезентації Байдена в політичному дискурсі показало, що він, швидше за все, представить себе позитивно, намагаючись отримати й утримати владу. Риторична стратегія позитивної самопрезентації в інавгураційній промові Байдена реалізується двома тактиками – позитивною репрезентацією співвітчизників і прогнозуванням доброго майбутнього для США [11, с. 44]. Спрямовані на те, щоб викликати в аудиторії оптимістичні думки й настрої, згадані тактики забезпечують доречне використання риторичних засобів. Байден утвердився як президент-оптиміст, який стверджує, що єдність цінує понад усе. Він часто звучить натхненно та піднесено, апелює до пафосу, надмірно вихваляє американців і переконує, що вони заслуговують на краще майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ardila J. A. G. Impoliteness as a rhetorical strategy in Spain's politics. *Journal of Pragmatics*, 2019, 140(1), P. 160–170. URL: <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2018.11.017> (дата звернення : 08.03.2023).
2. Arnold E., & Labbé D. Vote for me. Don't vote for the other one. *Journal of World Languages*. 2015. 2 (1). P. 32–49.
3. Chilton P. *Analysing political discourse. Theory and*

- practise. London : Routledge, 2004. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203561218> (дата звернення : 08.03.2023).
4. Hart R. P., Childers J. P., & Lind C. J. Political tone. How leaders talk and why. Chicago : University of Chicago Press, 2013. URL: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226023298.001.0001> (дата звернення : 08.03.2023.)
  5. Inaugural Address by President Joseph R. Biden, Jr., 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/01/20/inaugural-address-by-president-joseph-h-r-biden-jr/> (дата звернення : 23.09.2021).
  6. Lakoff G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago : University of Chicago Press.
  7. Leary M. R. *Self-presentation: Impression management and interpersonal behavior*. Boulder : Westview Press, 1996.
  8. McCarthy M., & Carter R. There's millions of them: Hyperbole in everyday conversation. *Journal of Pragmatics*. 2004. 36 (2) P. 149–184. URL: [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(03\)00116-4](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(03)00116-4) (дата звернення : 08.03.2023).
  9. Norrick N. R. Hyperbole, extreme case formulation. *Journal of Pragmatics*. 2004. 36 (9). P. 1727–1739.
  10. Romaniuk A. Comparative analysis of morphological features of male and female corpora based on American dating show “The Bachelor US” contestants’ speech. *Analele Universitatii din Craiova – Seria Stiinte Filologice, Lingvistica*. 2016. 38 (1–2). P. 96–105.
  11. Tkhir M. Being Optimistic About Inclusion: Biden’s Rhetorical Strategy of Positive Self-Presentation Reflected in Teacher Training Policy. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2022. Vol. 11. No. 3 ; Special Issue. P. 38–46.

*Хайруліна Н. Ф.,
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Луганського навчально-наукового інституту
імені Е. О. Дідоренка Донецького державного
університету внутрішніх справ,
м. Івано-Франківськ*

СЕМІОТИЧНА ПРИРОДА ОБРАЗУ ЮДИ ІСКАРІЮТА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Сучасна літературознавча наука характеризується не тільки розмаїттям поглядів, але й альтернативністю підходів до аналізу художнього тексту. Досить популярними в останні десятиліття вважаються дослідження літературних творів, що пов'язані з семіотичним аспектом вивчення. Цей факт зумовлений тим, що процес семіозису (знакоутворення) у художній літературі неминучий.

Значення Біблії для розвитку української культури важко переоцінити. Багато українських письменників у своїй творчості широко використовують Біблію як прототекст. Саме тому семіотичний аналіз біблійних мотивів і персонажів у творах позиціонується як перспективна методологія.

Юда Іскаріот – сакральний образ у літературі – апостол, який характеризується протилежними до святості ознаками: зрадою, заздрістю, жагою збагачення. Багато літературознавців прагнуло в особливий спосіб потрактувати цей складний психологічний і філософський образ.

Найбільш вагомими дослідженнями можна вважати: *“Юда Іскаріотський в українській літературі ХХ ст.”* і *“Своєрідність трансформації євангельського сюжетно-образного матеріалу в українській літературі ХХ століття”* В. Антофійчука, *“Традиція мотивів та образів світової літератури у творчості Ольги Кобилянської”* С. Кирилюк, *“Мотив зради у літературі початку ХХ століття”* О. Подлісецької та ін.

З погляду семіотики Юда Іскаріот – архетип гріхопадін-

ня, зради, жадібності та продажності людини в літературі. В українській літературі початку ХХ століття існує невелика кількість творів, у яких образ апостола Іскаріота репрезентовано в діаметрально іншій перспективі. Маються на увазі твори В. Русальського “Сміх Іскаріота” (1947 р.) та оповідання В. Домонтовича (Петрова) “Апостоли” (1946 р.).

У запропонованому дослідженні планується розглянути образ Юди Іскаріота крізь призму різних семіотичних векторів репрезентації образу, починаючи з традиційних уявлень про зрадника й закінчуючи асоціацією з борцем усталених моральних норм. Виходячи з цього, **мета** нашої статті – семіотичний аналіз образу Юди Іскаріота у творах української літератури початку ХХ століття.

Уся багатогранність семіотики образу Юди, на наш погляд, реалізується у творах таких видатних українських письменників, як драма Лесі Українки “*На полі крові*” (1909 р.), новела Ольги Кобилянської “*Юда*” (1917 р.) та оповідання В. Домонтовича (Петрова) “*Апостоли*” (1946 р.).

У процесі інтерпретації вище зазначених творів утворимо семіотичну парадигму образу Юди, що складатиметься з семіотики портрету, семіотики жестів і семіотики символів.

Драма Лесі Українки “*На полі крові*” – яскравий приклад того, як найвідоміший “світовий” сюжет набуває нового, оригінального смислу. Поле крові в неї – це нивка, на якій уже через кілька днів після розп’яття Ісуса завзято господарює законний власник Юда Іскаріотський. Його зустріч і нетривала розмова з випадковим подорожнім старим прочанином – увесь подієвий каркас невеликої за обсягом (усього 22 сторінки) драми.

За сюжетом Юда Іскаріот на вилучені за зраду Христа тридцять срібняків купує нивку на глинищах і солонцях під Єрусалимом, старанно обробляє її мотикою. Але його розмірний темп життя порушує старий спраглий прочанин. У процесі бесіди між Юдою та прочанином розкривається вся глибоко психологічна сутність зради Юди і його філософія продаж-

ності. На початку твору Юда постає перед читачем блідим, сором'язливим (навіть очі не підіймав на прочанина) і задумливим чоловіком.

Творча спадщина О. Кобилянської має своєрідну структуру, наповнену символічними образами, знаками й кодами. Новела “Юда” презентує читачеві літнього селянина, життя якого понівечила Перша світова війна.

Селянин опікується худобою сина, який пішов на війну. Коли рота російських солдатів перестріла його з вимогою показати, куди пішло українське військо, чоловік відмовився, але після того, як його побили, навмання показав, де бачив кількох жовнів. За іронією долі, він вивів російських солдатів навпростець до австрійських вояків, серед яких був і його син (“*Не хочачи став він убивцею чотирьох душ*” [7, с. 319]).

Ще не знаючи цього, селянин знаходить виправдання в тому, що віддасть гроші, що дали російські солдати, священникові. Але щойно чоловік вирішує поховати мерців, як якась сила підштовхує його поглянути в обличчя одного з чотирьох застрелених, і “*його погляд падає на власного сина*”, “*його власне, одиноке дитя... мертве*” [7, с. 320] Отже, у творі Юдою себе називає батько, який, ставши жертвою обставин, убиває власного сина й учиняє самогубство, натягнувши зашморг собі на шию. Але, на відміну від вчинку Іуди, про вчинок селянина не дізнався ніхто: “*Ліс, поодинокі дерева на його краю – і далеко від цього місця, там, глибше в долині, одинока хлопська хата*” [7, с. 322].

Трансформація образу Іуди демонструє глибину проникнення автора у психологію найбільшого за всю історію людства зрадника.

Дослідниця творчості О. Кобилянської Ю. Клим’юк, порівнюючи новелу “Юда” з драматичною поемою Лесі Українки “На полі крові”, вважає, що обидва твори “*єднає міфом та притчею, по-перше, узагальненість образів головних героїв, які, хоч і різняться за смисловим значенням від євангельського образу Іуди, у своїй основі є архетипічними, тобто зводять-*

ся до зразка, до психомоделі людини-зрадника. По-друге, – те, що, внаслідок параболічного зіставлення двох віддалених між собою епох (початок двадцятого століття і біблійної історії), образи й події творів набувають алегоричного значення, тобто ознак міфологічно-притчевої умовності. По-третє, – застосований у них прийом ремінісценції з євангельських творів, що дозволяє розширити межі художнього узагальнення і звичайні випадки з життя підняти на рівень вічних проблем людського буття” [6, с. 85].

На відміну від двох попередніх об’єктів дослідження, оповідання В. Домонтовича (Петрова) “Апостоли” демонструє читачеві еволюцію образу Юди Іскаріота від смиренного послідовника свого Вчителя до революціонера, який вдало критикує культ однієї особи.

Автор розробляє ситуацію колективної відповідальності за Голгофу та кров Месії. Не тільки Юда, образ вічного зрадництва, має нести відповідальність за смерть Ісуса: усі Його учні, апостоли, сам Месія є відповідальними за розп’яття.

Юда постає у творі цинічним, обережним, хитрим прагматиком, який послідовно та вражаюче точно представляє логіку свого мислення. *“Не можна приносити справу в жертву самолюбства однієї особи!... Ісус – ідеаліст! Він непрактична людина. Він повинен одійти вбік і поступитися місцем реальним політичним, практичним людям, що здібні тверезо зважувати становище речей”* [4, с. 10].

Зовнішність Юди вдало видає його норовливий характер: *“... червоним полум’ям палало руде волосся його клинкуватої бороди, і тільки постійна, приготовлена для кожного люб’язна, послужлива посмішка не кривила на цей раз тонких його прикушених губ”* [4, с. 12].

Отже, Семіотика образу Юди у творах Ольги Кобилянської, Лесі Українки й Віктора Домонтовича (Петрова) розкривається згідно з кодованим алгоритмом: семіотика портрету – семіотика жестів (поведінки) – семіотика символу.

Твори титульних постатей української літератури посіда-

ють особливе місце в літературному процесі ХХ століття загалом, адже кожен по-своєму сповнений болісними пошуками відповідей на вічні проблеми буття.

Компаративний аналіз української манери втілення образу Юди Іскаріота дозволяє виявити красу слова українських митців і специфіку філософського ставлення окремих авторів до складного й різноманітного життя. Результати дослідження можуть бути використані в процесі викладання курсу української літератури в ЗВО, школі, при укладанні навчальних програм і посібників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антофійчук В. Іуда Іскаріотський в українській літературі ХХ ст. *Літературознавча компаративістика*. Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. С. 216–227.

2. Антофійчук В. Своєрідність трансформації євангельського сюжетно-образного матеріалу в українській літературі ХХ століття : автореф. дис. ... д-ра філол. наук. 10.01.01 / НАН України. Інститут літератури імені Тараса Шевченка. Київ, 2002. 36 с.

3. Демченко І. А. Особливості поетики Ольги Кобилянської : монографія. Київ : Східний видавничий дім, 2001. 208 с.

4. Домонтович В. Проза : у 3 т. Нью-Йорк : “Сучасність”, 1988. Т. 1. 517 с.

5. Кирилук С. Д. Ольга Кобилянська і світова література. Чернівці : Рута, 2002. 176 с.

6. Клим'юк Ю. Міфологічно-притчева природа умовності й узагальнення у творах Лесі Українки “На полі крові” та О. Кобилянської “Юда” : тези доповідей і повідомлень Респ. наук. конференції (24–26 листопада 1988 року). Чернівці : ЧДУ, 1988. Ч. 1. С. 85.

7. Кобилянська О. Ю. Юда. Твори : в 2 т. Київ : Дніпро, 1983. Т. 1. С. 301–323.

8. Леся Українка “На полі крові”. Київ : Мультимедійне Видавництво Стрельбицького, 2015. 15 с.

СУЧАСНЕ МОВОЗНАВСТВО В ПРАЦЯХ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Грималюк М. В.,

*студентка III курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”,*

Науковий керівник:

Бойчук В. М.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри перекладу та філології*

ЗВО “Університет Короля Данила”,

м. Івано-Франківськ

ЯВИЩЕ ПАРОНІМІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Пароніми – це слова, досить близькі за звуковим складом і звучанням, але різні за значенням [1, с. 188], а паронімія – явище звукової подібності слів із частковою або повною відмінністю у значенні: *адресат* (той, до кого звертаються) – *адресант* (той, хто звертається).

Серйозне вивчення паронімічних явищ, зокрема паронімічних конструкцій, розпочалося в 60-х роках минулого століття. У зв'язку з цим питання паронімічних явищ залишається одним з найбільш дискутованих і малорозроблених на сьогодні. Вважають, що термін *паронім* був введений ще Аристотелем. У сучасній лінгвістиці явище паронімії досліджується в працях Ю. Бельчикова, І. Арнольда, О. Ахманової, І. Гальперіна, Н. Колесникова, Д. Розенталя, В. Виноградова, А. Гвоздева, Д. Гринчишина, О. Сербенської, О. Тараненка, О. Пономарева та ін.

Існує кілька трактувань терміна “паронімія”. У вузькому розумінні пароніми – слова, близькі за звучанням і написанням,

з наголосом на одному складі, належать до однієї частини мови й однієї тематичної групи, але мають різне значення. До цих слів відносяться пароніми: *bazilik* – *базиліка*, *companu* – *компанія*, *afekt* – *ефект*, *career* (кар'єра) – *carrier* (перевізник, носій), *physics* (фізика) – *physique* (фізичні відомості).

У широкому розумінні пароніми – це слова, що мають певну звукову подібність із повною чи частковою семантичною відмінністю, морфемний склад яких не враховується (*етика* – *естетика*, *дипломат* – *дипломант*, *камінь* – *кремій*, *контингент* – *континент*).

Паронімія зустрічається не тільки серед загальних імен, а й серед власних, наприклад, прізвиськ людей: *Сосюра* – *Сосюр*, *Чаплігін* – *Чапигін*, *Ейзенштейн* – *Ейнштейн*; географічних назв: *Абакан* – *Абадан*, *Австрія* – *Австралія*, *Будапешт* – *Бухарест*, *Швейцарія* – *Швеція*.

Залежно від ступеня збіжності або схожості в тональній структурі морфемного складу розрізняють як *мінімальні* (відрізняються не більш ніж однією звуковою одиницею), так і *максимальні* пароніми (відрізняються більш ніж однією одиницею).

Семантичні зв'язки між паронімами можуть бути різними – синонімічними, антонімічними, іноді це слова близького, сусіднього значення або члени однієї тематичної групи. Основну групу паронімів складають слова, пов'язані семантично, частково узгоджені за морфемним складом і мають близьке походження. Паронімічні відношення поєднують, як правило, пару слів (схопити - зупиняти), значно рідше – три і більше.

Паронімами можуть бути не тільки слова однієї частини мови, а й різні частини мови, а також різні форми одного слова. За лексичним значенням пароніми бувають паронімами-синонімами (тобто близькими за значенням і взаємозамінними в певних середовищах), паронімами-антонімами (протилежними, що не мають спільних значень у словнику, в мові не є взаємозамінними й семантично відмінними (дистантними), тобто паронімами, які не мають чітких семантичних зв'язків [2, с. 27].

Пароніми в сучасній українській мові, особливо літературній, займають значний пласт словникового складу. Проте паронімія як мовне явище ще не до кінця досліджена. Думки вчених щодо розуміння сутності явища паронімії розділилися. Н. П. Колеснікова, наприклад, відносить до лексичних паронімів усі співзвучні слова: як однокореневі, так і різнокореневі (*законний – вірний*).

Варто погодитись із думкою О. Ю. Бельчикова, який розглядає лексичні пароніми лише як споріднені слова, що належать до однієї частини мови, але відрізняються значенням (*наувати – господарювати*) [3, с. 54].

Серед паронімів значне місце посідають іменники одного граматичного типу: *абрис – начерк, ампер – ампір, галка – камінець, формалізм – формальність* “офіційність”.

Англійська й українська мови багаті на слова, схожі за формою, але з різним значенням. Більшість із них інтернаціональна, в основному запозичена з грецької та латинської, проте має різні значення, що викликає труднощі в розумінні. Якщо порівняти пароніми двох мов, то можна побачити, що в одній мові є два подібних слова з різними суфіксами, у другій мові лише одне з обома значеннями, а в українській мові таких паронімів більше, що викликає більше плутанини.

На думку О. В. Вишнякової, міжмовні пароніми – це такі лексичні одиниці, що під час порівняння можуть викликати хибні асоціації в носіїв обох мов, ототожнюватися в значенневому аспекті.

Будь-яка літературна мова багата на різноманітні стилістичні засоби, які надають їй виразності, гнучкості й соковитості. Чільне місце серед стилістичних прийомів посідають пароніми – слова, що призводять до плутанини й непорозумінь. Тому, щоб донести думку точно та правильно, необхідно постійно вивчати мову, зокрема опрацьовувати лексикографічні джерела, ґрунтовно вивчати різноманітні наукові монографії, дидактичні посібники й підручники.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ “Академія”, 2007. Т. 2 : М–Я.
2. Воронюк О. В. Паронімічна атракція в заголовках англомовних текстів масової комунікації : автореф. дис. .... канд. філол. наук. 10.02.04 / Одеський державний університет імені І. І. Мечнікова. Одеса, 2014.
3. Медведєва Л. М., Холден Н. Й. Англійська мова: фонетика, граматики, лексика, тематичні тексти, вправи, тести, ключі. Київ : Дніпро, 2016. 352 с.

МЕТОДИКА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ПЕРЕКЛАД

*Гуцол М. І.,
кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри мовознавства
ЗВО “Івано-Франківський національний медичний універ-
ситет”,
м. Івано-Франківськ*

МЕТОД ФАСИЛІТАЦІЇ ЯК ОДИН З ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ (ЛАТИНСЬКОЇ) МОВИ В МЕДИЧНОМУ ЗВО УКРАЇНИ

У сучасних умовах актуальним є використання інноваційних форм і методів навчання. Головною метою інноваційного навчання є розвиток інтелектуальних, комунікативних, лінгвістичних і творчих здібностей студентів медичних ЗВО; формування особистості студента; формування вмій, які впливають на навчально-пізнавальну діяльність і перехід на рівень продуктивної фахової праці; розвиток різних типів мислення; висока якість знань, умінь і навичок. Проблема формування майбутніх медичних фахівців має особливе значення, оскільки від рівня їхньої підготовки й компетентності залежить здоров'я та життя людей. Для того, щоб навчання було успішним та ефективним, студентам необхідно вже на першому курсі досконало оволодіти вмінням адекватно сприймати науково-навчальні тексти, чітко розмежовувати головну й другорядну інформацію, відтворювати їх зміст у перекодованому вигляді плану, тез, конспекту, анотації, реферувати науково-навчальну (медичну) літературу, критично її оцінювати, прагнути оволодіти іноземною мовою.

Розмаїття методів фасилітації й застосування їх на онлайн-практиці – окремий методичний інструментарій групових форм роботи. Пізнавальні методи діяльності в ролі фасилітатора, нові підходи до організації освітнього простору онлайн вимагають неабияких надзвичайно ґрунтовних знань. Фасилітація як метод навчання вже досліджувалася. Спробуємо дослідити її як метод педагогічного контролю. Фасилітація – це інструмент, який допомагає полегшити процес спільного прийняття рішення. Особливо корисною вона є під час змішаного навчання, а найбільш ефективною під час онлайн-навчання. Фасилітатор є керівником-контролером знань студентів. Можна визначити наступні методи навчання фасилітатора-викладача:

1) модель навчання “Перевернутий клас” (Flipped Class) – різновид змішаного навчання, головною особливістю якого є те, що домашнім завданням для студентів є робота в онлайн-середовищі: перегляд навчальних відеоматеріалів або інформаційних ресурсів для опрацювання нового навчального матеріалу чи закріплення вже вивченого. Натомість аудиторно студенти під керівництвом і за допомогою викладача виконують практичні завдання до тієї теми, яку засвоїли вдома.

Віртуальний перевернутий клас (The Virtual Flipped Classroom). Можна організувати роботу студентів таким чином, щоб весь процес навчання відбувався дистанційно: викладач пропонує матеріал для перегляду, видає практичні завдання, консультує онлайн, проводить тестування й виставляє підсумкові оцінки. Головне – розпочати вивчення відповідного матеріалу з самостійного опрацювання теорії так, як це відбувається у “Перевернутому класі”.

“Перевернутий вчитель” (Flipping The Teacher). Не обов’язково всю роботу повинен виконувати викладач – готувати чи шукати відеоматеріали, формувати практичні завдання, консультувати, перевіряти роботи. Певні види робіт можуть виконати студенти, а викладач стежитиме за тим, як буде організовано процес навчання, як буде представлена інформація, і надаватиме у разі необхідності допомогу.

Узагальнюючи все означене вище, доходимо висновку, що фасилітація – дієва продуктивна технологія в управлінні педагогічними методами у вищій школі, а модель “перевернутого класу” ефективна для навчання й контролю знань студентів. Її основний зміст відображений у такому висловлюванні фасилітатора: “Я тобі допоможу – знаю мету і ми разом знайдемо шлях до неї!”. Фасилітатор – це особа, яка організовує процес, залучає учасників і структурує роботу групи. Викладач-фасилітатор – це особистість, яка дидактично грамотно і якісно забезпечує успішну групову комунікацію студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фісун О. В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен : зб. наук. пр. Харківськ. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. 2010. Вип. 34. С. 133–139.

2. Шевченко К. О. Педагогічна фасилітація у контексті професійної компетентності вчителя. *Психологічні науки* : зб. наук. пр. 2014. Вип. 2.13 (109). С. 258–263.

3. Фасилітація. Модерація. URL: <http://jak.magey.com.ua/articles/fasilitacija-moderacija-mediacija.html> (дата звернення : 01.03.2023).

4. Хілько С. Особливості формування фасилітаційної позиції майбутнього психолога в системі післядипломної педагогічної освіти.

URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/1_2016/%D0%A5%D0%98%D0%9B%D0%AC%D0%9A%D0%9E.pdf (дата звернення : 01.03.2023).

5. Цілі і техніка фасилітації. URL: http://pidruchniki.com/16330826/psihologiya/tsili_tehnika_fasilitatsiy і (дата звернення : 01.03.2023).

7. Олійник Л. Й. Інноваційні технології викладання іноземних мов URL: http://www.rusnauka.com/Page_ru.htm (дата звернення : 01.03.2023).

8. Саєнко Н. С. Реалізація принципів гуманізації та гуманітаризації медичної освіти у навчанні іноземних мов. *На-*

укові записки : збірник наукових статей Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. № 93, Київ : Вид. НПУ ім. М. П. Драгоманова, С.158–166.

*Krasnopolskyi V. E.,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Luhansk Educational and Scientific Institute named after E. O.
Didorenko DonSUUA
Ivano-Frankivsk*

INNOVATIVE APPROACH IN FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF FUTURE LAWYERS

Foreign language training is an essential skill for future lawyers, as it can improve their communication and negotiation skills, increase their understanding of legal systems, and facilitate their interaction with clients and colleagues from different cultural backgrounds. However, traditional foreign language training methods often fail to provide students with the necessary language proficiency and cultural competency. Therefore, innovative approaches are required to improve the effectiveness of foreign language training for future lawyers. In this article, we will discuss some of the innovative approaches to foreign language training and their potential benefits.

1. *Immersion programs.* Immersion programs provide students with an opportunity to immerse themselves in the language and culture of a foreign country. Such programs can be conducted through study abroad programs or virtual exchange programs. Immersion programs help students to develop language skills through exposure to the language in authentic contexts. Furthermore, immersion programs provide students with a cross-cultural experience, which can help them to develop cultural competence. Rosetta Stone is one example of an immersive language program. This is a program that

allows to learn a foreign language through an interactive game. Students work with language material through tasks focused on using language in real situations. Another example is Duolingo. This program allows you to learn a foreign language through short tasks and interactive exercises. Students can learn new material and practice knowledge in different situations, which allows for immersive learning.

2. *Task-based language teaching.* Task-based language teaching (TBLT) is an innovative approach that emphasizes the use of language in meaningful, real-life situations. TBLT involves the use of tasks that simulate real-life situations, such as negotiating a contract or drafting a legal document, to help students develop their language skills. TBLT also promotes the development of critical thinking skills and problem-solving abilities, which are crucial for lawyers. Students could be given a task that involves negotiating a contract with a client from a different cultural background in a foreign language class for future lawyers. This task would require students to use their language skills to communicate effectively with the client and understand their cultural norms and expectations. By completing this task, students would develop their language skills, critical thinking skills, and cultural competency. Contract negotiation, legal case analysis, legal writing, legal presentation are some examples of tasks that can be used in Law English

3. *Content and language integrated learning.* Content and language integrated learning (CLIL) is an innovative approach that combines language learning with the study of a subject, such as law. CLIL aims to provide students with both language proficiency and subject-specific knowledge. CLIL involves the use of authentic materials, such as legal texts and case studies, to help students develop their language skills and subject-specific knowledge. Students could be given legal texts and case studies in the target language to read and analyze in a foreign language class for future lawyers. By doing so, students would develop their language skills and their understanding of the legal system in the target language. This approach would not only improve their language proficiency but also their

subject-specific knowledge, which is essential for lawyers. Legal case study, legal research paper, legal debate, legal translation are examples of using CLIL in Law English. In each of these tasks, students will be required to use legal language in a meaningful way to complete the task. These tasks will provide students with opportunities to use legal language in a subject-specific context and to develop their language skills and subject knowledge simultaneously.

4. *Technology-enhanced language learning*. Technology-enhanced language learning (TELL) is an innovative approach that involves the use of technology to enhance language learning. TELL involves the use of various digital tools, such as online language courses, mobile applications, and virtual reality simulations, to help students develop their language skills. For example, in a foreign language class for future lawyers, students could use online language courses that provide interactive exercises, video tutorials, and instant feedback. They could also use mobile applications that offer language practice exercises and games. Additionally, they could participate in virtual reality simulations that simulate real-life legal situations, such as courtroom proceedings or negotiations with clients. Online legal resources, legal language software, virtual law firm, legal language podcasts. In each of these examples, technology is used to enhance the teaching and learning of legal language are examples of using technology-enhanced language learning in Law English. Students can access a range of digital resources and tools that can help them improve their legal language skills and subject knowledge.

5. *Language exchange programs*. Language exchange programs are an innovative approach that involves the exchange of language learning between two groups of students from different countries. Language exchange programs provide students with an opportunity to practice their language skills with native speakers and learn about the culture of the target language. For example, in a foreign language class for future lawyers, students could participate in a language exchange program with students from a country where the target language is spoken. During the exchange, students

would have the opportunity to practice their language skills with native speakers and learn about the legal system and cultural norms of the target language. Virtual language exchange, In-person language exchange, legal language exchange, international moot court competitions. are examples of how language exchange programs can be used in Law English. In each of these examples, language exchange programs are used to provide students with opportunities to practice their legal language skills with native speakers of English and to gain insights into legal practices and customs in English-speaking countries. Furthermore, language exchange programs can help to promote cross-cultural understanding and to develop students' intercultural competence.

6. *Enhanced Motivation.* Innovative approaches to foreign language training can enhance students' motivation by providing them with engaging and interactive language learning activities. For example, language exchange programs can provide students with an opportunity to practice their language skills with native speakers, which can be motivating and fun. Real-life legal scenarios, role-playing activities, field trips, guest speakers are some examples of how enhanced motivation can be used in Law English. In each of these examples, enhanced motivation is used to provide students with opportunities to engage with the subject matter in meaningful ways and to develop their legal language skills in a practical and relevant context. By creating a positive learning environment and providing students with opportunities to apply their legal language skills in real-life situations, enhanced motivation can help to increase students' interest and engagement in the subject matter and to improve their overall learning outcomes.

In conclusion, innovative approaches to foreign language training offer promising possibilities for future lawyers to develop the language skills and intercultural competence necessary for effective communication in a globalized legal profession. These approaches can provide immersive language learning experiences that simulate real-life situations, promote intercultural competence, and increase motivation and engagement among learners. However, their im-

plementation requires careful planning and preparation, and their evaluation requires alternative evaluation methods that assess communicative competence. By embracing innovative approaches to foreign language training, legal educators can help prepare future lawyers for the challenges of the rapidly changing legal landscape.

*Максимів Г. М.,
викладачка кафедри перекладу та філології
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Підходи до викладання англійської мови є питанням, яке набуває актуальності в сучасному освітньому середовищі. З розвитком інформаційних технологій і цифровізацією освітнього процесу все більшої популярними стають інноваційні методи викладання. Викладачі та вчителі англійської мови повинні постійно вдосконалюватися, а отже, оволодіти навичками інформаційно-комунікаційних технологій і бути максимально наближеними до вподобань студентів та учнів.

Сучасний підліток – це різностороння особистість з розбіжністю інтересів. Це людина, яка ще не є до кінця сформованою, це “доросла дитина”, що не завжди знає свою життєву мету й не завжди готова до викликів життя.

Для вчителя (викладача) англійської мови важливим завданням є знайти підхід до таких учнів (студентів), намагатися зацікавити, навчити, бути другом і радником під час навчального процесу.

Сучасні виклики змушують викладачів англійської мови пристосовуватися до умов сьогодення, зважати на всі актуальні обставини, при цьому якісно забезпечувати освітній процес і

виконувати освітні програми. У сучасному суспільстві неможливо уявити освітній процес без використання інформаційних технологій, адже вони значно підвищують якість освіти, мотивують учнів до розвитку й активних дій.

До інноваційних методів викладання англійської мови можна віднести:

- метод проєктного навчання;
- метод візуалізації;
- метод використання ігор (онлайн- і настільних);
- метод інтерактивного навчання.

Освітній проєкт – це сумісна діяльність вчителів та учнів, спрямована на те, щоб вирішити певну проблему, яка відіграє важливу роль для всіх учасників навчального процесу. Подібний проєкт може бути у формі гри чи творчої активності, а також ряду навчально-пізнавальних завдань [1]. На уроках англійської мови проєкти рекомендовано створювати відповідно до теми, порушувати важливі питання та актуальні проблеми. Це може бути ряд заходів, спрямованих на дослідження проблемного питання. Учні (студенти) повинні зібрати необхідну інформацію щодо теми, опрацювати її, зробити при потребі опитування й візуально зобразити результати дослідження за допомогою графіків, діаграм або ж просто малюнків.

Метод візуалізації допомагає краще вивчити слова теми за допомогою зображень. Це може стосуватися як зображень у підручнику, так і відповідних зображень, які містяться в додаткових джерелах.

Метод використання ігор є надзвичайно продуктивним, адже допомагає краще вивчити матеріал, відволіктися від буденності, сприяє більш якісному засвоєнню теми й активізує творчість студентів. До ігрових методів на уроках англійської мови можна віднести онлайн-ігри. Серед популярних сайтів, які пропонують такі функції, є Duolingo, LearnEnglish kids від British Council, Story Dice. Додаток Duolingo допомагає вивчити слова, бо зосереджений насамперед на лексиці. Також за цією програмою можна вдосконалити навички письмового та

усного мовлення, читання й аудіювання.

На сайті LearnEnglish kids від British Council є багато інтерактивних опцій, які допомагають вивчити мову. За його допомогою студенти (учні) можуть дивитися цікаві пізнавальні відео й виконувати завдання до них, грати ігри, які стосуються лексичного матеріалу. Неодмінною складовою сайту є і ряд граматичних вправ, які допомагають краще засвоїти матеріал і перевірити власні знання.

Цікавим сайтом для розвитку зв'язного мовлення учнів є Story Dice. За допомогою кубиків з різноманітними словами потрібно скласти зв'язну розповідь. Це стимулює когнітивний процес і заохочує до творчої діяльності та розвитку мовленнєвих якостей.

До інтерактивних методів навчання англійської мови відносять: презентацію, бесіди, рольові ігри, дискусії, “мозковий штурм”, конкурси з практичними завданнями і їхнє обговорення, творчі заходи, використання ІКТ і залучення носія мови [2, с. 7].

Обираючи інтерактивний метод, учитель повинен вирішити, які навички учнів він хоче за допомогою цього методу покращити. Завдяки методу “An item description” учитель дає змогу повторити вивчений лексичний матеріал, адже учень повинен пояснити обране слово, не називаючи його. Під час цієї гри активізується пошук синонімів, збагачується словниковий запас.

“Chain story” є також творчим методом, який сприяє розвитку зв'язного мовлення, розширенню словникового запасу й покращенню комунікативних навичок. Під час його використання учасники продовжують історії попередніх мовців.

Метод “Робота в парах” також використовується для мотивації учнів, покращення їхніх навичок роботи в команді, що є надзвичайно важливою вимогою сучасного суспільства. Учні діляться на пари, що дозволяє максимально швидко й ефективно виконувати завдання вчителя.

Застосування інтерактивних методів дозволяє інтенсифіку-

вати й оптимізувати процес навчання в школі чи закладі вищої освіти. Вони полегшують формування навчальної та пізнавальної діяльності учнів (студентів), надають можливість творчого підходу до засвоєння навчального матеріалу, дозволяють аналізувати отриману інформацію, вчать правильно виражати й формулювати власну думку [2, с. 8].

Отже, питання інноваційних підходів до викладання англійської мови є надзвичайно актуальними в сучасному суспільстві, адже основним завданням педагога сьогодні є не тільки навчити учня, а й мотивувати його до самостійного навчання та всестороннього розвитку. Англійська мова є мовою, вивчення якої потребує постійних практичних навичок. Тому використання інноваційних способів дозволить не тільки зробити навчальний процес цікавішим, а й покращить рівень володіння англійською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всі на урок. URL: <https://yrok.pp.ua/serednya-osvta/11849-osvtny-proekt-ce-ponyattya-rozrobka-cl-ta-zavdannya.html> (дата звернення : 27.02.2023).

2. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання, як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. № 5–6.

Сахневич І. А.,

кандидатка педагогічних наук,

доцентка, доцентка кафедри перекладу та філології

ЗВО “Університет Короля Данила”,

м. Івано-Франківськ

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕДІАОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ФІЛОЛОГІЯ”

Сьогодні терміну “медіаосвіта” приділяють багато уваги не тільки журналісти й науковці, але й педагоги. Якщо раніше його ототожнювали із засобами масової інформації і вважали суто журналістським, то зараз медіаосвіту розглядають як окрему, самодостатню педагогічну галузь, що постійно розвивається.

Мета дослідження – аналіз технологій упровадження медіаосвітніх засобів у процес підготовки студентів спеціальності “Філологія”. Отже, згідно з новою редакцією Концепції розвитку медіаосвіти в Україні, медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної й ефективної взаємодії з сучасною системою масмедіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп’ютерно опосередковане спілкування, інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 7].

Медіаосвіта спрямована на формування медіакультури людини. Медіакультура має такі складові: медіаобізнаність, котра передбачає засвоєння особистістю системи знань про засоби масової комунікації, їх історію й особливості функціонування, користь і шкоду для людини, уміння забезпечити себе від деструктивних медіаінформаційних впливів і вільно орієнтуватись у світі інформації та медіаграмотність, котра стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідо-

мо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують [1, с. 8].

Найвищий рівень медіакультури – це оволодіння медіакомпетентністю, яка виявляється на етапі розуміння людиною соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, її здатності бути носієм і передавачем медіакультурних смаків і стандартів, ефективної взаємодії з медіазасобами, умінням створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства.

На наш погляд, медіаобізнаність і медіаграмотність повинні формуватися з дитинства в дитячих садочках і загальноосвітніх навчальних закладах, а медіакомпетентність має бути результатом навчання у закладах вищої освіти, а також самоосвіти людини впродовж життя.

Сучасна стратегія ЮНЕСКО передбачає ще один термін медіаосвіти – медіаінформаційна грамотність (МІГ) – поєднання традиційних концептів “медіаграмотності” та “інформаційної грамотності” у спільний концепт [1, с. 8]. Поява такого терміну не є випадковою, особливо в Україні, коли українська освіта переживає чи не найважчі часи свого існування в умовах загального реформування, змін традиційного класного формату на онлайн-навчання, збільшення доступу до інформації, а також поширення пандемії коронавірусу й утягнення України спочатку в гібридну, а потім і в повномасштабну війну.

Оскільки суспільство все більше послуговується інформаційно-комунікаційними технологіями, а саме: вебдодатками, хмарними сховищами й обчисленнями, засобами на основі штучного інтелекту, – то запорукою успішного формування медіакультури, зокрема медіаінформаційної грамотності сучасного філолога-перекладача, його підготовки до безпечної й ефективної взаємодії з сучасними навчальними онлайн-платформами, відеозустрічами, чат-групами, відеоконференціями

в синхронній та асинхронній формах, електронною поштою тощо стає ефективне поєднання вивчення іноземної (англійської) мови й медіаосвітніх технологій для вдосконалення необхідних професійних знань, умінь і навичок.

На наш погляд, застосування сучасних медіаосвітніх засобів і технологій у процесі вивчення англійської мови має розпочинатися з ознайомлення з основами інформаційної гігієни й цифрової безпеки. Наприклад, “Ютуб” – популярний відеохостинг, що надає послуги розміщення відеоматеріалів. Він є джерелом багатьох відеоматеріалів для вивчення англійської мови. Проте варто пам’ятати й той факт, що попри наявність навчального відеоконтенту популярними є також емоційні й агресивні відео. Ютуб швидко затягує користувачів в інформаційну бульбашку, де можна побачити те, що колись вподобали. Якщо такі уподобання навчального характеру, це принесе користь і сприятиме ефективності навчання, проте, якщо колись було вподобано або прокоментовано відео сумнівного змісту (агресивне, занадто емоційне), алгоритм дій ютубу може позбавити користувачів об’єктивності та адекватності вибору.

Варто також пам’ятати, що у ютубі можна сфальсифікувати всі показники: кількість переглядів, уподобайок, коментарів, що призводить до поширення альтернативних думок, які згодом можуть перерости в конспірологічні та викривляти зміст висловлювань [2, с. 49]. Другим кроком в ефективному використанні ютубу на заняттях з англійської мови для студентів – майбутніх перекладачів-філологів – є вибір відповідного відеоконтенту залежно від виду та змісту навчальної дисципліни. Наприклад, з метою формування й розвитку фонетичних навичок володіння англійською мовою ютуб пропонує навчальний відеокурс від BBC Learning English – The Sounds of English [14]. Його відеоуроки є чітко структурованими, короткими в часі (2–3 хвилини), а відео містять два зображення: перше зображення (профіль викладача наближено до глядача) відповідає артикуляції мовленнєвого апарату у процесі вимови голосних чи приголосних, а друге (анфас викладача розміщено

на стандартній відстані від глядача) – плинному мовленню викладача, який розповідає про правила вимови того чи іншого звука окремо, у буквосполученнях, словах і словосполученнях та порівнюючи його з іншими звуками. Опис правильної артикуляції звука дозволяє студентам швидко засвоїти основні правила вимови англійських звуків від викладачів-носіїв мови, а джерело розміщеної інформації BBC є професійним та вартим довіри.

Ще одним прикладом професійних англійських відеоджерел є різноманітні лекції зі стилістики англійської мови. Проте для правильного вибору відеоконтенту варто враховувати, на наш погляд, такі фактори: 1) джерело інформації: носій мови (ідеальний варіант), котрому можна довіряти: викладач, студент університету або власник сертифіката володіння англійською мовою на рівні не нижче B2 (якщо йдеться про не носія мови); 2) зміст інформації: його відповідність навчальній програмі; 3) рівень викладу інформації: його відповідність рівню підготовки студентів-майбутніх філологів; 4) спосіб викладу інформації – дотримання основних принципів педагогіки: від простого – до складного, з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, а також цікавість і різноманіття як чинники підвищення мотивації до вивчення дисципліни.

Наприклад, перерахованим вище критеріям правильного вибору матеріалу для вивчення навчальної дисципліни “Порівняльна стилістика” відповідають розміщені в ютубі відеолекції магістра філології Saule Ussenova [6], відеоуроки старшого викладача Ташкентського державного педагогічного університету ім. Нізамі [8], викладача англійської мови та літератури із США п. Тейлора (Mr. Taylor) [9, 11], відеоматеріали носія мови – викладача літератури з США Тіма Ненса (Tim Nance) [13]. На особливу увагу заслуговують цікаві відеоуроки від Teaching Internationally, розроблені спеціально з метою вивчення англійської мови як ESL [12], а також збірки прикладів використання різноманітних стилістичних засобів в англійських піснях Literary Devices in Pop Music [7], Songs with

Figures of Speech [10], Figurative Language in Popular Music [3], Figurative Language Rap Song [4], Figurative Language Rap [5].

Висновки. На нашу думку, саме медіаосвіта сприятиме формуванню майбутнього фахівця як особистості цілеспрямованої, інтелектуально розвиненої, здатної швидко орієнтуватися в певних професійних ситуаціях, пов'язаних з перекладацькою діяльністю та здійснювати адекватний переклад, визнавати помилки й не боятися їх вчасно, а головне вправно виправляти. Гаслом сучасного філолога-перекладача має бути постійне удосконалення й розвиток власних професійних і творчих здібностей. Сьогодні медіакомпетентний філолог з ґрунтовними знаннями англійської мови здатний привернути увагу сучасних роботодавців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
2. Мороз О. Як не стати овочем. Інструкція з виживання в інфопросторі. Харків : Віват, 2021. С. 49.
3. Figurative Language in Popular Music. URL: https://www.youtube.com/watch?v=j5krMN0K7_E (Last access : 12.03.2023).
4. Figurative Language Rap Song. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3K9pd6h9JT0> (Last access : 12.03.2023).
5. Figurative Language Rap. URL: https://www.schooltube.com/media/Figurative+Language+Rap/1_gyh7c2hg (Last access : 12.03.2023).
6. Lecture 6. Functional Styles. URL: https://www.youtube.com/watch?v=p3mJz_rcRF0 (Last access : 12.03.2023).
7. Literary Devices in Pop Music. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BuocvCRUmuA> (Last access : 12.03.2023).
8. Phonetic Expressive Means and Stylistic Devices. URL: https://www.youtube.com/watch?v=BF8V_q16zHo (Last access : 12.03.2023).
9. Rhyme: Literary terms Explained. URL: <https://www.you->

tube.com/watch?v=8AfW6f5zyx4 (Last access : 12.03.2023).

10. Songs with Figures of Speech. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Xlmxq2hu2LU> (Last access : 12.03.2023).

11. Stylistic Devices. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qL6I9WISpFk> (Last access : 12.03.2023).

12. Teaching Internationally. URL: <https://www.youtube.com/@teachingintentionally5606> (Last access : 12.03.2023).

13. Tim Nance Channel. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCqaOPuuORBEM0yBeKwIO8sA> (Last access : 12.03.2023).

14. The Sounds of English. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qA5ZYC89oso&list=PLD6B222E02447DC07&index=19> (Last access : 12.03.2023).

Турчин О. В.,

кандидатка психологічних наук,

доцентка кафедри іноземних мов

Прикарпатського національного університету імені Васи-

ля Стефаника,

м. Івано-Франківськ

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НЕВЕРБАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні реалії спонукають до модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців відповідно до світових стандартів вищої освіти. Суспільство висуває перед ними нові вимоги, й однією з них є знання іноземної мови. При цьому мовленнєва компетенція повинна бути невід'ємним складником професійної компетентності особистості. Зважаючи на це, виникає потреба в пошуку нових підходів і методів навчання іноземної мови в закладах вищої освіти.

На сьогодні в психолого-педагогічній літературі велика

увага приділяється використанню невербальних засобів комунікації в процесі вивчення іноземної мови (погляду, жестів, міміки тощо), які роблять передачу інформації доступнішою і більш зрозумілою. Оскільки обмін інформацією між викладачем і студентами здійснюється як вербальним шляхом, так і за допомогою різноманітних засобів невербальної комунікації, досягається тісний контакт зі студентами, що є необхідною умовою спілкування й передачі інформації, активізації свідомості та закріплення певних знань, умінь і навичок, а також заохочення до вивчення іноземної мови [2, с. 56]. Тому у професійній діяльності викладач іноземної мови повинен приділяти значну увагу використанню таких невербальних засобів, як паралінгвістичні (темпо-ритмічні і мелодійно-інтонаційні особливості мовлення); екстралінгвістичні (сміх, плач, зітхання); проксемічні (просторові пересування під час занять); кінестетичні (міміка, жести, пантоміміка) [5], що полегшують процес засвоєння іноземної мови й мотивують студентів до навчання.

Відомо, що різні емоційні стани відображаються в інтонації, інтенсивності й частоті основного тону голосу, темпі артикулювання й паузації, лінгвістичних особливостях побудови фраз: їхній структурі, виборі лексики, наявності або відсутності переформулювань, помилок, самокорекції, семантично нерелевантних повторах [1, с. 454]. У жестах, погляді, рухах викладача студенти мають відчувати впевненість у собі, доброзичливість, привітність.

Важливу роль у професійній діяльності викладача іноземної мови відіграють жести, адже іноді власне вони мають більшу вагу у спілкуванні, аніж слова. Саме завдяки правильному використанню жестів викладач легко може наштовхнути студентів на правильне розуміння іншомовних слів і спонукати їх до взаємодії. Слід також пам'ятати, що жести викладача повинні бути органічними, доцільними, виправданими, без різких рухів і напруження, природно та правдиво виражати зміст думки і мовлення. Задля того, щоб уникнути труднощів

розуміння іншомовного повідомлення з боку студентів, викладачеві іноземної мови необхідно використовувати жести, котрі мають те саме значення, що виражає мовлення, адже під час використання жестів разом з вербальними засобами підсилюється ефект достовірності інформації, ступінь розуміння й запам'ятовування.

Слід зазначити, що надзвичайно великий вплив на студентів має погляд викладача. Прямий погляд, звернений до студентів, створює зоровий контакт і передає діалогічну інтенцію викладача. Відкритий, доброзичливий погляд також емоційно живить студентів. Варто пам'ятати, що вплив погляду залежить від дистанції спілкування, тобто чим ближче студент знаходиться до викладача, тим сильнішим буде вплив погляду. Викладач інтуїтивно вибирає оптимальну відстань спілкування.

Для викладача іноземної мови також дуже важливо встановити правильний темп мовлення, який повинен бути природним і відповідати його темпераменту. Завдяки правильному темпу мовлення вдається досягти не лише розуміння іноземної мови без перекладу, але й заощадити час. Доречно й уміле використання викладачем жестів і міміки здатне наштовхнути студентів на правильне розуміння невідомих іншомовних слів, спонукати їх до розмови, зняти емоційне напруження та страх перед помилками, а також заохотити до виконання завдання.

Мімічна сторона спілкування викладача зі студентами є також дуже важливою, оскільки може істотно допомогти у встановленні контакту. Різноманіття мімічних рухів надає викладачеві можливість виражати почуття радості, задоволення, схвалення, гніву, невдоволення, ставлення до конкретного явища, події чи висловлювання, до студентів і їх відповідей. Слід пам'ятати, що міміка повинна бути органічною частиною психічного стану викладача [4].

Підсумовуючи все вищесказане, слід зазначити, що важливою складовою професійної діяльності викладача іноземної мови є вміле поєднання вербальних і невербальних засобів комунікації, що здатне зробити заняття цікавішим,

зрозумілішим, а також надати йому довершеності й заохотити студентів до співпраці та навчання. Воно сприятиме підтриманню доброї психологічної атмосфери на занятті, творчій активності студентів, кращому засвоєнню й запам'ятовуванню навчального матеріалу, активному включенню студентів у навчальний процес, а найголовніше – мотивації до вивчення іноземної мови [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варій М. Й. Загальна психологія : підруч. ; 2-ге вид., випр. і доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 968 с.
2. Турчин О. В. Експресивна психотехніка як засіб оптимізації навчання іноземної мови майбутніх психологів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07/ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2017. 259 с.
3. Турчин О. В. Експресивна психотехніка як засіб підвищення мотивації до вивчення іноземної мови. *Психологія особистості*. 2013. №1 (4). С. 180–187.
4. Турчин О. В. Невербальна складова професійної майстерності викладача іноземної мови. *Психологія і суспільство* : спецвип. : *Соціально-психологічні виміри професійної майстерності особистості в умовах глобалізованого світу* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16–17 травня 2013 року. Тернопіль, 2013. 204 с. С. 100–101.
5. Porter G. W. Non-verbal Communication. *Training & Development Journal*. 1969. No 23 (6). P. 3–8.

СУЧАСНА МЕТОДИКА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ПЕРЕКЛАД У ПРАЦЯХ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

*Гуменюк О. Г.,
студентка III курсу спеціальності “Філологія”
ЗВО “Університет Короля Данила”*

*Науковий керівник:
Андрій О. Б.,
кандидатка філологічних наук,
викладачка кафедри філології та перекладу
ЗВО “Університет Короля Данила”,
м. Івано-Франківськ*

ВПЛИВ КЛАСИЧНОЇ МУЗИКИ НА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Навчання – це невід’ємна складова розвитку індивіда. Людина вчиться впродовж усього життя. Така тенденція зараз отримала назву “безперервна освіта” (*continuing education*). Процес навчання складається з отримання, обробки й перекладу інформації. Наступними є запам’ятовування зі збереженням у довготривалій пам’яті. Вивчення іноземної мови тренує використання обох півкуль головного мозку, що згодом дозволяє в цілому вчитися ефективніше.

Насамперед вивчення іноземної мови розпочинається зі звукового й розпізнавального аспекту. Пізніше, коли студент уже перебуває на стадії розуміння багатьох елементарних фраз чи речень, можна починати вивчати граматичні теми та вчитися читати за правилами. Будь-яка іноземна мова сприймається спершу на слух. Існує твердження, що музика, яку ми сприймаємо аналогічно, може впливати на навчання [2].

Саме цій темі присвячена ця наукова розвідка.

Перші дослідження щодо впливу музики на людину почали робити лікарі ще в 1950-х рр. Вони помітили позитивну динаміку пацієнтів, коли ті слухали музику. Під час вивчення іноземної мови важливо слухати пісні виконавців, мову яких вчить студент. Це дозволяє запам'ятовувати слова та фрази, не прикладаючи значних зусиль, адже вивчення мови під час слухання музики вважається пасивним навчанням, а отже, нейрони мають сильнішу здатність творити зв'язки в потрібній ділянці головного мозку. Натомість ці нейронні зв'язки зберігаються спочатку лише в короткотривалій пам'яті, але якщо цю ж пісню слухати декілька днів поспіль і повернутися до неї через деякий час, то інформація й потрібні слова запам'ятаються й перемістяться в довготривалу пам'ять.

Нейромузикологія – галузь знань, яка вивчає вплив музики на людський мозок. До мозку музика потрапляє через внутрішнє вухо й посиляє імпульси до різних його частин, а особливо до тих, котрі відповідають за когнітивну функцію [1, с. 3]. Когнітивна функція мозку відповідає за пізнання, розуміння, сприймання й переробку зовнішньої інформації, яка надходить у мозок із зовнішнього світу.

Жовнірук А. ділить студентське навчання на три основні аспекти: інтелектуальна робота, зокрема розвиток пам'яті, уваги, мислення, мовлення, емоцій. Учений також велику увагу приділяє мотивації і вважає, що саме музика впливає на неї [1]. Це допомагає студентам працювати й удосконалюватися.

Класична музика дозволяє мозку людини зосередитися на поставленому завданні. Дон Кейт із Liberty University у своєму дослідженні дійшов висновку, що класична музика допомагає студентам навчатися. Вона запускає діяльність двох півкуль головного мозку людини й інформація, яку потрібно вивчити, набагато швидше запам'ятовується [4, с. 2]. Дон Кейт провів опитування своїх студентів і дійшов такого висновку: ті студенти, які слухали класичну музику протягом підготовки до уроків, у результаті мають вищий середній бал, аніж ті, хто під

час навчання слухав реп чи інші рухливі пісні зі словами.

Вінод Меноні Девараджан Шрідхаран очолили дослідницьку групу, яка використовувала функціональні зображення МРТ для аналізу моделей активності мозку у відповідь на музику. Вони зібрали еклектичну команду дослідників зі Стенфорда, котра записала зображення мозку людей, які слухають музику бароко XVIII ст., даючи цінне уявлення про те, як мозок упорядковує хаотичний світ навколо нього. Команда, включаючи дослідників медичного та музичного факультетів, показала, що музика подразнює ділянки мозку, які займаються приділенням уваги, прогнозуванням та оновленням пам'яті про події. Пік активності мозку припав на короткий період мовчання між музичними рухами, коли, здавалося б, нічого не відбувалося.

Крім розуміння процесу прослуховування музики, їхня робота має вагоме значення для розуміння того, як людський мозок упорядковує події в цілому. Результати дослідження були опубліковані в журналі "Neuron". Метою дослідження було подивитися, як мозок упорядковує події, але воно також показало, що музичні прийоми, які використовували композитори 200 років тому, допомагають мозку організувати інформацію, котра надходить до нього. Учені також зробили висновок, що динамічні зміни, які спостерігаються при скануванні МРТ, відображають еволюційні реакції мозку на різні фази симфонії. Зміна події – перехід музичного руху, який сигналізується припиненням одного руху, короткою паузою, після чого починається новий рух, котрий активує першу мережу, яка називається центральною фронто-часовою мережею. Потім друга мережа, дорсальна лобно-тім'яна, звертає увагу на зміни й оновлює робочу пам'ять після початку наступної події.

Робимо висновок, що класична музика має неабиякий потенціал щодо впливу на розвиток і навчання студентів. Це працює на підсвідомому рівні, і мозок регулює таку діяльність без свідомого контролю з боку людини. Вищезгадані

дослідження показують, що прослуховування класичної музики під час навчання стимулює мозок працювати краще й допомагає зосередитися на завданнях. Ця інформація може бути корисною не лише для студентів, а й усіх, хто займається вивченням іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Штокало О. Вплив музики на пам'ять та метапам'ять студентів. Науковий блог Острозької академії. 2012. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/vplyv-muzyku-na-pamyat-ta-metapamyat-studentiv/> (дата звернення : 26.02.2023).

2. Weinberger N. Music And The Brain. *SCIENTIFIC AMERICAN*. September 1, 2006. URL: <https://www.scientificamerican.com/article/music-and-the-brain-2006-09/> (дата звернення : 26.02.2023).

3. Baker M. Music moves brain to pay attention, organize events. *Stanford News*. August 8, 2007. URL: <https://news.stanford.edu/news/2007/august8/med-music-080807.html> (дата звернення : 26.02.2023).

4. Kent D. The Effect of Music on the Human Body and Mind. Liberty University, 2006. URL: <https://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1162&context=honors> (дата звернення : 26.02.2023).

Наукове видання

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції

**ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО
ТА ФІЛОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС**

*Матеріали подані мовою оригіналу
У збірнику збережено авторську орфографію і
пунктуацію*

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну
відповідальність за підбір, точність наведених фактів,
цитат, власних найменувань, статистичних та інших
відомостей*

Упорядники:
Л. М. Андрусів, О. О. Мейгеш

Художнє оформлення:
І. В. Гребенюк

Видано за авторською редакцією

вул. Є. Коновальця, 35
м. Івано-Франківськ, 76018
university@ukd.edu.ua